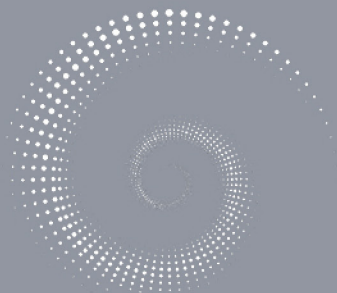

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Ερμηνεία κατ' άρθρο

Άρθρο 6

ΙΩΑΝΝΑ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ηλεκτρονική έκδοση

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΣΠ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ, Ξ. ΚΟΝΤΙΑΔΗΣ, Γ. ΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ιούλιος 2023

ΣΥΝΤΑΓΜΑ
WATCH.GR

Άρθρο 6

(Προσωπική ασφάλεια, προφυλάκιση)

1. Κανένας δεν συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται χωρίς αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα, που πρέπει να επιδοθεί τη στιγμή που γίνεται η σύλληψη ή η προφυλάκιση. Εξαιρούνται τα αυτόφωρα εγκλήματα.

2. Όποιος συλλαμβάνεται για αυτόφωρο έγκλημα ή με ένταλμα προσάγεται στον αρμόδιο ανακριτή το αργότερο μέσα σε είκοσι τέσσερις ώρες από τη σύλληψη, αν όμως η σύλληψη έγινε έξω από την έδρα του ανακριτή, η προσαγωγή γίνεται μέσα στον απολύτως αναγκαίο χρόνο για τη μεταγωγή του. Ο ανακριτής οφείλει, μέσα σε τρεις ημέρες από την προσαγωγή, είτε να απολύσει τον συλληφθέντα είτε να εκδώσει ένταλμα φυλάκισης. Η προθεσμία αυτή παρατείνεται για δύο ημέρες, αν το ζητήσει αυτός που έχει προσαχθεί, ή σε περίπτωση ανώτερης βίας που βεβαιώνεται αμέσως με απόφαση του αρμόδιου δικαστικού συμβουλίου.

3. Όταν περάσει άπρακτη καθεμία από τις δύο αυτές προθεσμίες, κάθε δεσμοφύλακας ή άλλος, είτε πολιτικός υπάλληλος είτε στρατιωτικός, στον οποίο έχει ανατεθεί η κράτηση εκείνου που έχει συλληφθεί, οφείλει να τον απολύσει αμέσως. Οι παραβάτες τιμωρούνται για παράνομη κατακράτηση και υποχρεούνται να επανορθώσουν κάθε ζημία που έγινε στον παθόντα και να τον ικανοποιήσουν για ηθική βλάβη με χρηματικό ποσό, όπως νόμος ορίζει.

4. Νόμος ορίζει το ανώτατο όριο διάρκειας της προφυλάκισης, που δεν μπορεί να υπερβεί το ένα έτος στα κακουργήματα και τους έξι μήνες στα πλημμελήματα. Σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις τα ανώτατα αυτά όρια μπορούν να παραταθούν για έξι και τρεις μήνες, αντίστοιχα, με απόφαση του αρμόδιου δικαστικού συμβουλίου. Απαγορεύεται η υπέρβαση των ανώτατων ορίων της προφυλάκισης με τη διαδοχική επιβολή του μέτρου αυτού για επί μέρους πράξεις της ίδιας υπόθεσης.

ΙΩΑΝΝΑ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΙΔΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αγγέλου Γ./Αντωνάτος Δ., σε: Σ. Τσεββάς (επιμ.), Ε. Σάρπ/Σ. Βλαχόπουλος/Λ. Κιουσοπούλου (επιστ. εποπτεία), *Σημαντικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας (Σχολιασμένη νομολογία των τελευταίων 30 ετών)*, 2022· Αδάμπαρ Β., *Η διάρκεια της προσωρινής κράτησης και η διαδικασία ελέγχου της*, 2016· Αλικάκος Π., «Άρθρα 495-1054 & ΕισΝΚΠολΔ», σε: Χ. Απαλαγάκη/Στ. Σταματόπουλος (επιμ.), *Ο Νέος Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο μετά τους Ν. 4842 & 4855/2021*, II, 2022· Αναγνωστόπουλος Η., «Επικίνδυνοι» κατηγορούμενοι και δικονομικά προληπτικά μέτρα, Προσβάσεις και όρια της ειδικής πρόληψης στην ποινική διαδικασία, ΠοινΧρ ΛΓ΄· Idem, *Δικονομικές εγγυήσεις και «δημόσια αγανάκτηση» (Σημειώσεις για την εμπλοκή της προσωρινής κράτησης σε ανταποδοτικές λειτουργίες)*, ΝοΒ 1983· Ανδρέου Φ., *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Κατ' άρθρο ερμηνεία-Νομολογία-Βιβλιογραφία*, Β΄ έκδ., 2005· Ανδρουλάκης Ν., *Θεμελιώδεις Ένοιες της Ποινικής Δίκης*, 2012· Βάγιας Μ., «Παγκόσμια και Περιφερειακή Προστασία», σε: Π. Νάσκου-Περράκη (επιμ.), *Δικαιώματα του Ανθρώπου*, 2022· Βλαχογιάννης Α., «Άρθρο 49», σε: Σπ. Βλαχόπουλος/Ξ. Κοντιάδης/Γ. Τασόπουλος (επιμ.), *Σύνταγμα, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ηλεκτρονική έκδ., 2023· Βούλγαρης Δ., «Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης», σε: Σ. Παύλου/Θ. Σάμιος, *Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι*, I, 2020· Βουρλιώτης Χ., *Η στέρηση της ελευθερίας ως μέτρο δικονομικού καταναγκασμού και τα όρια επιβολής του*, ΠοινΧρ 2002· Γάκη Ε., σε: Σ. Παππάς (επιμ.), *Ποινική Προδικασία (Από τη θεωρία στην πράξη)*, 2023· Γαλάνη Ε., σε: Σ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, 2022· Γιαννίδης Ι., «Το ένταλμα σύλληψης του κατηγορουμένου. Θεωρία και Πρακτική», σε: *Πρακτικά του Γ΄ Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου*, 1991· Γεραπετρίτης Γ., *Αγγλο-Αμερικανικοί Συνταγματικοί Θεσμοί (Θεμέλια και αλληλεπίδραση με το δίκαιο της Ηπειρωτικής Ευρώπης)*, 2016· Γεωργόπουλος Κ., *Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο*, 12η έκδ., 2001· Γώγος Κ., «Άρθρο 87», σε: Σπ. Βλαχόπουλος/Ξ. Κοντιάδης/Γ. Τασόπουλος [επιμ.], *Σύνταγμα, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, 2023· Δαγτόγλου Π., *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα*, 4η αναθ. έκδ., 2012· Δαλακούρας Θ., *Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού*, 1993· Idem, *Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού*, ΠοινΧρ 2005· Idem, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, τόμος Ι, 2019· Idem, *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνοπτική ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019*, Β΄ έκδ., 2020· Δημάκης Α., *Το δικαίωμα των πολιτών για τη σύλληψη του δράστη στα αυτόφωρα εγκλήματα (άρ. 275 παρ. 1 Κ.Π.Δ.)*, ΠοινΧρ 1998· Δημήτριάδης Γ., *Εγκλήματα Φοροδιαφυγής*, 2011· Idem, *Ζητήματα διαχρονικού δικαίου στα εγκλήματα φοροδιαφυγής, Συμβολή στην εφαρμογή του άρθρου 2 § 1 Ποινικού Κώδικα*, ΠοινΧρ 2021· Δημητράτος Ν., *Η κατ' οίκον έκτιση της ποινής και η υφ' όρον απόλυση κρατουμένου στον νέο Ποινικό Κώδικα*, ΠοινΧρ 2022· Δημητρόπουλος Α., *Συνταγματικά Δικαιώματα*, τόμος Γ΄, 2008· Δημόπουλος Χ., *Σωφρονιστική*, 2021· Δουβλέκας Γ./Κουτσαγγέλης Γ., *Στρατιωτικός Ποινικός Κώδικας (Κατ' άρθρο ερμηνεία)*, 2023· Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., *Οι επιλογές του 3943/2011 για την οριοθέτηση του αξιοποίνου των φορολογικών αδικημάτων: Μια ατυχής προσπάθεια αυξημένης προστασίας των περιουσιακών απαιτήσεων του Δημοσίου*, ΠοινΔικ 2011· Idem, *Νομολογία του ΔΕΕ και ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: βασικές κατευθύνσεις και σύγχρονες τάσεις (ΜΕΡΟΣ Β΄)*, ΠοινΔικ 2019·

Καλφέλης Γρ., *Η περάτωση της ανακρίσεως (με απολογία, ένταλμα συλλήψεως και ένταλμα βίαιης προσαγωγής)*, 1995· Καλφέλης Γρ./Μαργαρίτης Λ., *Αυτόφωρο έγκλημα και αυτόφωρη διαδικασία*, 1998· Καμπλάρης Α., σε: Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων (επιμ.), *Η Ποινική Δικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Τάσεις και Προκλήσεις)*, 2020· Καμπίτορας Η., «Οι νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις μετά τους Ν 4700/2020 και 4820/2021», σε: Ε.-Ε. Κουλουμπίνη (επιμ.), *Το Ελεγκτικό Συνέδριο στο σύγχρονο δημοσιονομικό περιβάλλον*, 2023· Καραγιάννης Γ., *Κύρια Ανάκριση*, 2021· Καρακώστας Β., *Το Σύνταγμα, Ερμηνευτικά σχόλια – Νομολογία*, 2006· Καραμέρος Σ., σε: Ι. Τέντες (επιμ.), *Αναγκαστική Εκτέλεση*, 2019· Καραμπέλης Χ., σε Λ. Κοτσαλής (επιμ.), *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ποινικό Δίκαιο*, 2014· Καρράς Α., *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, 7^η έκδ., 2020· Κουράκης Ν., *Ηλεκτρονική επιτήρηση και ποινική καταστολή – Ένα ακόμη παράδειγμα νόμου με ανεφάρμοστες διατάξεις*, ΠοινΔικ 2022· Κονταξής Α., *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνδυασμός Θεωρίας & Πράξης*, Β΄ τόμος, δ΄ έκδ., 2006· Κονταξής Θρ., *Αυτόφωρο: Δικαϊκός Μεσαίωνα ή «βιομηχανία απονομής» δικαιοσύνης; (άρθρο 417 επ. ΚΠΔ)*, ΠοινΔικ 2006· Κωνσταντινίδης Α., *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, 5η έκδ., 2022· Κωστάρας Α., *Ποινικό Δίκαιο, Επιλογές Ειδικού Μέρους*, 2020· Λίβος Ν., *Η δικονομική θέση των καθ' ων υφίστανται υπόνοιες περί τελέσεως εγκλήματος (Μία επισκόπηση de lege lata και de lege ferenda)*, ΠοινΧρ 1995· Μάνεσης Α., *Συνταγματικά Δικαιώματα Α΄ - Ατομικές Ελευθερίες*, δ΄ έκδ., 1981· Μαντάκης Α., *Τα συνταγματικά δικαιώματα των κρατουμένων και η δικαστική και η δικαστική προστασία τους*, ΠοινΧρ ΛΘ΄ Μαργαρίτης Λ., *Διάρκεια προσωρινής κρατήσεως και έλεγχος αυτής (Α΄ Μέρος)*, ΠοινΔικ 2008· Idem, *Προσωρινή κράτηση: προσπάθεια εκλογικεύσεως των ορίων επιβολής της*, ΠοινΔικ 2013· Idem (επιμ.), *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, τόμος Ι, 2η έκδ., 2018· Idem (επιμ.), *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019*, τόμος Ι, 2020· Idem, *Κατηγορούμενοι έχοντες ψυχική ή διανοητική διαταραχή - Ποινικό (δικονομικό) κανονιστικό πλαίσιο (ΜΕΡΟΣ Α΄)*, ΠοινΔικ 2020· Idem, *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Οι αλλαγές του Ν 4855/2021 (Ερμηνεία κατ' άρθρο των διατάξεων του Ν. 4620/2019 που τροποποιήθηκαν)*, 2021· Μαργαρίτης Μ./Μαργαρίτη Α., *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Θεωρία – Νομολογία*, Β΄ έκδ., 2020· Μαργαρίτης Μ., *Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και των Πρωτοκόλλων υπ' αριθ. 1, 6, 7 & 13, Μια συνοπτική ερμηνεία*, 2019· Μοροζίνης Ι., «Η διαδικασία του αυτοφώρου ως ποινή στα χρόνια της οικονομικής κρίσης (στα αδικήματα φοροδιαφυγής και μη καταβολής ληξιπρόθεσμων χρεών προς το Δημόσιο), μία αποτίμηση», σε *ΤιμΤόμο Ν. Κουράκη*, 2016· Μπατάς Σ., σε: Κ. Γώγος/Ι. Κωνσταντίνου (επιμ.), *Κώδικας Δικηγόρων, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, 2019· Μπολάνη Λ.-Μ., σε: Λ.-Α. Σιτσιλιάνος [Δ/νση έκδ], *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ερμηνεία κατ' άρθρο)*, 2017· Μπουγιούκος Σ., σε: Σ. Παππάς (επιμ.), *Πρακτική Εφαρμογή Ποινικής Δικονομίας*, Β΄ έκδ., 2021· Μπουρμάς Γ., *Σκέψεις σχετικά με το χαρακτήρα του εγκλήματος των άρθ. 17 και 18 ν. 2523/1997 ως διαρκούς ή μη και την αποτελεσματική αντιμετώπισή του*, ΠοινΔικ 2011· Μυλωνόπουλος Χ., *Ποινικό Δίκαιο Γενικό Μέρος*, 2020· Idem, *Διεθνές & Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο*, 3η έκδ., 2021· Νάνιτος Χρ., *Παρατηρήσεις στην ΔΕΕ υπόθ. C-452/16 PPU, απόφ. της 10.11.2016 και ΔΕΕ υπόθ. C-477/16 PPU, απόφ. της 10.11.2016 - Η έννοια της δικαστικής αρχής έκδοσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης - Σκέψεις με αφορμή τις αποφάσεις του*

ΔΕΕ της 10.11.2016 στην υπόθεση C-477/16 PPU (Κοναλκονας) και στην υπόθεση C-452/16 PPU (Poltorak), ΠοινΔικ 2018· Πανταζόπουλος Π./Μπακάλης Ε., σε: *Φορολογική Διαδικασία, Διαγράμματα-Ερμηνευτικά σχόλια-Υποδείγματα*, 2η έκδ., 2018· Παντελής Α., *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου*, 3η έκδ. επαυξ., 2016· Παπαδαμάκης Α., *Ποινική Δικονομία – Η δομή της ποινικής δίκης*, 10^η έκδ., 2021· Παπαθωμάς Α., σε: Σπ. Βλαχόπουλος [επιμ.], *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, 2022· Παπακυριάκου Θ., *Το καθεστώς ειδικής-αυξημένης ευθύνης των δημοσίων υπαλλήλων στο ισχύον ελληνικό ποινικό δίκαιο. Βασικά χαρακτηριστικά και κριτική αποτίμηση*, ΠοινΔικ 2009· Idem, σε: Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι (επιμ.), *Οικονομικό Έγκλημα και Διαφθορά στον Δημόσιο Τομέα*, Τόμος Ι, 2014· Παπακωνσταντής Μ., *Η Τρομοκρατία στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 2019· Παπανδρέου Π., *Αστυνομική προανάκριση [άρθρο 243 παρ. 2 ΚΠΔ]*, ΠοινΔικ 2006· Παπαρρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη Π., *Προστασία της δημόσιας υγείας και ατομικά δικαιώματα*, ΘΠΔΔ 2022· Παραράς Π., *Σύνταγμα και Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*, β' έκδ., 2001· Idem, *RES PUBLICA III – Φιλελεύθερη Δημοκρατία*, 2023· Παρασκευόπουλος Ν., *Η αιτιολόγηση του εντάλματος συλλήψεως (Σκέψεις με αφορμή το ΒουλΣυμβΠλημθεσ 931/1982)*, Αρμ. 1983· Πετρόπουλος Β., σε: Φ. Σπυρόπουλος/Ξ. Κοντιάδης/Χ. Ανθόπουλος/Γ. Γεραπετρίτης (επιμ.), *Σύνταγμα, Κατ' άρθρο ερμηνεία*, 2017· Idem, σε: Ι. Σαρμάς/Ξ. Κοντιάδης/Χ. Ανθόπουλος (Επιστ. Δ/νση), *ΕΣΔΑ (Κατ' άρθρο ερμηνεία)*, 2021· Πλαγάκος Γ., *Ο ανακριτής*, 2021· Ράικος Α., *Γενική Πολιτειολογία και Συνταγματικό Δίκαιο III (Θεμελιώδη Δικαιώματα)*, 2018· Σεβαστίδης Χ., *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (ερμηνεία κατ' άρθρο)*, τόμος ΙΙΙ, 2015· Idem, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ν. 4620/2019, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, Τόμος ΙV, 2021· Idem, *Ποινικός Κώδικας (Ν. 4619/2019) και Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (Ν. 4620/2019)*, δ' έκδ., 2023· Στανέλλος Στ., *Η σύλληψη στο αυτόφωρο έγκλημα*, 2013· Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., *Η έννοια των βασανιστηρίων και των άλλων προσβολών της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας στον Ποινικό Κώδικα*, ΠοινΧρ 2009· Idem, *Εγκλήματα κατά προσωπικών αγαθών*, 2020· Τασόπουλος Γ., «Άρθρο 14», σε: Σπ. Βλαχόπουλος/Ξ. Κοντιάδης/Γ. Τασόπουλος (επιμ.), *Σύνταγμα, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, 2023· Τζαννετίς Α., *Έκδοση εντάλματος συλλήψεως από το Μονομελές Πλημ/κείο κατ' άρθρο 120 παρ. 3 ΚΠΔ – Μια ακραία και επικίνδυνη δικονομική πρακτική*, ΠοινΧρ 2012· Τριανταφύλλου Α., *Ζητήματα Μαρτυρικής Απόδειξης στην Ποινική Δίκη*, 2014· Τσιακουμάκη Ν., *Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης (Άρνηση εκτέλεσης του εντάλματος βάσει του Ν 3251/2004)*, 2019· Τσιλιώτης Χ., *Παρατηρήσεις σε ΣτΕ (Ολομ.) 1147/2022*, ΘΠΔΔ 2022· Τσόλκα Ο., *Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, Ένα «φιλόδοξο» μέσο για την προώθηση της δικαστικής συνεργασίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, ΠοινΧρ 2002· Idem, *Λειτουργικές αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και «δικαστικός έλεγχος», κατ' άρθρο 42 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939*, ΠοινΧρ 2022· Idem, *Το σύστημα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και η ελληνική προσαρμογή σε αυτό με το ν. 5026/2023, novacriminalia 18/2023*· Φορτσάκης Θ./Τσουρουφλής Α., *Φορολογικό Δίκαιο*, 7η έκδ. αναθ., 2022· Φράγκος Κ., *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (Ν. 4620/2019 και Ν. 4637/2019), Κατ' άρθρο ερμηνεία και νομολογία του Αρείου Πάγου*, β' έκδ., 2020· Φυτράκης Ε., *Οι δικηγόροι πάνε αυτόφωρο; Ισότητα και αναλογικότητα σε σύγκρουση*, ΠοινΔικ 2005· Idem, «Ψυχιατρική κράτηση: "Μια φυλακή, χωρίς ποινή και δικαστή!"», σε: *ΤιμΤόμο Χρ. Αργυρόπουλου*, 2016· Χαΐδου Α., *Ποινολογία-Σωφρονιστική*, 2018· Χρυσανθάκης Χ.,

Εισηγήσεις Συνταγματικού Δικαίου, 2η έκδ., 2020· Χρυσικός Δ., *Η έκδοση ως θεσμός του ποινικού δικαίου*, 2003· Χρυσόγονος Κ., *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, 5η αναθ. έκδ., 2023· Idem, *Εισηγήσεις Ατομικών και Κοινωνικών Δικαιωμάτων*, 2023· Χρυσόγονος Κ./Βλαχόπουλος Σπ., *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, 4η αναθ. έκδ., 2017.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

I. Ιστορικά στοιχεία.....	6
II. Εισαγωγή.....	7
III. Σχέση «στέρσης» και «περιορισμού» της ελευθερίας.....	9
IV. Φορείς του δικαιώματος – αποδέκτες των υποχρεώσεων	18
V. Οι συνταγματικές εγγυήσεις για τη σύλληψη και την προσωρινή κράτηση.....	19
1. Σύλληψη.....	20
Α. Ορισμός – Φύση της σύλληψης.....	20
Β. Τρόπος διενέργειας της σύλληψης	21
Γ. Σύλληψη δυνάμει δικαστικού εντάλματος.....	22
Δ. Έκδοση και περιεχόμενο εντάλματος σύλληψης (άρθ. 276 ΚΠΔ).....	23
Ε. Επίδοση εντάλματος σύλληψης	27
ΣΤ. Σύλληψη σε αυτόφωρο έγκλημα	29
α. Η έννοια του αυτόφωρου εγκλήματος.....	29
β. «Υποχρέωση» και «δικαίωμα» σύλληψης, κατ' άρθ. 275 ΚΠΔ.....	34
γ. Σχέση μεταξύ «επ' αυτοφώρω σύλληψης» και «αυτόφωρης διαδικασίας»	39
Ζ. Διαδικασία μετά τη σύλληψη.....	43
Η. Σύλληψη στο πλαίσιο της έκδοσης ή επί τη βάσει ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης	46
Θ. Εξαιρέσεις από τη σύλληψη.....	50
2. Η προσωρινή κράτηση	52
Α. Φύση της προσωρινής κράτησης.....	52
Β. Προϋποθέσεις επιβολής προσωρινής κράτησης	54
Γ. Διάρκεια της προσωρινής κράτησης	58
VI. Κυρώσεις για παραβίαση της προσωπικής ελευθερίας.....	62

I. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

- 1 Η θέσπιση αυστηρών προϋποθέσεων για τη στέρψη της προσωπικής ελευθερίας προβλέφθηκε ήδη στη Μεγάλη Χάρτα των Ελευθεριών (Magna Carta Libertatum) της 15^{ης} Ιουνίου 1215 (ρήτρα 39) και επαναλήφθηκε στην τελική εκδοχή της το 1225 (ρήτρα 29)¹. Προστασία από αυθαίρετη σύλληψη και κράτηση παρείχαν και μεταγενέστεροι αγγλικοί νόμοι, και κυρίως ο Habeas Corpus Act του 1679, όπως τροποποιήθηκε προπάντων το 1816 και 1862². Ανάλογες προβλέψεις απαντώνται στην τέταρτη και πέμπτη τροπολογία του αμερικανικού Συντάγματος του 1792, και σε όλα τα Συντάγματα της ηπειρωτικής Ευρώπης, αρχίζοντας με το γαλλικό Σύνταγμα του 1791³.
- 2 Στην ελληνική συνταγματική ιστορία, προβλέφθηκε –έστω και στοιχειώδης– προστασία των πολιτών από αυθαίρετη σύλληψη και κράτηση, ήδη με τη θέση σε ισχύ των Επαναστατικών Συνταγμάτων της Επιδαύρου (1822)⁴ και Τροιζήνας (1827)⁵. Η προστασία διατηρήθηκε σε όλα τα μεταγενέστερα Συντάγματα της Ελλάδος, ενώ είναι ιδιαίτε- ρως ενδιαφέρων ο τρόπος που διαχρονικά ο συνταγματικός νομοθέτης αντιμετωπίζει το ζήτημα της διάρκειας της προφυλακίσεως, τόσο για τα προβλεπόμενα εκάστοτε εγκλήματα αλλά ιδίως για τα πολιτικά εγκλήματα. Συγκεκριμένα, στα Συντάγματα των ετών 1864 και 1911 υφίστατο πρόβλεψη για υποχρεωτικό ανώτατο όριο προσωρινής κρατήσεως μόνο για τα πολιτικά εγκλήματα, ενώ δινόταν και η δυνατότητα απόλυσεως με εγγύησ⁶. Σύμφωνα με την ερμηνευτική δήλωση επί του άρθρ. 6 του Συντάγματος του 1911, παρέχόταν η δυνατότητα της επέκτασης της με εγγύηση απόλυσης και σε

¹ Βλ. ενδεικτικώς Γ. Γεραπετρίτη, *Αγγλο-Αμερικανικοί Συνταγματικοί Θεσμοί (Θεμέλια και αλληλεπί- δραση με το δίκαιο της Ηπειρωτικής Ευρώπης)*, 2016, σελ. 55 επ.· Β. Πετρόπουλο, σε: Φ. Σπυρόπου- λος/Ξ. Κοντιάδης/Χ. Ανθόπουλος/Γ. Γεραπετρίτης (επιμ.), *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, 2017, σελ. 147 επ., πλαιγάρ. 3.

² Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, 2^η έκδ., 2022, σελ. 151, πλαι- γιάρ. 2· Γ. Γεραπετρίτης, *Αγγλο-Αμερικανικοί Συνταγματικοί Θεσμοί*, ό.π., σελ. 61-62· Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα*, 4η αναθ. έκδ., 2012, σελ. 196.

³ Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 151, πλαιγάρ. 2· Β. Πετρόπουλος, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 147 επ., πλαιγάρ. 3.

⁴ Τμήμα Β΄, Περί των γενικών δικαιωμάτων των κατοίκων της Επικρατείας της Ελλάδος, περ. ζ΄: «*Η ιδιοκτησία, τιμή και ασφάλεια εκάστου των Ελλήνων είναι υπό την προστασίαν των Νόμων*».

⁵ Κεφ. Γ΄ «Δημόσιον δίκαιον των Ελλήνων», παρ. 13 «*Καμμία διαταγή περὶ εξετάσεως και συλλή- ψεως οποιωνδήποτε προσώπων και πραγμάτων δεν ημπορεί να εκδοθή χωρὶς να στηρίζεται εις ικανά δείγματα, και να περιγράφη τον τόπον της εξετάσεως και τα πρόσωπα και πράγματα, τα οποία πρέπει να συλληφθώσιν*».

⁶ Λ. Μαργαρίτης, *Διάρκεια προσωρινής κρατήσεως και έλεγχος αυτής (Α΄ Μέρος)*, ΠοινΔικ 2008, σελ. 5 επ.

άλλα εγκλήματα⁷. Με το Σύνταγμα του 1925, επιχειρήθηκε η επέκταση του ανώτατου ορίου και επί άλλων εγκλημάτων, ενώ με το Σύνταγμα του 1927 δόθηκε η δυνατότητα στον κοινό νομοθέτη να ορίζει τα ανώτατα όρια⁸. Τα Συντάγματα των ετών 1925 και 1927 υιοθετούσαν και πρόβλεψη αποζημίωσης στους αδικώς φυλακισθέντες⁹. Το ανώτατο όριο προφυλακίσεως για όλα τα εγκλήματα τέθηκε με το Σύνταγμα του 1968. Παράλληλα τέθηκαν σε ισχύ και οι εξής σημαντικές προβλέψεις: α) Καθορίστηκαν διαφορετικά ανώτατα όρια ανάλογα με το αν η δίωξη αφορά πλημμέλημα ή κακούργημα, β) θεμελιώθηκε μια βασική διάρκεια προφυλάκισης, που, για ορισμένους εξαιρετικούς λόγους, παρατείνεται κατόπιν απόφασης του Συμβουλίου και γ) εξομοιώθηκαν τα πολιτικά με τα κοινά εγκλήματα¹⁰.

II. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με τις διατάξεις του άρθρου 6 Σ. προστατεύεται η προσωπική ασφάλεια, ως ειδικότερη 3 έκφανση της προσωπικής ελευθερίας¹¹. Οι εν λόγω διατάξεις λειτουργούν κατ' ουσίαν συμπληρωματικά προς εκείνες του άρθ. 5 παρ. 3 Σ., συνθέτοντας, μέσω των επιρροσθετων εγγυήσεων που θεσπίζουν, ένα ισχυρό πλέγμα προστασίας απέναντι στις αυθαίρετες συλλήψεις, κρατήσεις ή φυλακίσεις¹². Υπό το πρίσμα αυτό υποστηρίζεται ότι το άρθ. 6 δεν θεμελιώνει αυτοτελές ατομικό δικαίωμα, αλλά συμβάλλει απλώς στη θωράκιση και, εν γένει, την αποτελεσματικότερη προστασία της προσωπικής ελευθερίας, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθ. 5 παρ. 3 Σ.¹³.

Ως γνωστόν, με τις διατάξεις του άρθ. 5 παρ. 3 Σ. καθιερώνεται η «*φυσική, σωματική ελευθερία ενέργειας και κίνησης στον χώρο*», υπό την επιφύλαξη του νόμου 4

⁷ Ibidem, σελ. 6.

⁸ Ibidem, σελ. 7.

⁹ Ibidem, σελ. 7.

¹⁰ Ibidem, σελ. 9.

¹¹ Βλ. Α. Μάνεση, *Συνταγματικά Δικαιώματα, Α΄ Ατομικές Ελευθερίες*, γ΄ έκδ., 1981, σελ. 173· Όπως επισημαίνει ο Π. Παραράς, *Σύνταγμα και Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου*, β΄ έκδ., 2001, σελ. 54, οι διατάξεις του άρθρ. 6 Σ. συνιστούν «*εξειδίκευση της εξαιρέσεως που εισάγει το εδ. β΄ της παρ. 3 του άρθρ. 5*»· Βλ. και Α. Μανιτάκη, *Τα συνταγματικά δικαιώματα των κρατουμένων και η δικαστική προστασία τους*, ΠοινΧρ ΛΘ΄, σελ. 161 επ. (164), ο οποίος περιγράφει την προσωπική ασφάλεια ως «*προέκταση*» της προσωπικής ελευθερίας.

¹² Βλ. Κ. Χρυσόγονο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, 5η αναθ. έκδ., 2023, σελ. 347· Idem, σε: *Εισηγήσεις Ατομικών και Κοινωνικών Δικαιωμάτων*, 2023, σελ. 162.

¹³ Βλ. Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία και Συνταγματικό Δίκαιο III (Θεμελιώδη Δικαιώματα)*, 2018, σελ. 540, ο οποίος σημειώνει επιπλέον ότι, λόγω των ειδικότερων εγγυήσεων που καταγράφονται στις διατάξεις του άρθ. 6 Σ., οι τελευταίες καθίστανται *ειδικές* σε σχέση με αυτές του άρθ. 5 παρ. 3 Σ.

(προσωπική ελευθερία *stricto sensu*)¹⁴. Με άλλα λόγια, καθιερώνεται το δικαίωμα κάθε προσώπου να κινείται ελεύθερα εντός της χώρας και να αναπτύσσει τη δραστηριότητά του, δίχως να είναι επιτρεπτή η καταδίωξη, σύλληψη ή φυλάκισή του, ούτε ο περιορισμός του με οποιονδήποτε τρόπο, παρά μόνο υπό τις προϋποθέσεις που καθορίζει ο νόμος¹⁵.

- 5 Στο μέτρο που η νομολογική διάκριση μεταξύ των δύο όρων («προσωπική ασφάλεια»–«προσωπική ελευθερία») συνεισφέρει στην ευχερέστερη κατανόηση του περιεχομένου των άρθρ. 6 και 5 παρ. 3 Σ., γίνεται δεκτό ότι ως *προσωπική ασφάλεια* νοείται η πλευρά εκείνη της φυσικής ελευθερίας που πηγάζει από την προστασία απέναντι στην αυθαίρετη σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση, νοείται δηλαδή «η πραγματική απόλαυση του *status libertatis*»¹⁶, ενώ η *προσωπική ελευθερία* καταλαμβάνει όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις ενδεχόμενων περιορισμών, πλην καταδίωξης, σύλληψης ή φυλάκισης¹⁷. Όπως γίνεται δεκτό, το κατοχυρωμένο στο άρθρ. 6 Σ. δικαίωμα της προσωπικής ασφάλειας αποτελεί κατ' ουσίαν τμήμα ενός γενικότερου δικαιώματος, γνωστού ως «δικαίωμα στην ασφάλεια» ή «θεμελιώδες δικαίωμα στην ασφάλεια», το οποίο συνίσταται στην αξίωση του προσώπου να λαμβάνονται από το κράτος όλα εκείνα τα μέτρα που θωρακίζουν την ασφάλειά του από ενέργειες τρίτων και εγγυώνται, εν γένει, την από μέρους του ουσιαστική απόλαυση των δικαιωμάτων του¹⁸.

¹⁴ Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Σπ. Βλαχόπουλο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, 4η αναθ. έκδ., 2017, σελ. 256 · Επίσης, Κ. Χρυσόγονο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 323 και *Idem*, *Εισηγήσεις Ατομικών και Κοινωνικών Δικαιωμάτων*, ό.π., σελ. 149 · Βλ. επιπλέον Α. Παπαθωμά, σε: Σπ. Βλαχόπουλο (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 117, κατά τον οποίο «στο άρθρο 5 παρ. 3 εδ. α' Συντ. κατοχυρώνεται η κυρίως προσωπική ελευθερία ή η ελευθερία *stricto sensu*, η φυσική, σωματική ελευθερία ενέργειας και κίνησης στον χώρο».

¹⁵ Βλ. Κ. Γεωργόπουλο, *Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο*, 12^η έκδ., 2001, σελ. 510 · Επίσης, Α. Παντελή, *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου*, 3^η έκδ. επαυξ., 2016, σελ. 481, ο οποίος επισημαίνει ότι «η προσωπική ελευθερία [...] νοείται υπό δύο έννοιες, τη στενή και την ευρεία. Η στενή έννοια περιλαμβάνει μόνο την "ασφάλεια (*sûreté*)" του ατόμου, ενώ η ευρεία όλες τις δραστηριότητες του ατόμου τις οποίες δεν καλύπτουν συγκεκριμένα ατομικά δικαιώματα»· Για την προσωπική ελευθερία υπό στενή έννοια, βλ. και Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 188-189, πλαγιάρ. 353.

¹⁶ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 188, πλαγιάρ. 353. Όπως, μάλιστα, επισημαίνει ο ίδιος, η προσωπική ασφάλεια προστατεύεται εκ του Συντάγματος σε δύο φάσεις. Η πρώτη αφορά στην προστασία από αυθαίρετη σύλληψη, κράτηση ή φυλάκιση (*προσωπική ασφάλεια υπό τη στενή έννοια του όρου*), ενώ η δεύτερη έχει να κάνει με τις εγγυήσεις που θεσπίζονται σε σχέση με την άσκηση της ποινικής κατηγορίας, την εκδίκαση, την επιβολή της ποινής και την έκτισή της (σελ. 195, πλαγιάρ. 365).

¹⁷ Βλ. Α. Μάνεση, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 129-130.

¹⁸ Βλ. Π. Παραρά, *RES PUBLICA III – Φιλελεύθερη Δημοκρατία*, 2023, σελ. 132-133, ο οποίος

Η ισχύς του συνόλου ή μέρους των διατάξεων του άρθ. 6 Σ. αναστέλλεται, κατά τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθ. 48 Σ. σε περίπτωση που τεθεί σε εφαρμογή ο νόμος για την κατάσταση πολιορκίας¹⁹.

Έρεισμα για την προστασία της προσωπικής ασφάλειας παρέχουν επίσης οι διατάξεις του άρθρου 5 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), το άρθρο 6 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (ΧΘΔΕΕ), καθώς και τα άρθρα 9 (προστασία από αυθαίρετη σύλληψη ή κράτηση), 10 (περί της μεταχείρισης των κατηγορουμένων που στερούνται της ελευθερίας τους), 11 (απαγόρευση φυλάκισης αποκλειστικά εξαιτίας αδυναμίας εκπλήρωσης συμβατικής υποχρέωσης) και 14 (σχετικά με δικαιώματα των κατηγορουμένων) του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ). Απολύτως σχετικές τυγχάνουν, επίσης, και οι διατάξεις του άρθ. 1 του –μη εισέτι υπογραφέντος και κυρωθέντος από τη Χώρα μας– 4^{ου} Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, σύμφωνα με τις οποίες κανείς δεν στερείται της ελευθερίας του λόγω αδυναμίας εκπλήρωσως συμβατικής υποχρεώσεώς του²⁰.

III. ΣΧΕΣΗ «ΣΤΕΡΗΣΗΣ» ΚΑΙ «ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ» ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Η ανάγκη αυξημένης προστασίας, ιδίως από ποινικές διώξεις, της προσωπικής ελευθερίας οδήγησε τον συντακτικό νομοθέτη στη θέσπιση ειδικότερων εγγυήσεων στο άρθ. 6 Σ.²¹. Επί τη βάσει αυτής της νομοθετικής επιλογής, η σχέση των άρθ. 5 παρ. 3 και 6 Σ. διαμορφώθηκε ως εξής: Οι διατάξεις του άρθ. 5 παρ. 3 Σ. ρυθμίζουν τα ζητήματα *περιορισμού* της ελευθερίας, ενώ εκείνες του άρθ. 6 Σ. αναφέρονται στις

υποστηρίζει επίσης ότι το «δικαίωμα στην ασφάλεια» απορρέει από τις διατάξεις του άρθ. 2 παρ. 1 Σ.· Επίσης, Α. Δημητρόπουλο, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, Τόμος Γ΄, 2008, σελ. 425, ο οποίος, επ' αυτής της βάσης, κάνει λόγο για «ειδικό δικαίωμα προσωπικής ασφάλειας» και «γενικό δικαίωμα προσωπικής ασφάλειας», επισημαίνοντας ότι το τελευταίο αφορά εν γένει στη ζωή του ανθρώπου και στο δικαίωμά του να διάγει βίο ασφαλή και προστατευμένο από κάθε μορφής διακινδυνεύσεις, προερχόμενων από δημόσια ή ιδιωτική δράση· Πρβλ. και Σ. Μαυρίδη, *Το δίλημμα ελευθερία ή ασφάλεια στην ανάπτυξη της κοινωνικής ζωής και η περιστολή δικαιωμάτων και ελευθεριών*, 2015, σελ. 186.

¹⁹ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 196, πλ.γιάρ. 367.

²⁰ Βλ. Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 151-152, πλ.γιάρ. 5-8.

²¹ Βλ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, 7^η έκδ., 2020, σελ. 344· Πρβλ. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 198, πλ.γιάρ. 373, ο οποίος σημειώνει ότι η προσωπική ασφάλεια δεν αφορά μόνο την ποινική, αλλά και τη διοικητική διαδικασία· Επίσης, Α. Μάνεση, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 176, σύμφωνα με τον οποίο η στέρηση της ελευθερίας είναι ενδεχόμενο να επέλθει, πέραν της ποινικής δίωξης, και για λόγους που αφορούν στη δημόσια τάξη ή ασφάλεια ή υγεία κ.λπ.

περιπτώσεις στέρσης αυτής²². Ως στέρση της ελευθερίας νοείται η «κράτηση του ατόμου σ' έναν ορισμένο και στενά οροθετημένο τόπο παρά ή χωρίς τη θέλησή του»²³, ενώ για περιορισμό της ελευθερίας γίνεται λόγος όταν «κάποιος παρά ή χωρίς τη θέλησή του είτε εμποδίζεται να αναζητήσει ορισμένο χώρο ή τόπο προς παραμονή είτε υποχρεούται να διαμένει σε περιορισμένο χώρο ή τόπο ή να εμφανίζεται σε ορισμένη αρχή»²⁴. Η διάκριση μεταξύ των όρων αυτών αποκτά σπουδαία πρακτική σημασία εάν ληφθεί υπόψη ότι ο περιορισμός της ελευθερίας τελεί, κατά το άρθ. 5 παρ. 3 εδάφ. β' Σ., υπό την επιφύλαξη νόμου²⁵, ενώ η στέρση της ελευθερίας προϋποθέτει την τήρηση των αυστηρών διατυπώσεων που καταγράφονται στις διατάξεις του άρθ. 6 Σ.²⁶.

- 8 Ως μέτρα που επιφέρουν στέρση της ελευθερίας θεωρούνται, ιδίως, οι στερητικές της ελευθερίας ποινές (άρθ. 52-54 ΠΚ), τα στερητικά της ελευθερίας μέτρα ασφαλείας (άρθ. 69Α, 71 ΠΚ)²⁷, η σύλληψη και προσωρινή κράτηση²⁸, η εισαγωγή του κατηγορουμένου σε δημόσιο ψυχιατρείο για παρατήρηση (άρθ. 200 ΚΠΔ)²⁹, η εισαγωγή ασθενούς για ακούσια νοσηλεία σε μονάδα ψυχικής υγείας (άρθ. 95 ν. 2071/1992)³⁰, καθώς και

²² Βλ. Β. Πετρόπουλο, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 147, πλαγιάρ. 1.

²³ Βλ. Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 493-494· Βλ. και Α. Παπαθωμά σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 122, σύμφωνα με τον οποίο ως («πλήρης») στέρση της προσωπικής ελευθερίας νοείται «η κράτηση σε έναν ορισμένο και στενά ή ευρύτερα οριοθετημένο τόπο χωρίς την θέληση του προσώπου και υπό την επίβλεψη των αρμοδίων οργάνων της κρατικής εξουσίας».

²⁴ Βλ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 345.

²⁵ Υπέρ της άποψης ότι εν προκειμένω αρκεί ο ουσιαστικός νόμος οι Α. Μάνεσης, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 128· Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 198, πλαγιάρ. 376· Κ. Χρυσόγονος, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 323· Idem, σε: *Εισηγήσεις Ατομικών και Κοινωνικών Δικαιωμάτων*, ό.π., σελ. 149· Α. Παντελής, *Εγχειρίδιο Συνταγματικού Δικαίου*, ό.π., σελ. 483· και Α. Ράικος, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 492· contra οι Α. Καρράς, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 344 υποσημ. 373· και Β. Πετρόπουλος, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 147, πλαγιάρ. 1, οι οποίοι τάσσονται υπέρ της έκδοσης τυπικού νόμου.

²⁶ Βλ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 344.

²⁷ Βλ. Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 154, υποσημ. 6.

²⁸ Όπως επισημαίνει ο Κ. Χρυσόγονος, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 324, η στέρση της stricto sensu προσωπικής ελευθερίας δεν μπορεί να είναι απόλυτη, παρά μόνο σχετική, στην περίπτωση των κρατουμένων σε σωφρονιστικά καταστήματα· Για το ζήτημα αυτό, βλ. και Α. Μανιτάκη, *Τα συνταγματικά δικαιώματα των κρατουμένων*, ό.π., σελ. 161 επ.

²⁹ Βλ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 345.

³⁰ Βλ. Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 495· Επίσης, Κ. Χρυσόγονο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 326· Idem, σε: *Εισηγήσεις Ατομικών και Κοινωνικών Δικαιωμάτων*, ό.π., σελ. 151, Α. Μάνεση, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 131· Α. Παπαθωμά σε: Σπ. Βλαχόπουλο (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 123· και ΕγκΕισΑΠ 10/2021, ΠοινΔικ 2021, 1455 επ· Βλ. και Ε.

η προσωποκράτηση κατά τις διατάξεις του ΚΠολΔ³¹. Σε ό,τι αφορά την τελευταία, ως σημειωθεί ότι προσωπική κράτηση, ως μέσο για την εκτέλεση χρηματικών απαιτήσεων, είναι δυνατόν να επιβληθεί για απαιτήσεις που πηγάζουν από αδικοπραξία³². Η διάρκεια της κράτησης αυτής ορίζεται έως ένα έτος, ενώ δεν επιβάλλεται σε περίπτωση απαίτησης μικρότερης των 30.000 ευρώ (άρθ. 1047 ΚΠολΔ)³³. Εξάλλου, με τις διατάξεις του άρθ. 67 του ν. 3842/2010 καταργήθηκε η προσωπική κράτηση για βεβαιωμένα και ληξιπρόθεσμα χρέη προς το Δημόσιο³⁴.

Ως τέτοιο –στερητικό της ελευθερίας– μέτρο θεωρήθηκε, εξαρχής, και η κατ' οίκον κράτηση³⁵. Ως προς αυτή, αξίζει να αναφερθεί ότι με τις διατάξεις του ν. 4205/2013 εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη ο κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση³⁶. Υπό την ισχύ του προγενέστερου Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ως κατ' οίκον

9

Φυτράκη, *Ψυχιατρική περίθαλψη, ιατρικό σφάλμα και παράνομη κατακράτηση*, ΠοινΔικ 2015, σελ. 168 επ. (171).

³¹ Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Σπ. Βλαχόπουλο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., 2017, σελ. 259.

³² Βλ. Σ. Καραμέρο, σε: Ι. Τέντες (επιμ.), *Αναγκαστική Εκτέλεση*, 2019, σελ. 538, ο οποίος επισημαίνει, επίσης, ότι μετά την τροποποίηση που επέφερε στην παρ. 1 του άρθ. 1047 ΚΠολΔ ο ν. 3994/2011, καταργήθηκε ο θεσμός της προσωπικής κράτησης εμπόρων για εμπορικά χρέη· Επίσης, βλ. ΜΕΦ-Πειρ 79/2022 ΤΝΠ QUALEX· Σχετικώς, βλ. και Κ. Χρυσόγονο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 167, κατά τον οποίο «[...]η προσωπική κράτηση, αν δεν θεωρηθεί συνολικά αντισυνταγματική, πάντως μπορεί να διαταχθεί πλέον μόνο επί απαιτήσεων από αδικοπραξίες και όχι κατά εμπόρων για εμπορικές απαιτήσεις προερχόμενες από συμβάσεις»· Βλ. και Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 201-202, πλαγιάρ. 385.

³³ Βλ. Π. Αλικάκο, σε: Χ. Απαλαγάκη/Στ. Σταματοπούλου (επιμ.), *Ο Νέος Κώδικας Πολιτικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο μετά τους Ν. 4842 & 4855/2021, Τόμος 2, Άρθρα 495-1054 & ΕισΝΚΠολΔ*, 2022, σελ. 3436, πλαγιάρ. 7-8, ο οποίος υπογραμμίζει, επιπλέον, ότι, σύμφωνα με την κρατούσα στη θεωρία άποψη, η επιβολή προσωπικής κράτησης δεν κρίνεται αντισυνταγματική όταν επιβάλλεται ως απειλούμενη κύρωση για τον εξαναγκασμό σε συμμόρφωση προς το διατακτικό δικαστικής απόφασης, κι όχι προς ικανοποίηση χρηματικής απαίτησης.

³⁴ Βλ. Θ. Φορτσάκη/Α. Τσουρουφλή, *Φορολογικό Δίκαιο*, 7^η έκδ. αναθ., 2022, σελ. 117· Επίσης, Γ. Αγγέλου/Δ. Αντωνάτου, σε: Σ. Τσεβάς (επιμ.) και Ε. Σάρπη/Σ. Βλαχόπουλος/Λ. Κιουσοπούλου (επιστ. εποπτεία), *Σημαντικές αποφάσεις του Συμβουλίου της Επικρατείας (Σχολιασμένη νομολογία των τελευταίων 30 ετών)*, 2022, σελ. 26.

³⁵ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 197, πλαγιάρ. 372· και Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 155, πλαγιάρ. 15· Επίσης, ΣυμβΕΦΑΘ 444/1996, ΠοινΧρ 1996, σελ. 552 επ., όπου έγινε δεκτό ότι η παραμονή του κατηγορουμένου στην οικία του υπό φρούρηση συνιστά στέρξη της ελευθερίας.

³⁶ Βλ. και Ν. Κουράκη, *Ηλεκτρονική επιτήρηση και ποινική καταστολή - Ένα ακόμη παράδειγμα νόμου με ανεφάρμοστες διατάξεις*, ΠοινΔικ 2022, 205, ο οποίος παρατηρεί ότι μία «πρώτη μορφή» του θεσμού είχε καθιερωθεί ήδη μέσω των διατάξεων του άρθ. 281 του προγενέστερου ΚΠΔ, όπου ήταν δυνατόν για κάποιον να κρατηθεί στο σπίτι του, υπό φρούρηση, με δικά του έξοδα, έως

περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση ορίζεται «η επιβολή στον κατηγορούμενο της υποχρέωσης να μην εξέρχεται από συγκεκριμένο και ειδικά ορισμένο στη διάταξη του ανακριτή κτίριο ή σύμπλεγμα κτιρίων, που αποδεδειγμένα συνιστά τον τόπο διαμονής ή κατοικίας του» (άρθ. 283Α προϊσχύσαντος ΚΠΔ)³⁷. Τον ορισμό αυτό επανέλαβε και ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (άρθ. 284)³⁸, ο οποίος προέβλεψε, επίσης, τη δυνατότητα να καθορίζεται στη σχετική διάταξη του ανακριτή η ευρύτερη περιοχή γύρω από τον τόπο διαμονής ή κατοικίας του κατηγορουμένου, όπου ο ίδιος θα μπορεί να κινείται προς κάλυψη των βασικών βιοτικών αναγκών του³⁹. Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, ζήτημα εγείρεται για το κατά πόσον η εφαρμογή του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση επιφέρει στέρηση ή περιορισμό της ελευθερίας⁴⁰. Υποστη-

ότου εκδοθεί το ένταλμα προσωρινής κράτησης ή απολυθεί. Η ρύθμιση αυτή επανελήφθη και στον νέο ΚΠΔ· Πρβλ. Ν. Ανδρουλάκη, *Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης*, 4η έκδ., 2012, σελ. 320, υποσημ. 189, ο οποίος σημειώνει ότι η υπό του άρθ. 281 ΚΠΔ κράτηση στο σπίτι, υπό φρούρηση, δεν εφαρμόζεται στην πράξη, μολοντί είναι συχνά «απόλυτα ενδεδειγμένη».

³⁷ Σημειωτέον ότι, υπό τον προϊσχύσαντα ΚΠΔ, το μέτρο του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση, σε ό,τι αφορούσε τους υποδίκους, είχε τεθεί ως περιοριστικός όρος, ενώ πλέον, με τον νέο ΚΠΔ, το μέτρο αυτό θεωρείται διακριτό από την προσωρινή κράτηση και τους περιοριστικούς όρους Βλ. ενδεικτ. Λ. Μαργαρίτη, *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Οι αλλαγές του Ν 4855/2021 (Ερμηνεία κατ' άρθρο των διατάξεων του Ν. 4620/2019 που τροποποιήθηκαν)*, 2021, σελ. 77· και Γ. Πλαγάκο, *Ο ανακριτής*, 2021, σελ. 637· Άξια μνείας, εν προκειμένω, και η ΑΠ (Ολομ.) 2/2018, ΠοινΧρ 2018, σελ. 533, όπου έγινε δεκτό ότι κατά τον υπολογισμό της διάρκειας του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση δεν προσμετράται και ο χρόνος της προηγηθείσας προσωρινής κράτησης, η οποία αντικαταστάθηκε με το μέτρο αυτό· Σε σχέση με την κατ' οίκον έκτιση της ποινής, βλ. Ν. Δημητράτο, *Η κατ' οίκον έκτιση της ποινής και η υπ' όρον απόλυση κρατουμένου στον νέο Ποινικό Κώδικα*, ΠοινΧρ 2022, σελ. 481 επ.

³⁸ Μάλιστα, στην παρ. 1 του άρθ. 284 νέου ΚΠΔ γίνεται πλέον λόγος για «κατ' οίκον περιορισμό με ηλεκτρονική επιτήρηση», ενώ στην παρ. 1 του άρθ. 283Α του προϊσχύσαντος ΚΠΔ γινόταν αναφορά σε «κατ' οίκον περιορισμό» (παρότι ο τίτλος του άρθρου ήταν «κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση»). Υπό τον νέο ΚΠΔ, βλ. ΔιατΑνακρΠλημΑθ 359/2021, ΠοινΔικ 2022, 474, με την οποία, κατόπιν αίτησης του κατηγορουμένου, αντικαταστάθηκε η προσωρινή του κράτηση με κατ' οίκον περιορισμό με ηλεκτρονική επιτήρηση, στο πλαίσιο του οποίου επιβλήθηκε στον ίδιο υποχρέωση να μην εξέρχεται από την οικία του, για όλη τη διάρκεια του 24ώρου και για τις όλες τις ημέρες της εβδομάδας.

³⁹ Ως τέτοιες περιπτώσεις –εξυπηρέτησης βιοτικών αναγκών– επισημάνθηκαν από τον Ν. Κουράκη, *Ηλεκτρονική επιτήρηση*, ό.π., σελ. 206, η μετάβαση σε κοντινό φαρμακείο ή παντοπωλείο.

⁴⁰ Υπέρ του ότι εν προκειμένω επέρχεται περιορισμός (κι όχι στέρηση) της ελευθερίας ο Ν. Κουράκης, *Ηλεκτρονική επιτήρηση*, ό.π., σελ. 205· Αντιθέτως, οι Κ. Χρυσόγονος/Σπ. Βλαχόπουλος, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 259, υποστηρίζουν ότι στην έννοια της φυλάκισης (και, συνεπώς, στην έννοια της στέρησης της ελευθερίας) εντάσσεται «κάθε μορφή κατ' οίκον κράτησης»· Βλ. και Β. Πετρόπουλο, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 158, πλαγιάρ. 34· Επίσης, βλ.

ρίζεται, πάντως, ότι οι διατάξεις του άρθ. 6 Σ. πρέπει να τύχουν εφαρμογής και στην περίπτωση του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση⁴¹.

Από την άλλη πλευρά, ως μέτρα που *περιορίζουν* την ελευθερία καταγράφονται, κυρίως, η βίαιη προσαγωγή⁴², η υποχρέωση του κατηγορουμένου να εμφανίζεται κατά διαστήματα ενώπιον του ανακριτή ή άλλης αρχής και η απαγόρευση μετάβασης ή διαμονής σε ορισμένο τόπο⁴³ ή στο εξωτερικό (άρθ. 283 ΚΠΔ), η απαγόρευση απομάκρυνσης πριν από το τέλος της έρευνας (άρθ. 252 παρ. 2 ΚΠΔ)⁴⁴, καθώς και η απομάκρυνση όσων, κατά τη διενέργεια ανακριτικών πράξεων, διαταράσσουν την ησυχία και την τάξη ή εναντιώνονται στα μέτρα που έχουν διαταχθεί (άρθ. 252 παρ. 3 ΚΠΔ)⁴⁵. Περαιτέρω, περιοριστικά της προσωπικής ελευθερίας μέτρα ελήφθησαν και στο πλαίσιο αντιμετώπισης της πανδημίας Covid-19⁴⁶.

Ιδιάζουσα μορφή –«ψυχιατρικής»– κράτησης αποτελεί το αστυνομικό μέτρο της *προστατευτικής φύλαξης*⁴⁷. Υπό το καθεστώς αυτής τίθενται, κατά τα οριζόμενα στην

Χ. Δημόπουλο, *Σωφρονιστική*, 2021, σελ. 223, σύμφωνα με τον οποίο στην έννοια της στέρησης ελευθερίας υπάγεται η κατ' οίκον κράτηση «ως φυλάκιση υπό ευρεία έννοια» · Πρβλ. Α. Χάιδου, *Ποινολογία-Σωφρονιστική*, 2018, σελ. 161, η οποία κάνει λόγο για «ειδική μορφή» στέρησης της ελευθερίας.

⁴¹ Βλ. Β. Πετρόπουλο, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 147, πλαγιάρ. 2· Σύμφωνα και ο Κ. Χρυσόγονος, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 352.

⁴² Βλ. Ν. Ανδρουλάκη, *Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης*, ό.π., σελ. 323, πλαγιάρ. 554· Επίσης, Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, *Εγκλήματα κατά προσωπικών αγαθών*, 2020, σελ. 215, η οποία επισημαίνει ότι η «εντελώς επουσιώδης χρονικά προσβολή της ελευθερίας κίνησης» είναι ορθότερο να δεχθούμε ότι επιφέρει περιορισμό κι όχι στέρηση της ελευθερίας· Συναφώς, Β. Πετρόπουλο, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 148· Πρβλ. Α. Μάνεση, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 177, σύμφωνα με τον οποίο η βίαιη προσαγωγή προϋποθέτει σύλληψη· Έτσι Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 197 και Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 153, πλαγιάρ. 13· Κατά τον Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 545, η βίαιη προσαγωγή επιφέρει μεν *στέρηση* της προσωπικής ελευθερίας, πλην όμως, όπως δέχεται ο ίδιος, το επιτρεπτό αυτής θα πρέπει να κριθεί υπό το πρίσμα των διατάξεων του άρθ. 5 παρ. 3 Σ., κι όχι αυτών του άρθ. 6 Σ.

⁴³ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 198.

⁴⁴ Βλ. Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 505, ο οποίος ως παραδείγματα περιορισμού της ελευθερίας αναφέρει, μεταξύ άλλων, και τα μέτρα που λαμβάνονται επί τη βάση των διατάξεων που ρυθμίζουν την οδική κυκλοφορία (σήμα τροχονόμου, συμμόρφωση με ένδειξη φωτεινού σηματοδότη, όριο ταχύτητας, απαγόρευση στάσης και στάθμευσης κ.λπ.).

⁴⁵ Βλ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 345.

⁴⁶ Βλ. ενδεικτ. Π. Παπαρηγοπούλου-Πεχλιβανίδη, *Προστασία της δημόσιας υγείας και ατομικά δικαιώματα*, ΘΠΔΔ 2022, 7 επ.· και Χ. Τσιλιώτη, *παρατηρήσεις σε ΣτΕ (Ολομ.) 1147/2022*, ΘΠΔΔ 2022, 917 επ.

⁴⁷ Βλ. Ε. Φουτράκη, «Ψυχιατρική κράτηση: "Μια φυλακή, χωρίς ποινή και δικαστή!"», σε *ΤιμΤόμο Χρ. Αργυρόπουλου*, 2016, σελ. 132.

παρ. 1 του άρθ. 118 του π.δ. 141/1991, «*πρόσωπα τα οποία, λόγω ηλικίας ή ψυχικής ή πνευματικής κατάστασης στην οποία βρίσκονται, είναι επικίνδυνα στη δημόσια τάξη ή εκθέτουν τον εαυτόν τους σε κίνδυνο*»⁴⁸. Όπως ρητώς ορίζεται στις διατάξεις του ανωτέρω άρθρου, η προστατευτική φύλαξη δεν θεωρείται σύλληψη κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (παρ. 3), ενώ τα πρόσωπα στα οποία εφαρμόζεται το μέτρο αυτό δεν εγκλείονται σε κρατητήριο, εκτός εάν οι κίνδυνοι που προξενούν στον εαυτό τους ή σε άλλους είναι αδύνατον να αποφευχθούν με άλλο τρόπο (παρ. 4). Σε σχέση με τη συνταγματικότητα του αστυνομικού αυτού μέτρου έχουν εκφρασθεί ισχυρές επιφυλάξεις. Οι επιφυλάξεις, μάλιστα, αυτές είναι ανεξάρτητες από τη θέση που θα λάβει κανείς σχετικά με το εάν το μέτρο αυτό επιφέρει τελικώς στέρνηση ή περιορισμό της ελευθερίας⁴⁹. Εξάλλου, εάν γίνει δεκτό ότι εν προκειμένω επέρχεται στέρνηση της ελευθερίας, είναι προφανές ότι τούτη δεν επιβάλλεται υπό τις αυξημένες εγγυήσεις του άρθ. 6 Σ. (αφού, εκτός των άλλων, για την εφαρμογή της προστατευτικής φύλαξης αποφαίνεται απλώς το αστυνομικό όργανο), ενώ, σε κάθε περίπτωση, ακόμη κι αν δεχθούμε ότι συντρέχει περιορισμός της προσωπικής ελευθερίας (άρθ. 5 Σ.), τούτος δεν επιβάλλεται επιτρεπτά, καθώς το επίμαχο μέτρο δεν κατοχυρώνεται σε τυπικό αλλά σε ουσιαστικό νόμο (προεδρικό διάταγμα), οι δε σχετικές διατάξεις του άρθ. 118, όπως υποστηρίζεται, βρίσκονται εκτός της οικείας νομοθετικής εξουσιοδότησης⁵⁰.

- 12 Έντονος προβληματισμός διατυπώθηκε εκ μέρους της θεωρίας και σε σχέση με τη συνταγματικότητα των προσαγωγών σε αστυνομικό κατάστημα. Η εκφρασθείσα αμφισβήτηση είχε να κάνει αφενός με το αποτέλεσμα (στέρνηση ή περιορισμό της ελευθερίας) που επιφέρουν τέτοιες προσαγωγές (και, άρα, με το αν για τη διενέργειά

⁴⁸ Κατά την παρ. 2 του άρθ. 118 π.δ. 141/1991 «*Σε προστατευτική φύλαξη τίθενται, μέχρι την παράδοσή τους στους οικείους τους, ιδίως: α. Ανήλικοι, που εκούσια ή ακούσια, έχουν εξαφανιστεί, β. Ψυχοπαθείς, γ. Μεθυσμένοι*» - Πρβλ. και άρθ. 43 παρ. 1 ν. 4760/2020, σύμφωνα με το οποίο «*Οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, υπήκοοι τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς, δεν τίθενται σε προστατευτική φύλαξη του άρθρου 118 του π.δ. 141/1991 (Α΄ 58), μόνο εξαιτίας του γεγονότος ότι στερούνται ασφαλούς ή γνωστής διαμονής. Στην περίπτωση αυτήν, ενημερώνονται αμελλητί ο Εισαγγελέας Ανηλίκων ή, ελλείψει αυτού, ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών, ο οποίος ενεργεί ως προσωρινός επίτροπος των ασυνόδευτων ανηλίκων της κατά τόπον αρμοδιότητάς του, και η Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου. Η Ειδική Γραμματεία Προστασίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων μεριμνά για την άμεση παραπομπή των ασυνόδευτων ανηλίκων σε κατάλληλη δομή φιλοξενίας μετά από έκδοση εισαγγελικής διάταξης*».

⁴⁹ Βλ. Χ. Δημόπουλο, *Σωφρονιστική*, ό.π., σελ. 223, ο οποίος υποστηρίζει ότι εν προκειμένω επέρχεται στέρνηση της ελευθερίας.

⁵⁰ Βλ. αναλυτικά σε Ε. Φυτράκη, *Ψυχιατρική κράτηση: «Μια φυλακή, χωρίς ποινή και δικαστή!*», ό.π., σελ. 132-135.

τους προϋποτίθενται οι αυξημένες εγγυήσεις του άρθ. 6 Σ.)⁵¹, και αφετέρου με το γεγονός ότι η δυνατότητα διενέργειας αυτών ερείδεται όχι σε τυπικό αλλά σε ουσιαστικό νόμο (προεδρικό διάταγμα), ο οποίος, μάλιστα, όπως υποστηρίζεται, έχει εκδοθεί καθ' υπέρβαση της σχετικής νομοθετικής εξουσιοδότησης⁵². Οι προσαγωγές αυτές πραγματοποιούνται, κατά τις διατάξεις του άρθ. 74 παρ. 15 περιπτ. θ' του π.δ. 141/1991⁵³, σε δύο περιπτώσεις: α) Όταν το πρόσωπο στερείται στοιχείων αποδεικτικών της ταυτότητάς του και β) όταν αυτό, εξαιτίας του τόπου, του χρόνου, των περιστάσεων και της συμπεριφοράς του, δημιουργεί υπόνοιες διάπραξης εγκληματικής ενέργειας⁵⁴. Οι προσαχθέντες θα πρέπει, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ως άνω διάταξη, να μην παραμένουν στο αστυνομικό κατάστημα πέραν του απολύτως αναγκαίου για τον σκοπό για τον οποίο προσήχθησαν χρόνου⁵⁵.

⁵¹ Βλ. Κ. Χρυσόγονο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 349· Idem, σε: *Εισηγήσεις Ατομικών και Κοινωνικών Δικαιωμάτων*, ό.π., σελ. 163· Επίσης, Α. Μάνεση, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 177 και Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 153 πλαιγάρ. 14. Πρβλ. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 177, ο οποίος, αν και δέχεται ότι η βίαιη προσαγωγή προϋποθέτει σύλληψη, καταλήγει στο ότι «δεν αποτελεί σύλληψη (και, συνεπώς, ούτε περιορισμό της προσωπικής ασφάλειας), αλλά περιορισμό της ελευθερίας κίνησης, το σταμάτημα ύποπτου πεζού ή οχήματος από αστυνομικό όργανο για τον έλεγχο της ταυτότητας (ή νηφαλιότητας του οδηγού) ή τον έλεγχο της άδειας κυκλοφορίας του οχήματος, έστω κι αν αυτοί οι έλεγχοι καθιστούν αναγκαία μετάβαση στο αστυνομικό τμήμα, από όπου ο ελεγχόμενος αφήνεται ελεύθερος μόλις περατωθεί (εντός εύλογου χρόνου) ο έλεγχος».

⁵² Βλ. Πόρισμα Συνηγόρου του Πολίτη 16024.02.2.4/30.06.2003, ΠοινΔικ 2003, 1337 επ· Πρβλ. όμως ΔΕΦΑΘ 1327/2020 ΤΝΠ QUALEX, η οποία δέχθηκε ότι οι σχετικές διατάξεις δεν βρίσκονται εκτός της νόμιμης εξουσιοδότησης.

⁵³ Συναφής τυγχάνει και η διάταξη του άρθ. 95 παρ. 1 του π.δ. 141/1991, σύμφωνα με την οποία «Σε περίπτωση διάπραξης οποιουδήποτε εγκλήματος, η Ελληνική Αστυνομία οφείλει να [επιλαμβάνεται], σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, για τη βεβαίωσή του, τη συλλογή των αποδείξεων και πειστηρίων, την αναζήτηση και σύλληψη του δράστη και την παράδοσή του στην αρμόδια δικαστική αρχή. Προς τούτο δύναται η Αστυνομία να προσκαλεί ή προσάγει για εξέταση στα Αστυνομικά καταστήματα τα άτομα, για τα οποία υπάρχουν σοβαρές υπόνοιες ότι ενέχονται στη διάπραξη του εγκλήματος». Όπως επισημαίνει ο Α. Καρράς, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 346, η διάταξη του άρθ. 95 παρ. 1 εδαφ. β' του π.δ. 141/1991 είναι «αμφίβολης συνταγματικής ισχύος». Πρβλ. και ΠεντΕφΚακΑθ 3241/2017, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, η οποία έκρινε ότι η προσαγωγή στο αστυνομικό τμήμα, κατ' άρθ. 95 παρ. 1 του π.δ. 141/1991, ήταν νόμιμη (επρόκειτο περί προσαγωγής ατόμων ως υπόπτων, προκειμένου να υποβληθούν σε διαδικασία αναγνώρισης από τον παθόντα).

⁵⁴ Όπως παρατηρεί ο Ν. Λίβος, *Η δικονομική θέση των καθ' ών υφίστανται υπόνοιες περί τελέσεως εγκλήματος (Μία επισκόπηση de lege lata και de lege ferenda)*, ΠοινΧρ 1995, σελ. 1103 επ. (1110), υπό τον τρόπο που είναι διατυπωμένη η διάταξη φαίνεται ότι «σημασία [...] δεν έχει εν προκειμένω τόσο το τι γίνεται πραγματικά, όσο το τι έχει λόγους να πιστεύει ο αστυνομικός ότι γίνεται (εν αμφιβολία υπέρ της εύλογης πεποιθήσεως του αστυνομικού)».

⁵⁵ Βλ. ΔΕΦΑΘ 1327/2020 ΤΝΠ QUALEX, με την οποία κρίθηκε ότι η τριώρη κράτηση του εκκα-

- 13 Ζήτημα, εν προκειμένω, ανέκυψε σχετικά με το αν, χωρίς να συντρέχουν υπόνοιες τέλεσης εγκληματικής πράξης κατά τα προεκτεθέντα, είναι νόμιμη η προσαγωγή στο αστυνομικό κατάστημα προσώπου που φέρει το δελτίο ταυτότητάς του και το επιδεικνύει στα αρμόδια όργανα. Η θέση που διατύπωσε επί του θέματος αυτού ο Συνήγορος του Πολίτη ήταν αρνητική. Όπως, μάλιστα, επεσήμανε σε σχετικό Πόρισμά του, τυχόν ισχυρισμός των διενεργησάντων μια τέτοια προσαγωγή, ότι η επίδειξη του δελτίου αστυνομικής ταυτότητας δεν δύναται *a priori* να αποκλείσει το γεγονός ότι ο επιδείξας αυτό δεν διώκεται, δεν θα μπορούσε, αν και αληθής, να κριθεί πειστικός, καθώς εκείνοι (οι διενεργήσαντες την προσαγωγή), και όχι ο ελεγχόμενος, φέρουν το «βάρος απόδειξης» για το αν στη συγκεκριμένη περίπτωση συντρέχουν τα αναγκαία για τον περιορισμό του ατομικού δικαιώματος στοιχεία⁵⁶.
- 14 Προς την ίδια κατεύθυνση φαίνεται να κινείται επί του ζητήματος αυτού και η νομολογία. Ειδικότερα, με την ΔΠρωτΑθ 20557/2018⁵⁷ έγινε δεκτό ότι η επίδειξη δελτίου ταυτότητας απαλλάσσει, καταρχήν, τον ελεγχθέντα από το ενδεχόμενο προσαγωγής για πρόσθετη εξακρίβωση στοιχείων και, κατά τούτο, η προσαγωγή του προς εξακρίβωση της «δικαστικής ταυτότητάς» του (προς διακρίβωση, δηλαδή, του αν σε βάρος του εκκρεμεί καταδιωκτικό έγγραφο) δεν είναι επιτρεπτή εάν δεν συνδέεται αιτιωδώς με υπόνοιες διάπραξης εγκληματικής ενέργειας. Στη συγκριμένη περίπτωση, το δικαστήριο έκρινε ότι η προσαγωγή στο αστυνομικό κατάστημα για την εξακρίβωση της «δικαστικής ταυτότητας», παρά την επίδειξη του δελτίου αστυνομικής ταυτότητας, και χωρίς να συντρέχουν υπόνοιες τέλεσης εγκληματικής ενέργειας, ήταν παράνομη⁵⁸. Η θέση αυτή φαίνεται, κατ' ουσίαν, να επανελήφθη και στην υπ' αριθ. 3484/2021 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών⁵⁹. Στην προκειμένη περίπτωση, ο εκκαλών ισχυρίστηκε, μεταξύ άλλων, ότι αν και επέδειξε το δελτίο αστυνομικής του ταυτότητας

λούντος δεν υπερέβη τον εύλογο και αναγκαίο χρόνο για τη διενέργεια του πρόσθετου αρχειακού ελέγχου, δεδομένων και των επικρατούσων συνθηκών (τέλεση σοβαρών επεισοδίων κατά τη διάρκεια συγκέντρωσης). Έτσι, ως προς την *τρίωρη* παραμονή του προσαχθέντος σε αστυνομική υπηρεσία, και η ΔΠΑ 7878/2018, κατά παραπομπή Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 153, υποσημ. 4.

⁵⁶ Βλ. Πόρισμα 16024.02.2.4/30.06.2003, ΠοινΔικ 2003, 1337 επ.

⁵⁷ Βλ. σε ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

⁵⁸ Μάλιστα το δικαστήριο, εκτός της μη συνδρομής υπονοιών διάπραξης εγκληματικής ενέργειας, ανέφερε ότι η παραμονή του προσαχθέντος επί τριώρου στο αστυνομικό κατάστημα δεν συνδέθηκε ούτε «με την ύπαρξη καταδιωκτικών εγγράφων σε βάρος του ιδίου ή άλλου συνονόματου και συνεπώνυμού του που να χρήζουν περαιτέρω έρευνας σύμφωνα με την καθορισθείσα στο νόμο ειδική Διοικητική Διαδικασία».

⁵⁹ Βλ. σε ΤΝΠ QUALEX.

στους αστυνομικούς, εκείνοι προέβησαν σε προσαγωγή του, παρεμποδίζοντας, κατά τον τρόπο αυτόν, το δικαίωμά του να συμμετάσχει σε συγκέντρωση διαμαρτυρίας. Το δικαστήριο έκανε δεκτή την έφεσή του, κρίνοντας, μεταξύ άλλων, ότι η προσαγωγή (και κράτησή του), χωρίς να αμφισβητείται η επίδειξη του δελτίου αστυνομικής του ταυτότητας στα αρμόδια αστυνομικά όργανα, υπερέβη τα όρια των νόμιμων καθηκόντων των τελευταίων. Εξάλλου, όπως επεσήμανε το δικαστήριο, η προσαγωγή (και κράτησή του για τρεις ώρες) δεν πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της συγκέντρωσης ή των επεισοδίων, αλλά οφείλετο αποκλειστικά στην υπόνοια ότι ο ίδιος επρόκειτο να συμμετάσχει στις ταραχές και τα επεισόδια που ακολούθησαν.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον, σε σχέση με τη διάκριση μεταξύ *στέρησης* και *περιορισμού* της ελευθερίας, παρουσιάζει και η συζήτηση που διεξάγεται με αφορμή τις διατάξεις του άρθ. 5 της ΕΣΔΑ. Όπως προκύπτει από τη νομολογία του, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ), προκειμένου να καταλήξει στο αν η επιβολή ενός μέτρου επιφέρει *στέρηση* ή *περιορισμό* της ελευθερίας, συνεκτιμά, μεταξύ άλλων, τη συγκεκριμένη κατάσταση του ατόμου στο οποίο επεβλήθη το επίμαχο μέτρο, καθώς και τη διάρκεια, τη φύση, τις συνέπειες και τον τρόπο εκτέλεσης του μέτρου αυτού⁶⁰. Στο πλαίσιο κατανόησης και καθορισμού της έκτασης εφαρμογής του άρθ. 5 ΕΣΔΑ γίνεται δεκτό ότι απλοί περιορισμοί στην ελευθερία κυκλοφορίας εξέρχονται των προστατευτικών ορίων αυτού, και εντάσσονται στο πεδίο προστασίας του άρθ. 2 του 4^{ου} Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ⁶¹. Κατά τον σχηματισμό της κρίσης του περί της φύσης του μέτρου που επιβλήθηκε (ως στερητικού ή περιοριστικού της ελευθερίας), το ΕΔΔΑ δεν δεσμεύεται από τη θέση που διατύπωσε επί του ζητήματος αυτού το κράτος που προέβη στην επιβολή του⁶².

Χαρακτηριστική, και ιδιαιτέρως γνωστή, είναι, εν προκειμένω, η υπόθεση *Guzzardi* 16

⁶⁰ Βλ. Μ. Μαργαρίτη, *Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) και των Πρωτοκόλλων υπ' αριθ. 1, 6, 7 & 13, Μια συνοπτική ερμηνεία*, 2019, σελ. 94· Επίσης, Λ.-Μ. Μπολάνη, σε: Λ.-Α. Σισιλιάνος [Δ/νση έκδ.], *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ερμηνεία κατ' άρθρο)*, 2017, σελ. 169.

⁶¹ *J.R. και λοιποί κατά Ελλάδος*, 25.01.2018, παρ. 83· Επίσης, Β. Πετρόπουλο, σε: Ι. Σαρμάς/Ξ. Κοντιάδης/Χ. Ανθόπουλος (Επιστ. Δ/νση), *ΕΣΔΑ (Κατ' άρθρο ερμηνεία)*, 2021, σελ. 194-195, ο οποίος επισημαίνει ότι οι απλοί περιορισμοί στα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα δεν καλύπτονται από την προστατευτική εμβέλεια του άρθ. 5 ΕΣΔΑ, αλλά εμπίπτουν στο πεδίο προστασίας του άρθ. 2 του 4ου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, καθώς και στο «εκάστοτε προστατευτικό πλαίσιο των δικαιωμάτων που περιορίζουν»· Βλ. και Χ. Καραμπέλη, σε: Λ. Κοτσαλής (επιμ.), *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και Ποινικό Δίκαιο*, 2014, σελ. 119.

⁶² Βλ. *Khlaifia και λοιποί κατά Ιταλίας*, 15.12.2016, παρ. 71.

κατά Ιταλία⁶³, όπου στον προσφεύγοντα επιβλήθηκε περιορισμός σε περιοχή 2.5 τ.χλμ., στο νησί Asinara, κοντά στη Σαρδηνία. Στον προσφεύγοντα επιβλήθηκε, επίσης, η υποχρέωση να παρουσιάζεται στις αστυνομικές αρχές δύο φορές την ημέρα και να λαμβάνει άδεια αυτών πριν προβεί σε χρήση του τηλεφώνου ή συναντηθεί με επισκέπτη, ενώ, ακόμη, απαγορεύθηκε στον ίδιο η νυκτερινή κυκλοφορία. Το ΕΔΔΑ κατέληξε στο ότι η κατάσταση προσομοίαζε με ανοικτή φυλακή («open prison») και, συνεπώς, έκρινε ότι εν προκειμένω υπήρξε στέρηση της ελευθερίας⁶⁴. Αντιθέτως, στην υπόθεση *Nada κατά Ελβετίας*, όπου στον προσφεύγοντα είχε απαγορευθεί η είσοδος και η διέλευση από την Ελβετία, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν υπήρξε τέτοια στέρηση⁶⁵. Σύμφωνα με το δικαστήριο, ο επιβληθείς περιορισμός δεν αφορούσε στη χώρα της μόνιμης κατοικίας του, ούτε και ο προσφεύγων τέθηκε υπό κράτηση ή σε κατ' οίκον περιορισμό. Επιπλέον, όπως επεσήμανε το ΕΔΔΑ, ο προσφεύγων δεν τέθηκε υπό επιτήρηση από τις ελβετικές αρχές, ούτε υποχρεώθηκε να εμφανίζεται τακτικά στην αστυνομία, ούτε και είχε περιορισμό στο να δέχεται επισκέπτες (οικογένεια, γιατρούς, δικηγόρους). Τέλος, το Δικαστήριο τόνισε ότι παρόλο που ο προσφεύγων είχε τη δυνατότητα να ζητήσει να εξαιρεθεί από την απαγόρευση εισόδου ή διέλευσης, εντούτοις δεν το έπραξε⁶⁶.

IV. ΦΟΡΕΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ – ΑΠΟΔΕΚΤΕΣ ΤΩΝ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ

- 17 Φορείς του δικαιώματος που κατοχυρώνεται στις διατάξεις του άρθ. 6 Σ., όπως ευχερώς προκύπτει από τη γενική και άνευ εξαιρέσεων διατύπωση της παρ. 1 αυτού («Κανένας δεν συλλαμβάνεται [...]»), είναι τα φυσικά πρόσωπα, Έλληνες, αλλοδαποί ή ανιθαγενείς⁶⁷. Στον αντίποδα, αποδέκτες των σχετικών υποχρεώσεων γίνεται δεκτό ότι είναι μόνον τα όργανα της κρατικής εξουσίας, τα οποία ενεργούν τη σύλληψη και φυλάκιση⁶⁸. Παρότι, όπως επισημαίνεται, το εν λόγω δικαίωμα δεν αναπτύσσει τριτενέργεια, και συνεπώς αφορά μόνο τις σχέσεις ανάμεσα στους ιδιώτες και την κρατική εξουσία⁶⁹, στο σημείο αυτό αξίζει να σημειωθεί και το εξής: Όπως είναι γνωστό, εκ των

⁶³ Βλ. *Guzzardi κατά Ιταλίας* (Ολομέλεια), 06.11.1980, παρ. 92-95.

⁶⁴ Βλ. Μ. Βάγια, «Παγκόσμια και Περιφερειακή Προστασία», σε: Π. Νάσκου-Περράκη (επιμ.), *Δικαιώματα του Ανθρώπου*, 2022, σελ. 503.

⁶⁵ Βλ. *Nada κατά Ελβετίας* (Ευρεία Σύμβαση), 12.09.2012, παρ. 224-234.

⁶⁶ Βλ. Λ.-Μ. Μπολάνη, σε: *Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου* ό.π., σελ. 169.

⁶⁷ Βλ. Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 152, πλαισίωρ. 9.

⁶⁸ Βλ. Κ. Χρυσόγονο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 348· *Idem*, σε: *Εισηγήσεις Ατομικών και Κοινωνικών Δικαιωμάτων*, ό.π., σελ. 163.

⁶⁹ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 198, πλαισίωρ. 375.

διατάξεων του άρθ. 6 Σ. προκύπτει εμμέσως το *τεκμήριο αθωότητας* του κατηγορουμένου⁷⁰. Μάλιστα, η σύνδεση αυτού με το άρθ. 6 Σ., παρότι έμμεση, καθίσταται άμεσα αντιληπτή εάν ληφθεί υπόψη η σπουδή που επέδειξε ο συνταγματικός νομοθέτης ως προς τη λεπτομερή περιγραφή των προϋποθέσεων σύλληψης και προσωρινής κράτησης (προς τούτο, εξάλλου, λέγεται ότι το άρθ. 6 Σ. θυμίζει περισσότερο διάταξη του ΚΠΔ παρά του Συντάγματος⁷¹), σε συνδυασμό με την πρόβλεψη που διέλαβε στο άρθ. 7 παρ. 4 Σ., για αποζημίωση εκείνων που άδικα ή παράνομα στερήθηκαν την προσωπική τους ελευθερία⁷². Επ' αυτής της βάσης υποστηρίζεται ότι στους αποδέκτες των υποχρεώσεων που απορρέουν από τις διατάξεις του άρθ. 6 Σ. εντάσσονται και οι *ιδιώτες*, και, κυρίως, τα ιδιωτικά μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία οφείλουν να σέβονται το τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου και να μην ενεργούν κατά τρόπο που προσβάλλει την προσωπικότητά του⁷³.

V. ΟΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΛΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΡΟΣΩΡΙΝΗ ΚΡΑΤΗΣΗ

Στις διατάξεις του άρθ. 6 καταγράφονται οι προϋποθέσεις σύλληψης και προσωρινής κράτησης, ενώ περιγράφονται και οι κυρώσεις που απειλούνται κατά των παραβατών⁷⁴. Όπως γίνεται δεκτό, οι προϋποθέσεις αυτές, κατά τις ως άνω διατάξεις, είναι οι εξής⁷⁵:

- α) Νομοθετική πρόβλεψη της σύλληψης ή προσωρινής κράτησης, β) αιτιολογημένο δικαστικό ένταλμα σύλληψης ή προσωρινής κράτησης (με εξαίρεση τα αυτόφωρα εγκλήματα), γ) επίδοσή του κατά τη στιγμή της σύλληψης ή της προσωρινής κράτησης, δ) προσαγωγή ενώπιον του ανακριτή εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας⁷⁶, ε) μη υπέρβαση του χρονικού ορίου που ορίζεται εκ των ως άνω διατάξεων για την προσωρινή κράτηση. Στο πλαίσιο της αυξημένης μέριμνας που κατέβαλε ο συνταγματικός νομοθέτης για τη θέσπιση περαιτέρω εγγυήσεων ως προς τη σύλληψη και προσωρινή κράτηση εντάσσεται, επίσης, και η πρόβλεψη στις διατάξεις του άρθ. 6 Σ. κυρώσεων

18

⁷⁰ Βλ. Κ. Χρυσόγονο/Σπ. Βλαχόπουλο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 271.

⁷¹ *Ibidem*.

⁷² Βλ. και ΣτΕ 891/2015, ΘΠΔΔ 2016, 113 (με παρατηρ. Ε. Παυλίδου), όπου επισημαίνεται, επίσης, ότι το τεκμήριο αθωότητας αποτελεί και «*ειδικότερη εκδήλωση της προστασίας της προσωπικότητας και του απαραβίαστου του ιδιωτικού βίου που κατοχυρώνονται από το Σύνταγμα*».

⁷³ Βλ. Χ. Χρυσανθάκη, *Εισηγήσεις Συνταγματικού Δικαίου*, 2η έκδ., 2020, σελ. 221, πλ. 477.

⁷⁴ Όπως επισημαίνεται από τον Χ. Χρυσανθάκη, *Εισηγήσεις*, ό.π., σελ. 220 «*οποιαδήποτε μορφή στέγερσης της προσωπικής ελευθερίας οφείλει να στηρίζεται σε διάταξη νόμου καθώς επίσης σε δικαστική απόφαση*».

⁷⁵ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 200, πλ. 381.

⁷⁶ Βλ. επ' αυτού κατωτέρω, υπό V.1.Z.

για τους παραβάτες, καθώς και το δικαίωμα του κρατουμένου να προσφύγει στα δικαστήρια, αξιώνοντας αποζημίωση και αποκατάσταση της ηθικής βλάβης λόγω της παράνομης κατακράτησής του⁷⁷.

1. Σύλληψη

A. Ορισμός – Φύση της σύλληψης

- 19 Ως σύλληψη νοείται η ενέργεια εκείνη με την οποία το πρόσωπο που συλλαμβάνεται τίθεται υπό τη φυσική εξουσία του συλλαμβάνοντος, στερούμενο, έστω και προσωρινά, την ελευθερία του⁷⁸. Διχοστασία, ως γνωστόν, παρατηρείται στον χώρο του ποινικού δικονομικού δικαίου ως προς το αν η σύλληψη αποτελεί ή όχι ανακριτική πράξη, καθώς και ως προς τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η διενέργεια αυτής μπορεί να θεωρηθεί ως άσκηση ανακριτικών καθηκόντων. Η θεωρία κατατάσσει τη σύλληψη μεταξύ των ανακριτικών πράξεων, στηριζόμενη στο ορθό επιχείρημα ότι η ένταξή της σε αυτές συντελείται ήδη από τον ίδιο τον ΚΠΔ [Δεύτερο Τμήμα (ανακριτικές πράξεις) - Πέμπτο Κεφάλαιο (σύλληψη και προσωρινή κράτηση του κατηγορουμένου)]⁷⁹. Αντιθέτως, η νομολογία, κατά την κρατούσα σε αυτή θέση, δέχεται ότι η σύλληψη δεν είναι ανακριτική πράξη, με το σκεπτικό ότι ο διενεργήσας αυτή δεν προβαίνει στη σύνταξη σχετικής ανακριτικής έκθεσης προς βεβαίωσή της, η έκθεση δε αυτή συντάσσεται εν συνεχεία από τον αρμόδιο προανακριτικό υπάλληλο⁸⁰. Όπως είναι προφανές, το ζήτημα παρουσιάζει έντονο πρακτικό ενδιαφέρον, καθώς εκ της απάντησης επί των προεκτεθέντων καθορίζεται και το εάν οι διενεργήσαντες τη σύλληψη μπορούν να εξετασθούν ως μάρτυρες στο ακροατήριο (βλ. άρθ. 210 περίπτ. α΄ ΚΠΔ)⁸¹.

⁷⁷ Βλ. Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 155, πλαισίωρ. 18.

⁷⁸ Βλ. Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (ερμηνεία κατ' άρθρο)*, ΙΙΙ, 2015, σελ. 3246, παρ. 1· Επίσης, Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Θεωρία - Νομολογία*, 2020, σελ. 710, παρ. 1.

⁷⁹ Βλ. Α. Τριανταφύλλου, *Ζητήματα Μαρτυρικής Απόδειξης στην Ποινική Δίκη*, 2014, σελ. 129· Επίσης, Α. Κωνσταντινίδης, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, 5^η έκδ., 2022, σελ. 374· Α. Καρράς, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 498· Α. Παπαδαμάκης, *Ποινική Δικονομία*, 10^η έκδ., 2021, σελ. 222· και Β. Πετρόπουλος, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 148, πλαισίωρ. 4.

⁸⁰ Βλ. ενδεικτ. ΑΠ 1031/2016, ΑΠ 1489/2013 και ΑΠ 1563/2010, όλες δημοσιευμένες σε ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ. Πρβλ. ΑΠ 101/2006, ΠοινΔικ 2006, 561, με την οποία αναιρέθηκε η απόφαση του δικαστηρίου της ουσίας, καθώς στο ακροατήριο εξετάσθηκε ως μάρτυρας ο αστυνομικός που είχε συλλάβει τους κατηγορουμένους και είχε βεβαιώσει την επ' αυτοφώρω καταληφθείσα αξιόποινη πράξη, είχε δε συντάξει και υπογράψει τη σχετική «έκθεση σύλληψης και βεβαίωσης πλημμελήματος επ' αυτοφώρω», η οποία και αναγνώσθηκε.

⁸¹ Βλ. αναλυτικά σε Α. Τριανταφύλλου, *Ζητήματα Μαρτυρικής Απόδειξης στην Ποινική Δίκη*, ό.π., σελ.

B. Τρόπος διενέργειας της σύλληψης

Η ποινική διαδικασία αποτελεί, ως γνωστόν, κατεξοχήν χώρο εφαρμογής της αρχής της αναλογικότητας⁸². Η τελευταία, ως αρχή –και, μάλιστα, συνταγματικής περιωπής (άρθ. 25 παρ. 1 Σ.)– που ρυθμίζει τον περιορισμό των ατομικών δικαιωμάτων, καθορίζει, μεταξύ άλλων, και τα όρια δράσης των επιχειρούντων τη σύλληψη⁸³. Ο τρόπος διεξαγωγής της σύλληψης, είτε αυτή πραγματοποιείται δυνάμει εντάλματος είτε λαμβάνει χώρα επί τη βάση αυτόφωρου εγκλήματος, περιγράφεται στις διατάξεις της παρ. 2 του άρθ. 278 ΚΠΔ⁸⁴. σε αυτές ορίζεται ότι τα αρμόδια όργανα οφείλουν να συμπεριφέρονται με κάθε δυνατή ευγένεια στον συλλαμβανόμενο, σεβόμενοι την τιμή του, ενώ δεν πρέπει να μεταχειρίζονται βία, παρά μόνο αν υφίσταται ανάγκη, και δεν επιτρέπεται να δεσμεύουν το προς σύλληψη πρόσωπο, εκτός εάν εκείνο αντιστέκεται ή είναι ύποπτο φυγής⁸⁵. Στο πλαίσιο αυτό έχει κριθεί ότι η πρόκληση εντελώς ελαφρών σωματικών βλαβών, κατά τη δέσμευση με χειροπέδες και σύλληψη από αστυνομικούς, δεν υπερέβη το αναγκαίο μέτρο για την πραγματοποίηση της σύλληψης και, συνεπώς, ήταν δικαιολογημένη ως αποτελούσα εκπλήρωση των καθηκόντων τους⁸⁶. Υπό το ίδιο πρίσμα κρίνεται από το ΕΔΔΑ ότι η δέσμευση με χειροπέδες δεν συνιστά εξευτελιστική μεταχείριση, εφόσον αφορά σε νόμιμη σύλληψη και δεν υπερβαίνει την, κατά τις περιστάσεις, αναγκαία βία ή δημόσια έκθεση⁸⁷. Στην περίπτωση αυτή, σύμφωνα με το ΕΔΔΑ, λαμβάνεται υπόψη, μεταξύ άλλων, αν το πρόσωπο πρόκειται να αντισταθεί στη σύλληψη ή να διαφύγει ή να καταστρέψει αποδεικτικά στοιχεία. Είναι, πάντως, άξιο

128 επ. (132), ο οποίος, μεταξύ άλλων, επισημαίνει ότι η σύλληψη του δράστη με βάση δικαστικό ένταλμα δεν συνιστά άσκηση ανακριτικών καθηκόντων.

⁸² Βλ. Θ. Δαλακούρα, *Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού*, ΠoinXp 2005, σελ. 961.

⁸³ Βλ. και Στ. Στανέλλο, *Η σύλληψη στο αυτόφωρο έγκλημα*, 2013, σελ. 196-197. Για την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας στον χώρο της ποινικής δικονομίας, βλ. και Α. Παπαδαμάκη, *Ζητήματα της αρχής της αναλογικότητας στην ποινική δίκη*, ΠoinΔικ 2019, σελ. 281 επ. (282).

⁸⁴ Βλ. Α. Κονταξή, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνδυασμός Θεωρίας & Πράξης*, Β΄ τόμος, δ΄ έκδ., 2006, σελ. 1778.

⁸⁵ Όπως εύστοχα σημειώνει ο Ι. Γιαννίδης, «Το ένταλμα συλλήψεως του κατηγορουμένου. Θεωρία και Πρακτική», σε *Πρακτικά του Γ΄ Πανελληνίου Συνεδρίου της Ελληνικής Εταιρείας Ποινικού Δικαίου*, 1991, σελ. 71, με τα «Μέτρα Δικονομικού Καταναγκασμού το Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο αποκαλύπτει τη σκληρότερη και κατεξοχήν εξουσιαστική πλευρά του, αυτήν που αντιστοιχεί στο νοηματικό πυρήνα του Ουσιαστικού Ποινικού Δικαίου, στην ποινή».

⁸⁶ Βλ. ΔιατΕισΕφΑθ 317/2013 (Μ. Ψαρουδάκη), ΠoinΔικ 2015, 515 επ.

⁸⁷ Βλ. *Raninen κατά Φιλανδίας* της 16.12.1997, παρ. 55-56. Επίσης, Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου, *Η έννοια των βασανιστηρίων και των άλλων προσβολών της ανθρώπινης αξιοπρέπειας στον Ποινικό Κώδικα*, ΠoinXp 2009, 3 επ. (11). Βλ. και Χ. Δημόπουλο, *Σωφρονιστική*, ό.π., σελ. 256.

λόγου ότι ο νέος ΚΠΔ, προκειμένου να αναδείξει έτι περαιτέρω την ανάγκη αυξημένου σεβασμού και τήρησης της αρχής της αναλογικότητας, κυρίως στις περιπτώσεις των μέτρων δικονομικού καταναγκασμού και των ανακριτικών πράξεων, διέλαβε αυτοτελή –ρητή– αναφορά στην παρ. 2 του άρθ. 251 ΚΠΔ, στην οποία ορίζεται ότι «κατά τη διενέργεια κάθε ανακριτικής πράξης ο ανακριτής και οι ανακριτικοί υπάλληλοι οφείλουν να τηρούν την αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 Συντάγματος)»⁸⁸.

Γ. Σύλληψη δυνάμει δικαστικού εντάλματος

- 21 Σύμφωνα με το άρθ. 6 παρ. 1 εδάφ. α΄ Σ., η σύλληψη, όταν δεν υφίσταται αυτόφωρο έγκλημα, προϋποθέτει την έκδοση αιτιολογημένου δικαστικού εντάλματος, το οποίο πρέπει να επιδοθεί κατά τη στιγμή πραγματοποίησής της⁸⁹. Ως δικαστικό ένταλμα νοείται εκείνο που εκδίδεται από τακτικούς δικαστές, οι οποίοι, κατά τις διατάξεις των άρθρων 87-91 Σ., απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία, και είναι ισόβιοι⁹⁰. Όπως γίνεται δεκτό, στις εγγυήσεις των άρθ. 87 επ. Σ. υπάγονται και οι εισαγγελικοί λειτουργοί⁹¹.

⁸⁸ Βλ. και Αιτιολογική Έκθεση νέου ΚΠΔ, σελ. 75-76, όπου αναφέρεται ότι «[μ]οναδική προσθήκη αποτελεί η ρητή αναφορά στη διάταξη του άρθρου 251, τόσο στον τίτλο αυτού όσο και σε αυτοτελή παράγραφο του, της αρχής της αναλογικότητας *latu sensu* (προσφορότητας, αναγκαιότητας και αναλογικότητας εν στενή εννοία). Η ανάγκη ρητής αναφοράς της αρχής αυτής στο γράμμα των διατάξεων του ΣχΚΠΔ, παρά την ύπαρξη αυτοτελούς συνταγματικής κατοχύρωσής της στο άρθρο 25 Σ., προκύπτει από καθ' εαυτήν την αξίωση αυξημένης επίκλησής της κατά την επιβολή των μέτρων δικονομικού καταναγκασμού και τη διενέργεια του συνόλου των ανακριτικών πράξεων, ώστε να συνειδητοποιηθεί σε μεγαλύτερο βαθμό η λειτουργία της αρχής της αναλογικότητας ως ορίου επέμβασης στα ατομικά δικαιώματα».

⁸⁹ Οι ίδιες προϋποθέσεις τάσσονται εκ του άρθ. 6 παρ. 1 εδαφ. α΄ Σ. και για την προσωρινή κράτηση. Ας σημειωθεί ότι ο όρος «προφυλάκιση», ο οποίος συναντάται στο κείμενο του άρθ. 6 Σ., έχει αντικατασταθεί με τον όρο «προσωρινή κράτηση» με τις διατάξεις του ν. 1128/1981.

⁹⁰ Βλ. Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 542.

⁹¹ Βλ. Κ. Γώγο, «Άρθρο 87», σε: Σπ. Βλαχόπουλο/Ξ. Κοντιάδη/Γ. Τασόπουλο (επιμ.), *Σύνταγμα, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, Ηλεκτρονική έκδ., 2023, σελ. 10· Επίσης, Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 499, ο οποίος επισημαίνει ότι με το Σύνταγμα του 1975 επήλθε εξομοίωση εισαγγελικών και τακτικών δικαστών, κατά τα άρθ. 87 επ. Σ.· Επιπλέον, Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 542 και Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 205, πλαγιάρ. 391· Βλ. και Λ. Μαργαρίτη, *Κατηγορούμενοι έχοντες ψυχική ή διανοητική διαταραχή – Ποινικό (δικονομικό) κανονιστικό πλαίσιο (ΜΕΡΟΣ Α΄)*, ΠοινΔικ 2020, 324, σύμφωνα με τον οποίο, εκ των διατάξεων των άρθ. 87-92 Σ. προκύπτει ότι ο εισαγγελέας είναι «δικαστικός λειτουργός» και μάλιστα «ισόβιος» – δεν είναι δικαστής, ούτε απονέμει δικαιοσύνη – δεν έχει την πλήρη ανεξαρτησία, την οποία απολαμβάνει ο τακτικός δικαστής – το έργο και οι αρμοδιότητές του καθώς και η οργάνωση και λειτουργία της υπηρεσίας του δεν προσδιορίζονται».

Δ. Έκδοση και περιεχόμενο εντάλματος σύλληψης (άρθ. 276 ΚΠΔ)

Στις διατάξεις του άρθ. 276 ΚΠΔ ορίζεται ότι, όταν δεν υπάρχει αυτόφωρο έγκλημα, η σύλληψη πραγματοποιείται δυνάμει ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένου εντάλματος, το οποίο εκδίδεται από τον ανακριτή, ή κατόπιν βουλεύματος του δικαστικού συμβουλίου (άρθ. 315 παρ. 3 ΚΠΔ). Βέβαια, όταν δεν υπάρχει αυτόφωρο έγκλημα, η σύλληψη μπορεί επίσης να διαταχθεί και με δικαστική απόφαση, η οποία εκδίδεται κατά τις διατάξεις του άρθ. 120 παρ. 2 ΚΠΔ⁹², καθώς και με βάση τις διατάξεις των άρθ. 545 (εκτελεστή δικαστική απόφαση) και 445 ΚΠΔ (σύλληψη εκζητούμενου)⁹³.

Το ένταλμα σύλληψης, κατά το άρθ. 276 ΚΠΔ, εκδίδεται μόνο σε περιπτώσεις όπου, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθ. 286 και 287 ΚΠΔ, είναι επιτρεπτή η προσωρινή κράτηση, κι αφού προηγουμένως έχει διατυπώσει τη γνώμη του ο εισαγγελέας. Προς

⁹² Βλ. Ι. Σκορδαλό/Κ. Πύλη σε: Λ. Μαργαρίτη (επιμ.), *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, τόμος Α, 2020, σελ. 612, πλαγιάρ. 12· Επίσης, Δ. Φλωρίδη/Ε. Στουγιαννίδου, σε: Λ. Μαργαρίτη (επιμ.), *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, τόμος Α, ό.π., σελ. 1550, πλαγιάρ. 2, οι οποίοι επισημαίνουν ότι η δυνατότητα του δικαστηρίου «να εκδίδει ένταλμα σύλληψης με την απόφαση που κηρύσσει την αναρμοδιότητα του, φαίνεται να αφορά πλέον τις περιπτώσεις των Δικαστηρίων που δικάζουν κακουργήματα, πρακτική που συναντάται σπανίως πάντως στην καθημερινή δικαστηριακή πραγματικότητα, νομικά είναι όμως επικιτή». Στην Αιτιολογική Έκθεση του ν. 4637/2019, με τις διατάξεις του οποίου τροποποιήθηκε το άρθ. 120 ΚΠΔ, επισημαίνεται ότι «[π]ρος αποφυγή καταχρήσεων οφείλει να διασαφηνιστεί ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση έχει ως πεδίο αναφοράς τις περιπτώσεις αναρμοδιότητας δικαστηρίων κακουργημάτων, όπως λ.χ. της αναρμοδιότητας του μονομελούς εφετείου που παραπέμπει στο τριμελές εφετείο κακουργημάτων ή της αναρμοδιότητας του τριμελούς εφετείου κακουργημάτων που παραπέμπει στο ΜΟΔ. Στις περιπτώσεις αναρμοδιότητας τριμελούς πλημμελειοδικείου που παραπέμπει σε μονομελές πλημμελειοδικείο ή αντιτρόφως, η εφαρμογή των εξουσιών του άρθρου 315 είναι κατά κανόνα νοητή στις περιπτώσεις άρσης των τυχόν τεθέντων περιοριστικών όρων ή το πρώτον επιβολής τους σε εξαιρετικές περιστάσεις» (σελ. 10). Το άρθ. 120 ΚΠΔ τροποποιήθηκε εκ νέου με τις διατάξεις του ν. 4855/2021· Υπό το προγενέστερο νομοθετικό καθεστώς, στην παρ. 3 του άρθ. 120 ΚΠΔ ορίζετο, μεταξύ άλλων, ότι «Το μονομελές πλημμελειοδικείο και το πταισματοδικείο παραπέμπουν την υπόθεση στον αρμόδιο εισαγγελέα και διατάσσουν τη σύλληψη του κατηγορουμένου, αν το έγκλημα όπως χαρακτηρίζεται από αυτά είναι κακούργημα. Μπορούν να διατάξουν τη σύλληψη του κατηγορουμένου και όταν το έγκλημα είναι πλημμέλημα, για το οποίο όμως επιτρέπεται προσωρινή κράτηση». Βλ. επί της προϊσχύσασας ρύθμισης Α. Τζαννετή, *Έκδοση εντάλματος σύλληψης από το Μονομελές Πλημ/κείο κατ' άρθρο 120 παρ. 3 ΚΠΔ – Μια ακραία και επικίνδυνη δικονομική πρακτική*, ΠοινΧρ 2012, σελ. 79 επ.

⁹³ Βλ. Β. Αδάμπα/Χ. Αθανασίου σε: Λ. Μαργαρίτη (επιμ.), *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, τόμος Α, 2^η έκδ., 2018, σελ. 1660, πλαγιάρ. 2, σύμφωνα με τους οποίους, στις περιπτώσεις των άρθ. 545 και 445 ΚΠΔ, η σύλληψη δεν έχει την ίδια λειτουργία με αυτή που ορίζεται στις διατάξεις του άρθ. 276 ΚΠΔ.

ρίας μέτρων, στην παρ. 2 του άρθ. 276 ΚΠΔ ορίστηκε ρητώς ότι το εν λόγω ένταλμα εκδίδεται μόνο όταν, με βάση συγκεκριμένα περιστατικά που αναφέρονται στο σώμα του εντάλματος, συντρέχουν σοβαρές ενδείξεις ότι ο κατηγορούμενος έχει σχεδιάσει την φυγή του ή την τέλεση άλλων σοβαρών εγκλημάτων⁹⁴. Όπως και υπό την προϋπόχυσσα διατύπωσή του (όπου γινόταν παραπομπή στο άρθ. 282 ΚΠΔ), έτσι και στη σημερινή μορφή του, το άρθ. 276 παρ. 2 ΚΠΔ, κάνοντας λόγο για προσωρινή κράτηση, μνημονεύει ρητώς τις διατάξεις των άρθ. 286 και 287 ΚΠΔ [χωρίς να αρκείται στη γενική αναφορά περί «προσωρινής κράτησης»], επιχειρώντας, κατά τον τρόπο αυτό, να καταστήσει έτι περαιτέρω σαφές ότι η σύλληψη του κατηγορουμένου δεν δύναται αυτομάτως και άνευ ετέρου να οδηγεί σε προσωρινή κράτησή του⁹⁵.

- 24 Σύμφωνα με το άρθ. 270 παρ. 2 ΚΠΔ, η έκδοση εντάλματος σύλληψης είναι επιτρεπτή και όταν ο κατηγορούμενος κλήθηκε μεν σε απολογία από τον ανακριτή, πλην όμως από απείθεια δεν παρουσιάστηκε, και σε βάρος του συντρέχουν σοβαρές ενδείξεις⁹⁶. Με την έκδοση του εντάλματος σύλληψης στην περίπτωση αυτή, η ανάκριση θεωρείται (τυπικώς) περατωθείσα⁹⁷. Τέτοια περίπτωση –μη εμφάνισης από απείθεια– μπορεί να συντρέξει και όταν ο κατηγορούμενος αρνείται να παρουσιασθεί ενώπιον του ανακριτή, μετά την απαγγελία της κατηγορίας και τη χορήγηση σε αυτόν σχετικής προθεσμίας προς απολογία⁹⁸. Εάν βεβαίως, εξαρχής, διαπιστωθεί ότι συντρέχουν οι τυπικές προϋποθέσεις για την έκδοση εντάλματος προσωρινής κράτησης, κι αν επιπλέον προκύπτει κίνδυνος φυγής του κατηγορουμένου ή «αποδεδειγμένη ετοιμότητα» αυτού να συνεχίσει την εγκληματική του δράση, τότε, κατά την κρατούσα άποψη, μπορεί να εκδοθεί ένταλμα σύλληψης, δίχως προηγουμένως να έχει ο ίδιος κλητευθεί προς απολογία⁹⁹.

⁹⁴ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση νέου ΚΠΔ, σελ. 85.

⁹⁵ Βλ. Γ. Πλαγάκο, *Ο ανακριτής*, ό.π., σελ. 572.

⁹⁶ Αν ο κατηγορούμενος κλήθηκε σε απολογία και από απείθεια δεν παρουσιάστηκε, και σε βάρος του υπάρχουν ενδείξεις, εκδίδεται εναντίον του ένταλμα βίαιης προσαγωγής (άρθ. 270 παρ. 2 ΚΠΔ). Όπως υποστηρίζεται από τον Β. Πετρόπουλο, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 148, πλαγιάρ. 4, το ένταλμα βίαιης προσαγωγής δεν απαιτείται να εκδίδεται υπό τις εγγυήσεις του άρθ. 6, αλλά με βάση τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο άρθ. 5 Σ· Πρβλ. Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 544, κατά τον οποίο, το ένταλμα βίαιης προσαγωγής ανήκει στην έννοια του «δικαστικού εντάλματος σύλληψης», κατά την έννοια του άρθ. 6 Σ.

⁹⁷ Βλ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 539.

⁹⁸ Βλ. Γ. Πλαγάκο, *Ο ανακριτής*, ό.π., σελ. 574.

⁹⁹ Βλ. Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 318, πλαγιάρ. 490, ο οποίος επισημαίνει, επιπροσθέτως, ότι εάν συντρέχουν οι τυπικές προϋποθέσεις της προσωρινής κράτησης, κι αν εκ των ουσιαστικών προϋποθέσεων αυτής υπάρχει απλώς εκείνη της ενδεχόμενης υποτροπής, τότε θα πρέπει να προτιμάται η κλήτευση του κατηγορουμένου με απλή κλήση (άρθ. 271 παρ. 1 ΚΠΔ).

Επ' αυτής της βάσης υποστηρίζεται, άλλωστε, ότι σε περίπτωση που συντρέχουν οι προϋποθέσεις προσωρινής κράτησης, η κλήση του κατηγορουμένου προς απολογία είναι δυνητική κι όχι υποχρεωτική (και, κατά τούτο, σύμφωνα με την άποψη αυτή, είναι αδιάφορο εάν στην προκειμένη περίπτωση η προηγούμενη κλήτευση αυτού ήταν νομότυπη ή άκυρη)¹⁰⁰.

Πέραν των περιπτώσεων όπου είναι επιτρεπτή η επιβολή προσωρινής κράτησης, για τις οποίες θα γίνει εκτενέστερα λόγος κατωτέρω, η έκδοση εντάλματος σύλληψης προϋποθέτει, κατά το άρθρ. 276 παρ. 1 ΚΠΔ, προηγούμενη διατύπωση γνώμης του εισαγγελέα. Διχογνωμία, ωστόσο, παρατηρείται σε σχέση με το αν αυτή πρέπει να είναι σύμφωνη ή όχι¹⁰¹. Αναζωπύρωση της σχετικής συζήτησης παρατηρήθηκε υπό το πρίσμα της νεοπαγούς διάταξης της παρ. 4 του άρθρ. 276 ΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία το ένταλμα σύλληψης είναι δυνατόν να ανακληθεί οποτεδήποτε κατόπιν προηγούμενης *σύμφωνης* γνώμης του εισαγγελέα, αν εκλείψουν οι λόγοι που επέβαλαν την έκδοσή του. Με αφορμή τη διάταξη αυτή υποστηρίχθηκε ότι θα ήταν ανακόλουθο να προϋποτίθεται σύμφωνη γνώμη του εισαγγελέα για την ανάκληση του εντάλματος

Επίσης, Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3268, παρ. 16. Επί του ζητήματος αυτού βλ. και Γ. Πλαγάκο, *Ο ανακριτής*, ό.π., σελ. 572, ο οποίος, μεταξύ άλλων, επισημαίνει ότι υπό τον νέο ΚΠΔ δεν μπορεί να βρει πρόσφορο έδαφος οιαδήποτε άποψη που τάσσεται υπέρ της «ανέλεγκτης ευχέρειας» του ανακριτή να προβαίνει σε έκδοση εντάλματος σύλληψης, αντί για κλήση του κατηγορουμένου. Όπως, όμως, δέχεται και ο ίδιος, ο ανακριτής μπορεί, αντί της κλήσης, να εκδώσει ένταλμα σύλληψης όταν για την αξιόποινη πράξη που φέρεται να τελέσθηκε από τον κατηγορούμενο επιτρέπεται η επιβολή προσωρινής κράτησης.

¹⁰⁰ Βλ. Θ. Δαλακούρα, *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Συνοπτική ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019*, 2^η έκδ., 2020, σελ. 211-212· Πρβλ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 540, ο οποίος υποστηρίζει ότι είναι εσφαλμένη η άποψη που υιοθετείται από μερίδα της νομολογίας, σύμφωνα με την οποία είναι νόμιμη η περάτωση της ανάκρισης, ανεξαρτήτως εάν νομίμως κλήθηκε προς απολογία ο κατηγορούμενος, αφ' ης στιγμής ο ανακριτής δύναται να καλέσει προς εξέταση αυτόν με έκδοση εντάλματος σύλληψης (άρθρ. 271 παρ. 1 ΚΠΔ).

¹⁰¹ Υπέρ της *σύμφωνης* γνώμης οι Θ. Δαλακούρας, *Αρχή της αναλογικότητας και μέτρα δικονομικού καταναγκασμού*, 1993, σελ. 287-288, υποσημ. 139· Α. Κονταξής, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1772· Α. Καρράς, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 499· Γρ. Καλφέλης, *Η περάτωση της ανακρίσεως (με απολογία, ένταλμα συλλήψεως και ένταλμα βίαιης προσαγωγής)*, 1995, σελ. 299· contra οι Ν. Ανδρουλάκης, *Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης*, ό.π., σελ. 319, υποσημ. 185· Α. Κωνσταντινίδης, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 377· Χ. Σεβαστίδης, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3268, παρ. 17· Α. Παπαδαμάκης, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 315, πλαγιάρ. 487· Β. Πετρόπουλος, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 149, πλαγιάρ. 8· Μ. Μαργαρίτης/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 712· και Β. Αδάμπας/Χ. Αθανασίου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 1661-1662, πλαγιάρ. 5.

κι όχι για την έκδοσή του¹⁰². Αντιθέτως, επί τη βάσει της ίδιας ως άνω νεότευκτης διάταξης, διατυπώθηκε η άποψη ότι, αφ' ης στιγμής ο (δικονομικός) νομοθέτης όρισε ρητώς ότι η γνώμη του εισαγγελέα απαιτείται να είναι σύμφωνη μόνο στην περίπτωση ανάκλησης του εντάλματος σύλληψης, η έκδοση αυτού δεν προϋποθέτει τέτοια –σύμφωνη– εισαγγελική γνώμη¹⁰³.

- 26 Το ένταλμα σύλληψης πρέπει, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθ. 276 ΚΠΔ, να είναι «ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένο». Η υποχρέωση προς ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία καθιερώθηκε με τις διατάξεις του άρθ. 10 παρ. 3 του ν. 1941/1991, οι οποίες είχαν τροποποιήσει την τότε ισχύουσα παρ. 1 του άρθ. 276 ΚΠΔ. Η θέσπιση της υποχρέωσης αυτής συνέτεινε στην αποτροπή έκδοσης ενταλμάτων σύλληψης επί εδάφους βιαστικών και ατεκμηριώτων αποφάσεων¹⁰⁴. Ήδη, προ της θέσης σε ισχύ του νέου ΚΠΔ, «ειδικά αιτιολογημένο» θεωρείτο το ένταλμα που περιείχε ειδική αναφορά στα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, ενώ ως «εμπειριστατωμένα αιτιολογημένο» λογίζετο εκείνο που τα διαλαμβανόμενα στο σώμα αυτού εδράζοντο σε αποδείξεις και λογικά συμπεράσματα¹⁰⁵. Πλέον, στην παρ. 2 του άρθ. 276 νέου ΚΠΔ ορίζεται ρητά ότι το ένταλμα σύλληψης εκδίδεται μόνο όταν, επί τη βάσει συγκεκριμένων περιστατικών που πρέπει να αναφέρονται στο σώμα του εντάλματος, συντρέχουν σοβαρές ενδείξεις ότι ο κατηγορούμενος έχει σχεδιάσει τη φυγή του ή την τέλεση άλλων σοβαρών εγκλημάτων¹⁰⁶.
- 27 Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθ. 276 ΚΠΔ, το ένταλμα σύλληψης περιέχει το όνομα, το επώνυμο, την κατοικία, την ακριβέστερη δυνατή περιγραφή του συλλαμβανομένου,

¹⁰² Βλ. Γ. Πλαγάκο, *Ο ανακριτής*, ό.π., σελ. 578-579. Υπέρ του ότι απαιτείται *σύμφωνη* γνώμη του εισαγγελέα και ο Γ. Καραγιάννης, *Κύρια Ανάκριση*, 2021, σελ. 177-178.

¹⁰³ Βλ. Δ. Φλωρίδη/Ε. Στουγιαννίδου, σε: *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1552-1553, πλαγιάρ. 5.

¹⁰⁴ Βλ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 500.

¹⁰⁵ Βλ. Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3269, παρ. 19. Επίσης, Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 713, παρ. 9, οι οποίοι επισημαίνουν ότι περί ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένου εντάλματος γίνεται λόγος όταν διαλαμβάνονται σε αυτό «με συνοπτικότητα όλα τα αναγκαία, κατά το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο, περιστατικά που θεμελιώνουν την κατηγορία, κατά τόπο, χρόνο κ.λπ. περιστάσεις, καθώς και τα άρθρα του ποινικού νόμου που προβλέπουν και τιμωρούν την πράξη [...] και αναφέρει τις σοβαρές ενδείξεις ενοχής [...] που δικαιολογούν την έκδοσή του και τους λόγους για τους οποίους η σύλληψη είναι αναγκαία για την πρόληψη τέλεσης άλλων εγκλημάτων κ.λπ.».

¹⁰⁶ Βλ. Θ. Δαλακούρα, *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 214, ο οποίος επισημαίνει ότι μέσω της επίμαχης πρόβλεψης επιδιώκεται η πλήρης στοίχιση των προϋποθέσεων επιβολής των μέτρων στέρησης της προσωπικής ελευθερίας.

σημείωση για το έγκλημα για το οποίο ο ίδιος κατηγορείται και μνεία του άρθρου που το προβλέπει, καθώς και επίσημη σφραγίδα και υπογραφή του ανακριτή και του γραμματέα. Κατά τούτο, δεν νοείται η έκδοση εντάλματος σύλληψης «κατ' αγνώστου»¹⁰⁷. Όπως γίνεται δεκτό, τυχόν σφάλμα που έχει εμφιλοχωρήσει στα ανωτέρω στοιχεία (λ.χ. στη διεύθυνση κατοικίας) δεν καθιστά εκ προοιμίου, και άνευ άλλου τινός, το ένταλμα άκυρο, εάν εκ των λοιπών στοιχείων που περιέχονται σε αυτό είναι δυνατή η ταυτοποίηση του υπό σύλληψη προσώπου¹⁰⁸. Υπό το καθεστώς του προϊσχύσαντος ΚΠΔ, ορθώς είχε παρατηρηθεί ότι εκ της αντιπαραβολής των διατάξεων των παρ. 1 και 3 του άρθ. 276 θα μπορούσε κανείς –εσφαλμένως– να θεωρήσει ότι η υποχρέωση για «ειδική και εμπεριστατωμένη» αιτιολογία εξαντλείτο στη «σημείωση» επί του εντάλματος του εγκλήματος και του άρθρου που το προέβλεπε¹⁰⁹. Η ρητή πλέον αναφορά στην παρ. 2 του άρθ. 276 του νέου ΚΠΔ, ότι το ένταλμα σύλληψης εκδίδεται μόνο εάν, με βάση συγκεκριμένα περιστατικά που μνημονεύονται στο σώμα του εντάλματος, υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι ο κατηγορούμενος έχει σχεδιάσει τη φυγή του ή την τέλεση άλλων σοβαρών εγκλημάτων, αποκλείει κάθε τέτοια σκέψη¹¹⁰.

Ε. Επίδοση εντάλματος σύλληψης

Πριν από το Σύνταγμα του 1975, οπότε για πρώτη φορά προβλέφθηκε ότι το δικαστικό ένταλμα πρέπει να «επιδίδεται», το κείμενο των προηγούμενων Συνταγμάτων έκανε λόγο περί «κοινοποίησης»¹¹¹. Παρά την τροποποίηση που είχε επέλθει ως προς το

¹⁰⁷ Βλ. Γ. Πλαγάκο, *Ο ανακριτής*, ό.π., σελ. 581· Επίσης, Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 713, παρ. 8, οι οποίοι σημειώνουν ότι δεν επιτρέπεται να εκδοθεί «ανοικτό ή λευκό» ένταλμα, δηλαδή ένταλμα το οποίο θα συμπληρωθεί ως προς το όνομα και το επώνυμο του κατηγορουμένου από τα όργανα που θα πραγματοποιήσουν τη σύλληψη.

¹⁰⁸ Βλ. Κ. Φράγκο, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (Ν. 4620/2019 και Ν. 4637/2019), Κατ' άρθρο ερμηνεία και νομολογία του Αρείου Πάγου*, Β' έκδ., 2020, σελ. 920, πλαγιάρ. 4.

¹⁰⁹ Βλ. Β. Πετρόπουλο, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 150, ο οποίος εύστοχα είχε επισημάνει ότι τυχόν τέτοιο συμπέρασμα δεν θα ήταν ορθό, δοθέντος ότι στο ένταλμα σύλληψης θα έπρεπε να γίνεται αναφορά στα πραγματικά περιστατικά και στις σοβαρές ενδείξεις που προκύπτουν εξ αυτών για τον κατηγορούμενο, καθώς και να προσδιορίζονται οι λόγοι για τους οποίους κρίνεται εκείνος ύποπτος φυγής ή τέλεσης νέων εγκλημάτων, ούτως ώστε, κατά τον τρόπο αυτόν, να καθίσταται σαφές γιατί προτιμήθηκε το ένταλμα σύλληψης έναντι των λοιπών δικονομικών μέτρων.

¹¹⁰ Βλ. Ν. Παρασκευόπουλο, *Η αιτιολόγηση του εντάλματος σύλληψης (Σκέψεις με αφορμή το Βουλ-ΣυμβΠλημθεσ 931/1982)*, Αρμ. 1983, σελ. 262 επ. (264) ο οποίος υπογραμμίζει ότι «[...] στο βαθμό που η λέξη "σημείωση" (άρθρο 276 παρ. 3 ΚΠΔ) θα σήμαινε και θα δικαιολογούσε τη μνεία και μιας μόνο λέξεως-τίτλου εγκλήματος, δεν θα ανέλυε τη συνταγματική επιταγή της αιτιολογήσεως: θα την παραβίαζε σαφώς».

¹¹¹ Βλ. Α. Μάνεση, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 180, ο οποίος επισημάνει ότι η τροποποίηση

ζήτημα αυτό ήδη από το 1975, το άρθρ. 276 του προϊσχύσαντος ΚΠΔ, μολονότι μάλιστα είχε τροποποιηθεί με τις διατάξεις του ν. 1941/1991, εξακολουθούσε να κάνει αναφορά σε «κοινοποίηση» του δικαστικού εντάλματος, δηλαδή σε απλή επίδειξη και ανακοίνωση του περιεχομένου του¹¹². Ως κοινοποίηση, μάλιστα, κατά τις διατάξεις της παρ. 1 του άρθρ. 276 πΚΠΔ, θεωρείτο και η επίδειξη στον συλλαμβανόμενο του σχετικού μέρους του δελτίου εγκληματολογικών αναζητήσεων ή της ειδικής εγκυκλίου για την αναζήτηση, υπό τις διατυπώσεις που διαλαμβάνονταν στις ως άνω διατάξεις. Ήδη, υπό τον προϊσχύσαντα ΚΠΔ, γινόταν δεκτό ότι, κατά τη ρητή επιταγή του άρθρ. 6 παρ. 1 Σ., το δικαστικό ένταλμα (ή έστω επικυρωμένο αντίγραφο αυτού¹¹³) έπρεπε να *επιδίδεται* (κι όχι απλώς να κοινοποιείται) κατά τη στιγμή της σύλληψης, καθώς, κατά τον τρόπο αυτόν, προστατευόταν ο συλλαμβανόμενος από τυχόν αυθαίρετες ενέργειες των κρατικών οργάνων¹¹⁴. Κατά την άποψη αυτή, τυχόν σύλληψη με μόνη την επίδειξη στον συλλαμβανόμενο του δελτίου εγκληματολογικών αναζητήσεων ή της ειδικής σε σχέση με την αναζήτηση εγκυκλίου θεωρείτο αντίθετη στο άρθρ. 6 παρ. 1 Σ. και, επομένως, ελεγχόταν ως αντισυνταγματική¹¹⁵. Στο πλαίσιο αυτό υποστηριζόταν –όχι, πάντως, άνευ αντιρρήσεων– ότι σε περίπτωση που το αρμόδιο όργανο δεν έφερε μαζί του, κατά

αυτή απέβλεπε στον αποκλεισμό έκδοσης ενταλμάτων σε χρόνο μεταγενέστερο της σύλληψης, προς «κάλυψη αυθαίρετων συλλήψεων». Επίσης, Χ. Σεβαστίδης, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3276, παρ. 34· Βλ. περί της τροποποίησης αυτής και σε ΓνωμΕισΑΠ 11/1977 (Χ. Μουστάκη), ΠοινΧρ 1977, 503.

¹¹² Βλ. Α. Μαργαρίτη, «Οι άλλοι φταίνε όχι εμείς...» (ΜΕΡΟΣ Α΄), ΠοινΔικ 2018, υποσημ. 17.

¹¹³ Βλ. Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π. σελ. 545· Επίσης, Χ. Σεβαστίδης, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3276.

¹¹⁴ Βλ. Ν. Ανδρουλάκη, *Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης*, ό.π., σελ. 320· Έτσι και Β. Αδάμπαρ/Χ. Αθανασίου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 1665· Όπως επισημαίνει ο Β. Καρακώστας, *Το Σύνταγμα, Ερμηνευτικά σχόλια – Νομολογία*, 2006, σελ. 182, στο άρθρ. 276 του προϊσχύσαντος ΚΠΔ παρατηρείτο ένα «είδος έκπτωσης» σε σχέση με τη ρητή και αδιάσπικτη διατύπωση του άρθρ. 6 Σ., το οποίο θα έπρεπε, προς τούτο, να θεωρηθεί ότι υπερισχύει.

¹¹⁵ Βλ. Ν. Ανδρουλάκη, *Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης*, ό.π., σελ. 320, υποσημ. 187· Ομοίως, Χ. Σεβαστίδης, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3276· Έτσι και ο Α. Ράικος, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 546, ο οποίος υποστηρίζει ότι τυχόν νομοθετική πρόβλεψη για δυνατότητα πλασματικής επίδοσης του εντάλματος (δηλαδή επίδοσης του δελτίου εγκληματολογικών αναζητήσεων ή της ειδικής περί της αναζήτησης εγκυκλίου) δεν θα ήταν εν προκειμένω αντίθετη στο Σύνταγμα, αφού θα εκπλήρωνε στο έπακρον τον σκοπό της επίδοσης του εντάλματος, δηλαδή την αποφυγή οιασδήποτε κρατικής αυθαιρεσίας που θα επιχειρείτο μέσω της προχρονολόγησής του· Πρβλ. πάντως Κ. Γεωργόπουλο, *Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 517, ο οποίος επισημαίνει ότι η επίδειξη των αναφερομένων στον προϊσχύσαν άρθρ. 276 παρ. 1 ΚΠΔ εγγράφων «είχε θεωρηθεί ότι εκπληρώνει την συνταγματική επιταγή και δεν υπάρχει θέμα αντισυνταγματικότητάς της».

τον χρόνο της σύλληψης, το σχετικό δικαστικό ένταλμα, η επίδοση αυτού μπορούσε να πραγματοποιηθεί στην πλησιέστερη αστυνομική υπηρεσία¹¹⁶. Πλέον, το άρθ. 276 ΚΠΔ ορίζει ότι το ένταλμα του ανακριτή ή το βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου πρέπει να «επιδίδονται» κατά τη στιγμή της σύλληψης. Με την τροποποίηση αυτή ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας εναρμονίστηκε πλήρως με το άρθ. 6 παρ. 1 Σ., προστατεύοντας επαρκέστερα τα δικαιώματα του συλλαμβανομένου¹¹⁷.

ΣΤ. Σύλληψη σε αυτόφωρο έγκλημα

α. Η έννοια του αυτόφωρου εγκλήματος

Ως εξαίρεση εκ της σύλληψης με δικαστικό ένταλμα εισάγεται, σύμφωνα με το άρθ. 29 6 παρ. 1 εδάφ. Β΄ Σ., η περίπτωση των αυτόφωρων εγκλημάτων¹¹⁸. Στο άρθ. 242 παρ. 1 του προϋχούσαντος ΚΠΔ ορίζεται ότι «αυτόφωρο» ήταν το έγκλημα την ώρα που γινόταν ή που είχε γίνει πρόσφατα. Όπως εξαρχής έγινε δεκτό στην επιστήμη, αυτόφωρο έγκλημα υφίσταται σε δύο περιπτώσεις· η πρώτη αφορά το έγκλημα που καταλαμβάνεται την ώρα που τελείται («εν τω πράττεσθαι»), δηλαδή κατά το χρονικό διάστημα που εκτείνεται από το στάδιο της απόπειρας έως αυτό της τυπικής αποπεράτωσής του («γνήσιο αυτόφωρο»¹¹⁹), ενώ στη δεύτερη εμπίπτει το έγκλημα που έχει τελεστεί πρόσφατα («μη γνήσιο αυτόφωρο»¹²⁰). Κατά τις διατάξεις του άρθ. 242 ΚΠΔ, το έγκλημα θεωρείτο ότι διαπράχθηκε πρόσφατα, ιδίως όταν αμέσως ύστερα από αυτό ο δράστης καταδικώταν από τη δημόσια δύναμη ή από τον παθόντα ή με δημόσια

¹¹⁶ Βλ. Α. Μάνεση, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 180-181· Επίσης, Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 546, ο οποίος επισημαίνει ότι μία τέτοια επίδοση είναι σύμφωνη και με το άρθ. 5 παρ. 2 της ΕΣΔΑ· Επιπλέον, ΓνωμΕισΑΠ 11/1977 (Χ. Μουστακίη), ΠοινΧρ 1977, 503· Βλ. και Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 207, πλαγιάρ. 398, ο οποίος υπογραμμίζει ότι η επίδοση στο πλησιέστερο αστυνομικό τμήμα εκπληρώνει τη συνταγματική επιταγή της άμεσης επίδοσης μόνον εάν η καθυστέρηση αυτή «δεν χρησιμοποιείται ως μέθοδος καταστρατηγήσεως της επιταγής της προηγούμενης της συλλήψεως εκδόσεως του εντάλματος»· Πρβλ. πάντως Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 714, παρ. 11, οι οποίοι κάνουν λόγο για «αμφίβολης συνταγματικής νομιμότητας» πρακτική.

¹¹⁷ Βλ. Δ. Φλωρίδη/Ε. Στουγιαννίδου, σε: *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1556, πλαγιάρ. 11.

¹¹⁸ Βλ. Κ. Γεωργόπουλο, *Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 516, ο οποίος κάνει λόγο για «απόκλιση» εκ της αρχής ότι η σύλληψη λαμβάνει χώρα πάντοτε δυνάμει δικαστικού εντάλματος.

¹¹⁹ Βλ. Β. Αδάμπα/Μ. Παπαχρήστου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 1451, πλαγιάρ. 3.

¹²⁰ Άλλως «οιονεί» ή «καταχρηστικό» αυτόφωρο· Βλ. επ' αυτού Γρ. Καλφέλν/Λ. Μαργαρίτη, *Αυτόφωρο έγκλημα και αυτόφωρη διαδικασία*, 1998, σελ. 65.

κραυγή, όπως και όταν συλλαμβάνετο οπουδήποτε να έχει αντικείμενα ή ίχνη από τα οποία εξαγόταν το συμπέρασμα ότι τέλεσε το έγκλημα σε πολύ πρόσφατο χρόνο.

30 Οι σχετικές με το αυτόφωρο έγκλημα ρυθμίσεις του προϊσχύσαντος ΚΠΔ είχαν δεχθεί δριμεία κριτική, ιδίως σε σχέση με τις περιπτώσεις «μη γνήσιων» αυτόφωρων εγκλημάτων. Αντικείμενο κριτικής είχε καταστεί η χρήση του όρου «πρόσφατα» στην παρ. 1 του άρθ. 242 πΚΠΔ, καθώς, όπως υποστηριζόταν, στον εννοιολογικό περίβολο του όρου αυτού ήταν δυνατό να ενταχθούν και περιπτώσεις που δεν διέθεταν την απαιτούμενη «αποδεικτική ζωντάνια» για να θεωρηθούν αυτόφωρα εγκλήματα¹²¹. Ομοίως, αντιρρήσεις είχαν εκφρασθεί και σε σχέση με την ενδεικτική απαρίθμηση («Η πράξη θεωρείται ότι έγινε πρόσφατα, *ιδίως* όταν [...]») που ακολουθούσε η διάταξη του άρθ. 242 παρ. 1 πΚΠΔ, καθώς αυτή οδηγούσε τελικώς σε υπερβολική διεύρυνση του αυτοφώρου, κατά τρόπο ασυμβίβαστο με την ίδια τη δομή του¹²². Παρότι ο δικονομικός νομοθέτης είχε επιχειρήσει να περιορίσει την υπέρμετρη επέκταση των ορίων του αυτοφώρου, προβλέποντας στην παρ. 2 του άρθ. 242 πΚΠΔ ότι τούτο έπαυε με την πάροδο της επόμενης ημέρας, εντούτοις, στην πράξη, κάθε έγκλημα είχε καταλήξει να θεωρείται αυτόφωρο, με μόνη προϋπόθεση να μην παρήλθε ολόκληρη η επόμενη μέρα¹²³. Εύστοχα, εν προκειμένω, είχε επισημανθεί ότι η μη παρέλευση όλης της επόμενης ημέρας είχε μετατραπεί από αναγκαία για την ύπαρξη αυτόφωρου εγκλήματος συνθήκη σε ικανή¹²⁴.

31 Ο νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας επιχειρήσει να εξορθολογίσει το σχετικό πλαίσιο, προχωρώντας σε σειρά νομοτεχνικών βελτιώσεων επί των ως άνω ρυθμίσεων¹²⁵. Η στόχευση αυτή αποτυπώθηκε, πρωτίστως, στην Αιτιολογική Έκθεση, όπου, μεταξύ άλλων, διευκρινίστηκε ότι η μέχρι πρότινος *ενδεικτική* απαρίθμηση των περιπτώσεων «μη γνήσιου» αυτόφωρου εγκλήματος καταργήθηκε ως «*ασαφής και συνάμα δικαιοκρατικά επικίνδυνη*», καθώς, κατ' ουσίαν, αποξένωνε την έννοια του αυτοφώρου από την προϋποτιθέμενη για τη στοιχειοθέτησή του άμεση συσχέτιση μεταξύ «εγκλήμα-

¹²¹ Βλ. Ν. Ανδρουλάκη, *Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης*, ό.π., σελ. 274, πλαγιάρ. 435.

¹²² Βλ. Γρ. Καλφέλη/Λ. Μαργαρίτη, *Αυτόφωρο έγκλημα*, ό.π., σελ. 88, οι οποίοι επισημαίνουν χαρακτηριστικά ότι ο νομοθέτης φαίνεται εν προκειμένω να «υπερέβη τα εσκαμμένα».

¹²³ Βλ. Β. Πετρόπουλο, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 153· Επίσης, Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 303, πλαγιάρ. 459.

¹²⁴ Βλ. Α. Δημάκη, *Το δικαίωμα των πολιτών για τη σύλληψη του δράστη στα αυτόφωρα εγκλήματα* (άρ. 275 παρ. 1 Κ.Π.Δ.), ΠoinΧρ 1998, σελ. 545 επ. [549].

¹²⁵ Βλ. Μ. Παπαχρήστου, σε Λ. Μαργαρίτη (επιμ.), *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1329-1330, σύμφωνα με την οποία, υπό τη νέα διατύπωση, επιτυγχάνεται η αποφυγή υπερβολικής επέκτασης των ορίων του «μη γνήσιου» αυτοφώρου.

τος-δράστη-διωκτικού οργάνου»¹²⁶. Πλέον, στις διατάξεις του άρθ. 242 παρ. 2 εδάφ. α΄ ΚΠΔ, οι περιπτώσεις «μη γνήσιων» αυτόφωρων εγκλημάτων περιγράφονται περιοριστικώς, ενώ, επιπλέον, έχει απαλειφθεί ο όρος «πρόσφατα» και έχει προστεθεί η φράση «σε πολύ κοντινό χρόνο στην αξιόποινη πράξη»¹²⁷. Προς αποφυγή, μάλιστα, τυχόν παρερμηνειών, στο εδάφ. β΄ της παρ. 2 του άρθ. 242 ΚΠΔ διευκρινίζεται ότι «μη γνήσιο» αυτόφωρο έγκλημα δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συντρέχει μετά την πάροδο όλης της επόμενης ημέρας από την τέλεση της πράξης. Και αντιστρόφως, όμως, θα πρέπει να γίνει δεκτό ότι, χωρίς να συντρέχουν οι περιπτώσεις «μη γνήσιου» αυτόφωρου εγκλήματος, όπως αυτές προσδιορίζονται στο άρθ. 242 παρ. 2 εδάφ. α΄ ΚΠΔ, μόνη η μη παρέλευση ολόκληρης της επόμενης ημέρας δεν είναι αρκετή, ώστε να θεωρηθεί ότι υφίσταται «μη γνήσιο» αυτόφωρο έγκλημα¹²⁸.

Επιπλέον, με τις διατάξεις του νέου ΚΠΔ απαλείφθηκε η ρύθμιση της παρ. 3 του άρθ. 242 πΚΠΔ, η οποία όριζε ότι «τα εγκλήματα που τελούνται δια του Τύπου θεωρούνται πάντοτε αυτόφωρα»¹²⁹. Όπως, άλλωστε, επισημαίνεται στην Αιτιολογική Έκθεση, η έννοια της ως άνω διάταξης δεν ήταν ότι τα δια του τύπου τελούμενα εγκλήματα θεωρούνταν αυτόφωρα ακόμη και μετά την πάροδο ολόκληρης της επόμενης ημέρας από την έκδοση του εντύπου, αλλά απλώς ότι τα εγκλήματα αυτά εξομοιώνονταν με τα γνήσια αυτόφωρα εγκλήματα λόγω των δεδομένων στοιχείων του εντύπου¹³⁰. Η θέση αυτή βέβαια, δηλαδή ότι τα δια του τύπου τελούμενα εγκλήματα δεν μπορούσαν, κατά το αληθές νόημα της ως άνω διάταξης, να θεωρούνται αυτόφωρα και μετά την

¹²⁶ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση νέου ΚΠΔ, σελ. 64-65, όπου αναφέρεται ότι «[...] στο σύνολό τους οι ως άνω διορθωτικές επεμβάσεις σκοπούν στη διασφάλιση μιας συσταλτικής ερμηνείας και εφαρμογής των διατάξεων για το αυτόφωρο έγκλημα, ώστε να οριοθετείται αυτό με την έννοια του "αρτίως τελεσθέντος εγκλήματος" αντί του "προσφάτως», όπως επιβάλλουν οι εγγυήσεις προστασίας του κράτους δικαίου και της δίκαιης δίκης».

¹²⁷ Βλ. Μ. Παπαχρήστου, σε: Λ. Μαργαρίτη (επιμ.), *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1329, πλαγιάρ. 5.

¹²⁸ Βλ. Γρ. Καφέλη/Λ. Μαργαρίτη, *Αυτόφωρο έγκλημα*, ό.π., σελ. 65· Επιπλέον, Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 303, πλαγιάρ. 460· Πρβλ. όμως Α. Κονταξή, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1530, ο οποίος αρκείται στην μη παρέλευση ολόκληρης της επόμενης ημέρας.

¹²⁹ Σημειωτέον ότι, μέχρι τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, στο άρθ. 14 παρ. 7 Σ οριζόταν ότι τα αδικήματα του τύπου είναι αυτόφωρα (βλ. Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 551, υποσημ. 17). Πλέον, με τις διατάξεις του άρθ. 14 παρ. 7 Σ παρέχεται απλώς εξουσιοδότηση στον κοινό νομοθέτη να ρυθμίσει ζητήματα που αφορούν στην αστική και ποινική ευθύνη του τύπου και των άλλων μέσων ενημέρωσης, καθώς και στην ταχεία εκδίκαση των σχετικών υποθέσεων βλ. ενδεικτ. Γ. Τασόπουλο, «Άρθρο 14», σε Σπ. Βλαχόπουλο/Ξ. Κοντιάδη/Γ. Τασόπουλο (επιμ.), *Σύνταγμα, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 63.

¹³⁰ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση νέου ΚΠΔ, σελ. 64.

παρέλευση ολόκληρης της επόμενης ημέρας από την τέλεσή τους, γινόταν δεκτή και προ της θέσης σε ισχύ του νέου ΚΠΔ¹³¹.

- 33 Είναι γεγονός ότι στο Σύνταγμα δεν περιέχεται ορισμός του «αυτόφωρου εγκλήματος»¹³². Υπό το δεδομένο αυτό ανέκυψε διαφωνία σχετικά με το εάν ο συνταγματικός νομοθέτης ανέθεσε τη ρύθμιση του επίμαχου ζητήματος στον κοινό νομοθέτη¹³³ ή αν απλώς ενστερνίσθηκε την ήδη εμπεδωμένη στην ποινική θεωρία επιστημονική έννοια¹³⁴. Ανεξάρτητα από την άποψη υπέρ της οποίας θα ταχθεί κάποιος εν προκειμένω, ο κοινός νομοθέτης δεν μπορεί, σύμφωνα με την απολύτως κρατούσα θέση, να δράσει πέραν των ορίων που διαγράφονται από το ίδιο το Σύνταγμα¹³⁵. Κατά τούτο, ο τελευταίος δεν δικαιούται να διαπλάθει την έννοια του αυτοφώρου κατά το δοκούν¹³⁶. Ως παράδειγμα τέτοιας επέμβασης εκ μέρους του κοινού νομοθέτη καταγράφεται και

¹³¹ Βλ. Β. Αδάμπα/Μ. Παπαχρήστου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., ό.π., σελ. 1457, πλαγιάρ. 9· Επίσης, σε: Λ. Μαργαρίτη, *Δικονομικά ζητήματα σε σχέση με την ποινική προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας (Μέρος Α΄)*, ΠοινΔικ 2019, 1148, υποσημ. 23.

¹³² Βλ. Β. Καρακώστα, *Το Σύνταγμα, Ερμηνευτικά σχόλια*, ό.π., σελ. 180.

¹³³ Έτσι ο Α. Ραίκος, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 551· Επίσης, Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 159, πλαγιάρ. 31· Πρβλ. και Α. Μάνεση, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 181, σύμφωνα με τον οποίο «το Σύνταγμα μιλάει για "αυτόφωρο έγκλημα", δεν καθορίζει όμως το ίδιο, όπως ίσως θα έπρεπε, την έννοια αυτή, εμπιστευόμενο στον κοινό νομοθέτη, που ενδέχεται όμως να διευρύνει τα όριά της, πράγμα που μπορεί να αποβεί σε βάρος της προσωπικής ασφάλειας».

¹³⁴ Έτσι ο Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 205-206, πλαγιάρ. 395, ο οποίος επισημαίνει εν προκειμένω ότι «Το Σύνταγμα δεν καθορίζει ούτε την έννοια του αυτοφώρου ούτε του εγκλήματος, αλλά υιοθετεί όπως και σε πολλές άλλες περιπτώσεις, καθιερωμένες επιστημονικές έννοιες». Βλ. επίσης Ν. Ανδρουλάκη, *Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης*, ό.π., σελ. 273, υποσημ. 65· Έτσι και Ι. Μοροζίνης, «Η διαδικασία του αυτοφώρου ως ποινή στα χρόνια της οικονομικής κρίσης (στα αδικήματα φοροδιαφυγής και μη καταβολής ληξιπρόθεσμων χρεών προς το Δημόσιο). Μία αποτίμηση», σε *ΤιμήΤόμο Ν. Κουράκη*, 2016, σελ. 508-509· και Β. Πετρόπουλος, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 153, πλαγιάρ. 17.

¹³⁵ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 206, πλαγιάρ. 395· Τούτο επισημαίνεται και από τον Α. Ραίκο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 551-552· Επίσης, Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 159, πλαγιάρ. 33· Πρβλ. πάντως Γ. Μπουρμά, *Σκέψεις σχετικά με τον χαρακτήρα του εγκλήματος των άρθρων 17 και 18 Ν 2523/1997 ως διαρκούς ή μη και την αποτελεσματική ποινική αντιμετώπιση του*, ΠοινΔικ 2011, σελ. 1126 επ. (1131), ο οποίος υποστηρίζει ότι «ο ποινικός νομοθέτης μπορεί ελεύθερα να προσδιορίσει τους όρους και συνακόλουθα τα πλαίσια ισχύος της έννοιας του αυτοφώρου και της αντίστοιχης διαδικασίας».

¹³⁶ Βλ. Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, *Οι επιλογές του Ν 3943/2011 για την οριοθέτηση του αξιοποίνου των φορολογικών αδικημάτων. Μια ατυχής προσπάθεια αυξημένης προστασίας των περιουσιακών απαιτήσεων του δημοσίου*, ΠοινΔικ 2011, σελ. 1307 επ. (1313), σύμφωνα με την οποία «ο κοινός νομοθέτης δεν μπορεί να ορίζει ή να αντιλαμβάνεται ως αυτόφωρο στιδήποτε ο ίδιος κρίνει ως τέτοιο».

η περίπτωση των τροποποιήσεων που επέφερε ο ν. 3943/2011 στις διατάξεις των άρθ. 25 ν. 1882/1990 και 21 παρ. 10 ν. 2523/1997¹³⁷. Συγκεκριμένα, με το άρθ. 3 παρ. 1 περίπτ. α' του ν. 3943/2011 είχε προστεθεί σχετικό εδάφιο στην παρ. 1 του άρθ. 25 ν. 1882/1990, κατά το οποίο ως χρόνος τέλεσης του εγκλήματος ορίζεται το χρονικό διάστημα από την παρέλευση των τεσσάρων μηνών (από τη βεβαίωση των χρεών) μέχρι τη συμπλήρωση χρόνου αντίστοιχου με το 1/3 της κατά περίπτωση προβλεπόμενης προθεσμίας παραγραφής. Παρόμοιου περιεχομένου ρύθμιση είχε συμπεριληφθεί και στο άρθ. 21 παρ. 10 του ν. 2523/1997, μετά την τροποποίηση που είχε επέλθει σε αυτό με τις διατάξεις του άρθ. 3 παρ. 2 περιπτ. ιγ' του ν. 3943/2011. Εύλογα οι ως άνω τροποποιήσεις θεωρήθηκαν εξαρχής αντισυνταγματικές, ως αντίθετες με τις διατάξεις των άρθ. 6 και 7 Σ¹³⁸. Τούτο δε διότι, μέσω αυτών, ο νομοθέτης, κατά παράβαση των κανόνων της επιστήμης του ποινικού δικαίου, θέσπισε «πλασματικά διαρκή» εγκλήματα, προκειμένου να είναι ανά πάσα στιγμή δυνατή η εφαρμογή της αυτόφωρης διαδικασίας («διαρκή αυτόφωρα»)¹³⁹.

Η έννοια του «διαρκούς αυτοφώρου», κατά τα προεκτεθέντα, δεν πρέπει, βεβαίως, 34

¹³⁷ Η επίμαχη τροποποίηση ίσχυσε μέχρι τον ν. 4321/2015, με το άρθ. 20 του οποίου τροποποιήθηκε η παρ. 1 του άρθ. 25 ν. 1882/1990. Από την άλλη, το άρθ. 21 του ν. 2523/1997 καταργήθηκε με το άρθ. 71 παρ. 1 του ν. 4174/2013, όπως αυτό προστέθηκε με το άρθ. 8 του ν. 4337/2015. Πλέον, βλ. ν. 4987/2022· Βλ. και Π. Πανταζόπουλο/Ε. Μπακάλη, σε: *Φορολογική Διαδικασία, Διαγράμματα-Ερμηνευτικά σχόλια-Υποδείγματα*, 2^η έκδ., 2018, σελ. 258, οι οποίοι επισημαίνουν ότι μετά την κατάργηση του άρθ. 21 του ν. 2523/1997 «ο πλασματικός χρόνος τέλεσης των αδικημάτων αυτών καταργήθηκε και έτσι αποκλείεται και η τήρηση της αυτόφωρης διαδικασίας»· Βλ. και Γ. Δημήτριάνα, *Ζητήματα διαχρονικού δικαίου στα εγκλήματα φοροδιαφυγής, Συμβολή στην εφαρμογή του άρθρου 2 § 1 Ποινικού Κώδικα*, ΠοινΧρ 2021, 4 επ. (υποσημ. 1).

¹³⁸ Βλ. Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, *Οι επιλογές του Ν 3943/2011*, ό.π., σελ. 1312, 1319· Επίσης, Β. Πετρόπουλος, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 153, πλαγιάρ. 18· Βλ. επί του ζητήματος και Θ. Παπακυριάκου σε: Καϊάφα-Γκμπάντι (επιμ.), *Οικονομικό Έγκλημα και Διαφθορά στο Δημόσιο Τομέα*, Ι, 2014, σελ. 321-324 και Γ. Δημήτριάνα, *Εγκλήματα Φοροδιαφυγής*, 2011, 289 επ.· Επίσης, ΜονΠλημθεσ 34279/2012, ΠοινΔικ 2012, 1081 επ., με παρατηρήσεις Γ. Δημήτριάνα, η οποία, σε σχέση με τη διάταξη του άρθ. 21 παρ. 10 του ν. 2523/1997, στήριξε την αντισυνταγματικότητα επί των άρθ. 2 παρ. 1 και 7 παρ. 1 Σ· Επιπλέον, ΕγκΕισΑΠ 1/2011 [Ν. Παντελής], ΠοινΔικ 2011, σελ. 1106 επ. (1108), όπου επισημαίνεται ότι «[μ]ε τις νέες αυτές διατάξεις ο νομοθέτης προσδιόρισε τον χρόνο τέλεσης των εγκλημάτων του Ν 2523/1997 και του άρθρου 25 του Ν 1882/1990 ως χρονικό πλαίσιο, απομακρυνθείς τόσο από τη θεωρία της συμπεριφοράς, όσο και από εκείνη του αποτελέσματος», καθώς και ότι «Η συμβατότητά της με τις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1 και 7 παρ. 1 του Συντ., θα κριθεί στην πράξη από τα δικαστήρια».

¹³⁹ Βλ. Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, *Οι επιλογές του Ν 3943/2011*, ό.π., σελ. 1307 επ. (1312, 1319)· Επίσης, Β. Πετρόπουλος, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 153, πλαγιάρ. 18.

να συγχέεται με την περίπτωση του «διαρκούς εγκλήματος»¹⁴⁰, δεδομένου ότι για το τελευταίο, όπως είναι προφανές, είναι δυνατή η κατάληψή του επ' αυτοφώρω κατά τον χρόνο που αυτό συνεχίζει να τελείται¹⁴¹. Ως άκρως διαφωτιστικά, επί του ζητήματος αυτού, αξίζουν να παρατεθούν, κατά λέξη, όσα αποτυπώθηκαν στην εισαγγελική πρόταση που έγινε δεκτή με την υπ' αριθ. 34279/2012 απόφαση του Μονομελούς Πλημμελειοδικείου Θεσσαλονίκης¹⁴². Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την εισαγγελική πρόταση «[α]ν πράγματι με βάση την ειδική υπόσταση του εγκλήματος, αυτό φέρει το χαρακτήρα του αυτοφώρου, τότε ουδείς δικαιούται να διαμαρτυρηθεί για τη σύλληψη του υπαιτίου και τη σε βάρος του εφαρμογή της αυτόφωρης διαδικασίας. Τα πράγματα αντίθετα δεν έχουν έτσι, όταν το αδίκημα, χωρίς να είναι, καθίσταται αυτόφωρο μέσω νομοθετικής πρωτοβουλίας που δεν επαληθεύεται από το κείμενο του νόμου».

β. «Υποχρέωση» και «δικαίωμα» σύλληψης, κατ' άρθ. 275 ΚΠΔ

- 35** Με τις διατάξεις του άρθ. 275 ΚΠΔ θεσπίζεται υποχρέωση των ανακριτικών υπαλλήλων και κάθε αστυνομικού οργάνου (ακόμη κι αν αυτό δεν φέρει την ιδιότητα του ανακριτικού υπαλλήλου¹⁴³) να προβαίνουν σε σύλληψη εκείνων που καταλαμβάνονται να τελούν «αυτόφωρα κακούργηματα και πλημμελήματα»¹⁴⁴. Παράλληλα, οι ως άνω διατάξεις παρέχουν και σε οποιονδήποτε πολίτη δικαίωμα να πραγματοποιεί σύλληψη στις περιπτώσεις αυτές. Δεδομένης της διάκρισης των ανακριτικών υπαλλήλων σε *ειδικούς* και *γενικούς*, γίνεται δεκτό ότι η υποχρέωση των πρώτων καταλαμβάνει αποκλειστικά τις περιπτώσεις αυτόφωρων εγκλημάτων, για τα οποία έχουν εκ του νόμου δικαίωμα διενέργειας ανακριτικών

¹⁴⁰ Ως «διαρκές» έγκλημα (delictum continuum) θεωρείται εκείνο όπου «η διατήρηση της παράνομης κατάστασης που προκλήθηκε από την τέλεσή του, πληροί την αυτή αντικειμενική υπόσταση με εκείνη που προκάλεσε την παραγωγή της». Βλ. για τον ορισμό αυτό Χρ. Μυλωνόπουλο, *Ποινικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος*, 2^η έκδ., 2020, σελ. 185.

¹⁴¹ Βλ. Ι. Μοροζίνη, «Η διαδικασία του αυτοφώρου», ό.π., σελ. 498-499. Επίσης, Γρ. Καλφέλν/Λ. Μαργαρίτη, *Αυτόφωρο έγκλημα*, ό.π., σελ. 57-58. Βλ. και ΓνωμΕισΠλημΚερκ 6/2014 [Χρ. Νάνιτος], ΠoinΧρ 2015, 553, όπου επισημαίνεται, μεταξύ άλλων, ότι «επί των διαρκών εγκλημάτων το έγκλημα είναι "εν τω πράττεσθαι" μέχρι την άρση της παράνομης κατάστασης».

¹⁴² Βλ. εισαγγελική πρόταση [Β. Αδάμπα] σε ΠοινΔικ 2012, σελ. 1081 επ. (1083).

¹⁴³ Βλ. Δ. Φλωρίδη/Ε. Στουγιαννίδου, σε: *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1542, πλαγιάρ. 1. Έτσι και Β. Αδάμπα/Χ. Αθανασίου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., ό.π., σελ. 1651, πλαγιάρ. 1.

¹⁴⁴ Βλ. Α. Κονταξή, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1761, σύμφωνα με τον οποίο η υποχρέωση αυτή των αστυνομικών οργάνων είναι ανεξάρτητη από το εάν αυτά βρίσκονται σε υπηρεσία. Έτσι και Μ. Μαργαρίτης/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 710, παρ. 3.

πράξεων, ενώ, σε σχέση με τις λοιπές (αυτόφωρες) πράξεις, διατηρούν απλώς δικαίωμα σύλληψης, όπως κάθε πολίτης¹⁴⁵.

Σημείο διχογνωμίας κατέστη το ζήτημα της σύλληψης *στρατιωτικών* που καταλαμβάνονται να τελούν αυτόφωρο κακούργημα ή πλημμέλημα. Κατά μία άποψη, όλα τα αναφερόμενα στο άρθρ. 275 παρ. 1 ΚΠΔ πρόσωπα έχουν, κατά περίπτωση, υποχρέωση ή δικαίωμα (όταν πρόκειται για πολίτη) να προβούν, εν προκειμένω, στη σύλληψη του (στρατιωτικού) δράστη¹⁴⁶. Από την άλλη, υποστηρίζεται ότι τέτοια σύλληψη μπορούν να πραγματοποιήσουν μόνο τα πρόσωπα που φέρουν την ιδιότητα του ανακριτικού υπαλλήλου, κατά τις διατάξεις του άρθρ. 201 ΣΠΚ, υπό την προϋπόθεση ότι το έγκλημα που τελέσθηκε υπάγεται στη δικαιοδοσία των στρατιωτικών ποινικών δικαστηρίων¹⁴⁷. Όπως γίνεται δεκτό, η σύλληψη σε περιπτώσεις αυτόφωρων εγκλημάτων προϋποθέτει την τέλεση αρχικά άδικης και αρχικά καταλογιστής πράξης¹⁴⁸. Για τη διενέργεια δε αυτής, δεν απαιτείται προηγούμενη άδεια ή έγκριση από τον εισαγγελέα¹⁴⁹. Εντούτοις, στην πράξη, συνηθίζεται οι ανακριτικοί υπάλληλοι, σε περίπτωση που αμφιταλαντεύονται ως προς το αν συντρέχουν ή όχι οι όροι της σύλληψης επί αυτόφωρου εγκλήματος, να επικοινωνούν με τον εισαγγελέα υπηρεσίας, προκειμένου να ζητήσουν τη γνώμη του επί του ζητήματος αυτού. Ορθά υποστηρίζεται, ωστόσο, ότι στις περιπτώσεις αυτές ο εισαγγελέας πρέπει απλώς να αποφαίνεται, κατά περίπτωση, επί της πλήρωσης ή μη των προϋποθέσεων σύλληψης, χωρίς να λαμβάνει θέση υπέρ της πραγματοποίησης ή μη αυτής¹⁵⁰. Κοντολογίς, η αρμοδιότητα

¹⁴⁵ Βλ. Β. Αδάμπα/Χ. Αθανασίου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., ό.π., σελ. 1652-1653, πλαγιάρ. 2.

¹⁴⁶ Βλ. Γ. Δουβλέκα/Γ. Κουτσαγγέλη, *Στρατιωτικός Ποινικός Κώδικας (Κατ' άρθρο ερμηνεία)*, 2023, σελ. 535· Έτσι και Β. Αδάμπα/Χ. Αθανασίου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 1655, πλαγιάρ. 9· Επίσης, ο Χ. Σεβαστίδης, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3256, παρ. 30.

¹⁴⁷ Βλ. Α. Κονταξή, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1760, ο οποίος διευκρινίζει, περαιτέρω, ότι εάν πρόκειται περί εγκλήματος που υπάγεται στη δικαιοδοσία των κοινών ποινικών δικαστηρίων, εφαρμογής τυγχάνουν οι διατάξεις του άρθρ. 275 παρ. 1 ΚΠΔ.

¹⁴⁸ Βλ. Γρ. Καλφέλη/Λ. Μαργαρίτη, *Αυτόφωρο έγκλημα*, ό.π., σελ. 56-57· Επίσης, Μ. Μαργαρίτης/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 710, παρ. 5, οι οποίοι σημειώνουν, επίσης, ότι δεν είναι δυνατή η εκτίμηση εκ μέρους του συλλαμβάνοντος περί της ύπαρξης ή μη λόγων που αίρουν το άδικο ή τον καταλογισμό.

¹⁴⁹ Βλ. Γνωμ.Εισ.Πλημ.Σύρου 4/2005 [Β. Αδάμπα], ΠoinΧρ 2006, 274· Επίσης, Εγκ.Εισ.Εφ.Αθ [Λ. Καράμπελας] 2/1999, ΠoinΔικ 1999, 843 επ. και Π. Παπανδρέου, *Αστυνομική προανάκριση [άρθρο 243 παρ. 2 ΚΠΔ]*, ΠoinΔικ 2006, σελ. 755.

¹⁵⁰ Βλ. Β. Αδάμπα/Χ. Αθανασίου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 1654, πλαγιάρ. 6· Πρβλ. Εγκ.Εισ.ΑΠ [Β. Πλιώτας] 11/2021, ΠoinΧρ 2021, 632 επ.

του εισαγγελέα πρέπει να εξαντλείται, εν προκειμένω, στην εξέταση της νομιμότητας (κι όχι της σκοπιμότητας) της σύλληψης¹⁵¹.

38 Όπως προσφυώς επισημαίνεται, στην πράξη παρατηρείται συχνά τα αρμόδια όργανα να μην διενεργούν συλλήψεις σε περιπτώσεις αυτόφωρων πλημμελημάτων ήσσονος ποινικής απαξίας, αλλά απλώς να ενημερώνουν γραπτώς, κατ' άρθρ. 38 παρ. 1 ΚΠΔ, τον αρμόδιο εισαγγελέα¹⁵². Η πρακτική αυτή, η οποία ακολουθείται λόγω, προφανώς, του μεγάλου όγκου τέτοιων παραβάσεων, επικρίνεται ως μη ορθή, καθώς παραβιάζει τη συνταγματική αρχή της ισότητας των πολιτών απέναντι στον νόμο¹⁵³. Προς τούτο, εξάλλου, υποστηρίζεται ότι και η διάταξη του άρθρ. 119 περίπτ. ε΄ εδάφ. β΄ του π.δ. 141/1991, κατά την οποία «*όταν πρόκειται για αυτόφωρο έγκλημα, πρέπει να αποφεύγεται η σύλληψη του δράστη, όταν αυτό είναι ασήμαντο πλημμέλημα και απειλείται από τη σύλληψη ή διατάραξη της τάξης και η πρόκληση σοβαροτέρων αξιόποινων πράξεων*», πρέπει να θεωρηθεί ανίσχυρη¹⁵⁴. Στο πλαίσιο αυτό, αρνητική ήταν απάντηση που δόθηκε με τη ΓνωμΕισΠλημΚερκ [Χρ. Νάιντος] 6/2014¹⁵⁵ στο ερώτημα που τέθηκε εκ των αστυνομικών, σχετικά με το αν εκείνοι δικαιούνται «*για πλημμελήματα ήσσονος σημασίας αρμοδιότητας μονομελούς πλημμελειοδικείου να μην τηρ[ούν] την αυτόφωρη διαδικασία, αλλά να υποβάλλ[ουν] απλώς τακτική μήνυση*». Συγκεκριμένα, στην εισαγγελική γνωμοδότηση επισημάνθηκε ότι το αναφερόμενο στο υποβληθέν ερώτημα αδίκημα (: επρόκειτο για περίπτωση ηχορύπανσης) δεν διέφερε ως προς τη δικονομική του μεταχείριση, και συγκεκριμένα ως προς την υποχρέωση σύλληψης, από τα υπόλοιπα πλημμελήματα, αλλά σε σχέση με αυτό ήταν υποχρεωτική η εφαρμογή της αυτόφωρης διαδικασίας.

39 Η σύλληψη επί αυτόφωρων αδικημάτων που διώκονται κατ' έγκληση προϋποθέτει την προηγούμενη υποβολή έγκλησης. Στις περιπτώσεις αυτές, η έγκληση, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρ. 275 και την παρ. 3 του άρθρ. 418 ΚΠΔ, μπορεί να υποβληθεί και προφορικά. Διαφωνία ανέκυψε, εν προκειμένω, σχετικά με το αν υποβολή της έγκλησης πρέπει οπωσδήποτε να προηγείται της σύλληψης ή εάν μπορεί να υποβληθεί και σε χρόνο μεταγενέστερο της πραγματοποίησης αυτής¹⁵⁶.

¹⁵¹ Βλ. Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3254, παρ. 25.

¹⁵² *Ibidem*, σελ. 3249, παρ. 9.

¹⁵³ Βλ. Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, Ν. 4620/2019, *Ερμηνεία κατ' άρθρο*, IV, 2021, σελ. 1158, πλαγιάρ. 55.

¹⁵⁴ Βλ. Α. Κονταξή, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. · Έτσι και ο Χ. Σεβαστίδης, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1158, πλαγιάρ. 55.

¹⁵⁵ Βλ. σε ΠοινΧρ 2015, σελ. 552 επ.

¹⁵⁶ Μάλιστα, στην παρ. 3 του άρθρ. 418 ΚΠΔ ορίζεται ότι η σχετική δήλωση περιλαμβάνεται στην έκθεση για τη σύλληψη.

Πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη της σχετικής συζήτησης είχαν ήδη δώσει, μεταξύ άλλων, η ΓνωμοεισΠρωτΠατρ [Διον. Παΐζης] 10/1966¹⁵⁷, με την οποία είχε γίνει δεκτό ότι δεν είναι δυνατή η σύλληψη επί κατ' έγκληση διωκόμενων αδικημάτων προ της υποβολής έγκλησης, κι εν συνεχεία η ΣυμβαΠ 1189/1985¹⁵⁸, η οποία, αντιθέτως, έκρινε ότι ορθώς το Συμβούλιο Εφετών δέχθηκε ότι δεν είχε θιγεί το κύρος των πράξεων της προδικασίας επί κατ' έγκληση διωκόμενου αδικήματος (μεταξύ των οποίων ήταν και η σύλληψη του κατηγορουμένου), οι οποίες έλαβαν χώρα σε χρόνο προ της υποβολής της έγκλησης, αφ' ης στιγμής τέτοια (έγκληση) υποβλήθηκε εν συνεχεία, πριν από την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας στο ακροατήριο. Κατά μία –μάλλον κρατούσα επί του θέματος– άποψη, η έγκληση πρέπει στις περιπτώσεις αυτές να έχει υποβληθεί, έστω και προφορικά, πριν από τη σύλληψη¹⁵⁹. Στον αντίποδα, υποστηρίζεται ότι οι περιπτώσεις σύλληψης χωρίς προηγούμενη υποβολή έγκλησης θα πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά τα οριζόμενα στις διατάξεις του άρθρ. 53 παρ. 2 εδάφ. Β΄ ΚΠΔ¹⁶⁰. Συνεπώς, κατά την άποψη αυτή, η έγκληση μπορεί εν προκειμένω να υποβληθεί μέχρι την έναρξη της αποδεικτικής διαδικασίας στο ακροατήριο¹⁶¹.

Σε αντίθεση με τα αστυνομικά όργανα και τους ανακριτικούς υπαλλήλους, οι οποίοι, στο μέτρο που προαναφέρθηκε, έχουν υποχρέωση προς σύλληψη δραστών που καταλαμβάνονται επ' αυτοφώρω να τελούν αξιόποινες πράξεις, οι πολίτες διατηρούν απλώς δικαίωμα σύλληψης στις περιπτώσεις αυτές. Όπως γίνεται δεκτό, στην έκταση που καλύπτει η έννοια

40

¹⁵⁷ Βλ. σε ΝοΒ 1968, σελ. 349-350. Η εν λόγω εισαγγελική γνωμοδότηση ανέφερε μεν ότι «[...] αρκεί δε να υποβληθεί η έγκλησις και μετά την πράξιν, πάντως όμως εντός της εν άρθρ. 242 ΚΠΔ αναφερομένης προθεσμίας, ήστινος διαρκούσης, το αδίκημα θεωρείται αυτόφωρον», συμπλήρωσε όμως ότι «[...] προ της υποβολής της τοιαύτης εγκλήσεως (επί των αποκλειστικώς κατ' έγκλησιν διωκόμενων αδικημάτων), πάσα σύλληψις απαγορεύεται[...]». Σχετική και η ΑΠ 691/1979, ΠοινΧρ 1979, 772, η οποία έκρινε ότι η παραβίαση των διατάξεων των σχετικών διατάξεων (των άρθρ. 275 παρ. 2 και 418 παρ. 3 ΚΠΔ) προκαλεί σχετική ακυρότητα, η οποία «ως αφορώσα εις την προδικασίαν, δεν συνιστά λόγον αναίρεσεως».

¹⁵⁸ Βλ. ΠοινΧρ 1986, 189 = ΝοΒ 1985, 1465.

¹⁵⁹ Βλ. Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 711, παρ. 8. Έτσι και ο Θρ. Κονταξής, *Αυτόφωρο: Δικαϊκός Μεσαίωνας ή «βιομηχανία απονομής» δικαιοσύνης; (άρθρο 417 επ. ΚΠΔ)*, ΠοινΔικ 2006, 221 επ. (228).

¹⁶⁰ Βλ. Γρ. Καλφέλη/Λ. Μαργαρίτη, *Αυτόφωρο έγκλημα*, ό.π., σελ. 139, οι οποίοι, πάντως, υποστηρίζουν ότι στην περίπτωση αυτή, ο διενεργών τη σύλληψη μπορεί να έρθει αντιμέτωπος με πειθαρχικές και ποινικές ευθύνες.

¹⁶¹ Έτσι ο Χ. Σεβαστίδης, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, IV, ό.π., σελ. 1175, πλαιγάρ. 44. Ας σημειωθεί ότι υπό τον νέο ΚΠΔ, στο εδαφ. Β΄ της παρ. 2 του άρθρ. 53 ορίζεται ότι η σχετική με την έγκληση δήλωση μπορεί να γίνει από τον παθόντα και στο ακροατήριο, προ ενάρξεως της αποδεικτικής διαδικασίας «στον πρώτο βαθμό».

«οποιοσδήποτε πολίτης», η οποία χρησιμοποιείται στην παρ. 1 του άρθ. 275 ΚΠΔ, υπάγεται τόσο ο παθών του εγκλήματος όσο και κάθε τρίτος, ημεδαπός ή αλλοδαπός, χωρίς να απαιτείται να είναι ενήλικος ή να έχει δικαιοπρακτική ικανότητα¹⁶². Το επίμαχο δικαίωμα των πολιτών να συλλαμβάνουν δράστες αυτόφωρων εγκλημάτων τελεί σε σχέση *επικουρικότητας* ως προς την υποχρέωση που έχουν σχετικά με το ζήτημα αυτό τα ως άνω αρμόδια όργανα (ανακριτικοί υπάλληλοι και αστυνομικοί). Τούτο σημαίνει ότι η σύλληψη από πολίτη είναι επιτρεπτή μόνον όταν δεν είναι παρόντα τα όργανα αυτά¹⁶³. Από την άλλη, σε περίπτωση που τα όργανα αυτά είναι μεν παρόντα, πλην όμως αδρανούν ή κρίνουν ότι δεν πρέπει να συλλάβουν τον δράστη, ο πολίτης δεν έχει δικαίωμα να προβεί σε τέτοια σύλληψη¹⁶⁴. Η σύλληψη, πάντως, από πολίτη προϋποθέτει ότι η τέλεση του εγκλήματος από τον συλλαμβανόμενο παρουσιάζεται σε οποιονδήποτε τρίτο ως προφανής¹⁶⁵. Προς τούτο, εξάλλου, υποστηρίζεται ότι τυχόν τέτοια σύλληψη (από πολίτη) θα πρέπει να αποκλεισθεί σε περιπτώσεις εγκλημάτων παράλειψης και αμέλειας, καθώς και σε εγκλήματα, των οποίων η αντικειμενική υπόσταση περιέχει αξιολογικά ή φρονηματικά στοιχεία¹⁶⁶. Σε σχέση με τον τρόπο διενέργειας σύλληψης από πολίτη, γίνεται δεκτό ότι εφαρμογή τυχάνουν και στην περίπτωση αυτή οι διατάξεις του άρθ. 278 ΚΠΔ¹⁶⁷.

- 41 Ας σημειωθεί, επίσης, ότι κατά τις διατάξεις του άρθ. 275 παρ. 3 ΚΠΔ, στις περιπτώσεις αυτόφωρων εγκλημάτων, ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών διατηρεί δικαίωμα έκδοσης εντάλματος σύλληψης, κατά τα οριζόμενα στις διατάξεις των άρθ. 276 και 277 ΚΠΔ¹⁶⁸. Όπως γίνεται δεκτό, το ένταλμα αυτό παράγει ισχύ μόνο εντός των χρονικών ορίων του αυτοφώρου, και ποτέ εκτός αυτών¹⁶⁹.

¹⁶² Βλ. Α. Δημάκη, *Το δικαίωμα των πολιτών για τη σύλληψη του δράστη*, ό.π., σελ. 549· Σύμφωνα με το ότι το δικαίωμα σύλληψης δεν παρέχεται μόνο στους ημεδαπούς και οι Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 710, παρ. 6 και Β. Πετρόπουλος, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 156, πλαγιάρ. 25.

¹⁶³ Βλ. Α. Δημάκη, *Το δικαίωμα των πολιτών για τη σύλληψη του δράστη*, ό.π., σελ. 550.

¹⁶⁴ Βλ. Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 711, παρ. 6.

¹⁶⁵ Βλ. Χ. Σεβαστίδης, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., ό.π., σελ. 3254, παρ. 22· Έτσι και ΓνωμΕισΑΠ [Ι. Τέντες] 4/2012, ΠοινΧρ 2012, 622 επ., σύμφωνα με την οποία το, κατά τα ανωτέρω, δικαίωμα οποιουδήποτε πολίτη να συλλαμβάνει τον δράστη αυτόφωρου εγκλήματος «*προϋποθέτει βεβαιότητα για την διάπραξη του εγκλήματος [...]*».

¹⁶⁶ Βλ. Α. Δημάκη, *Το δικαίωμα των πολιτών για τη σύλληψη του δράστη*, ό.π., σελ. 555.

¹⁶⁷ *Ibidem*, σελ. 558.

¹⁶⁸ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 205, πλαγιάρ. 391, ο οποίος επισημαίνει ότι, εν προκειμένω, δεν πρόκειται για «κοινό ένταλμα συλλήψεως», καθώς αυτό δεν απαιτείται εκ του Συντάγματος.

¹⁶⁹ Βλ. Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 305, πλαγιάρ. 466· Όπως επισημαίνεται εκ των Β. Αδάμπα/Χ. Αθανασίου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 1657,

γ. Σχέση μεταξύ «επ' αυτοφώρω σύλληψης» και «αυτόφωρης διαδικασίας»

Τη σύλληψη στο πλαίσιο αυτόφωρων πλημμελημάτων (επ' αυτοφώρω σύλληψη) 42 ακολουθεί, υπό προϋποθέσεις, η διαδικασία εκδίκασης αυτών, κατά τα άρθρ. 417 επ. ΚΠΔ (αυτόφωρη διαδικασία)¹⁷⁰. Είναι σαφές, εξ αυτού, ότι η πρώτη (επ' αυτοφώρω σύλληψη) δεν ταυτίζεται με τη δεύτερη (αυτόφωρη διαδικασία)¹⁷¹. Περί της φύσης της τελευταίας (αυτόφωρης διαδικασίας), παραστατικά έχει, εξάλλου, επισημανθεί στην επιστήμη ότι τούτη αποτελεί «μία οξυμμένη έκφραση της κρατικής καταστολής και πολύ περισσότερο ενδεικτικό στοιχείο των πολιτικών και ιδεολογικών επιλογών μιας εγκαθιδρυμένης πολιτικής εξουσίας»¹⁷².

Με δεδομένη τη διάκριση μεταξύ «επ' αυτοφώρω σύλληψης» και «αυτόφωρης 43 διαδικασίας» υποστηρίχθηκε ότι δεν εξαιρούνται της σύλληψης επί αυτόφωρων πλημμελημάτων τα πρόσωπα ιδιάζουσας δωσιδικίας¹⁷³. Συνεπώς, κατά την άποψη αυτή, σε περίπτωση σύλληψης των προσώπων αυτών είναι υποχρεωτική και η προσαγωγή τους ενώπιον του εισαγγελέα¹⁷⁴. Επί του ζητήματος αυτού, πάντως, διατυπώθηκε και αντίθετη άποψη¹⁷⁵. Σύμφωνα με αυτή, η εφαρμογή της ως άνω θέσης (περί υποχρεωτικής σύλληψης και προσαγωγής ενώπιον του εισαγγελέα) επί προσώπων, για τα οποία είναι εκ προοιμίου γνωστό ότι δεν μπορεί να εφαρμοσθεί η αυτόφωρη διαδικασία, μετατρέπει τη σύλληψη από μέτρο

πλαγιάρ. 13, εν προκειμένω δεν τίθεται θέμα (αντι)συνταγματικότητας: Υπέρ της συνταγματικότητας του εν λόγω εντάλματος και ο Α. Ράικος, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 543.

¹⁷⁰ Η διαδικασία των άρθρ. 417 επ. ΚΠΔ δεν εφαρμόζεται όταν κριθεί από τον εισαγγελέα ότι υφίστανται λόγοι για τη μη εφαρμογή της Όπως ορθά επισημαίνεται από τον Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 722, η αυτόφωρη διαδικασία δεν εφαρμόζεται στα κακουργήματα Έτσι και ο Σ. Μπουγιούκος, σε: Σ. Παππά (επιμ.), *Πρακτική Εφαρμογή Ποινικής Δικονομίας*, 2η έκδ., 2021, σελ. 211.

¹⁷¹ Βλ. Δ. Φλωρίδη/Ε. Στουγιαννίδου, σε: *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1545, πλαγιάρ. 6.

¹⁷² Βλ. και Γρ. Καφέλη/Λ. Μαργαρίτη, *Αυτόφωρο έγκλημα*, ό.π., σελ. 113.

¹⁷³ Βλ. Δ. Φλωρίδη/Ε. Στουγιαννίδου, σε: *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1545, πλαγιάρ. 6· Σε σχέση με τη σύλληψη προσώπων ιδιάζουσας δωσιδικίας, βλ. αναλυτικά Β. Αδάμπα, *Ιδιάζουσα δωσιδικία προσώπων, θεμελίωση αυτής και επίδρασή της σε όλα τα στάδια της ποινικής διαδικασίας*, ΠoinXp 2008, 472 επ.: Επίσης, ΔΠρωτΑθ 8512/2005, ΔΔικ 2008, 808 και ΓνωμΕισΑΠ [Διον. Καταιρέας] 8/2001, ΠoinΔικ 2002, 147.

¹⁷⁴ Βλ. Β. Αδάμπα, σε: Λ. Μαργαρίτη (επιμ.), *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, 2^η έκδ. νομοθετικά ενημερωμένη, Ι, 2012, σελ. 1034, πλαγιάρ. 4.

¹⁷⁵ Όπως επισημαίνεται από τον Ε. Φυτράκη, *Οι δικηγόροι πάνε στο αυτόφωρο; Ισότητα και αναλογικότητα σε σύγκρουση*, ΠoinΔικ 2005, σελ. 1000 επ. (1004), η σχετική συζήτηση διεξάγεται επί τη βάσει των πλημμελημάτων (αφού, ούτως ή άλλως, όπως σημειώνει ο ίδιος, στα κακουργήματα η σύλληψη είναι επιτρεπτή).

δικονομικού χαρακτήρα (μέτρο δικονομικού καταναγκασμού¹⁷⁶) σε «ιδιόμορφη ποινή»¹⁷⁷.

- 44 Το ζήτημα της σύλληψης προσώπων ιδιάζουσας δωσιδικίας για αυτόφωρα πλημμελήματα απασχόλησε και τη νομολογία¹⁷⁸. Στο πλαίσιο αυτό, με την ΕγκΕισΑΠ [Π. Δημόπουλος] 1/2001¹⁷⁹ επικρίθηκε η μέχρι τότε ακολουθούμενη πρακτική να συλλαμβάνονται για αυτόφωρα πλημμελήματα δικηγόροι, να προσάγονται ενώπιον του εισαγγελέα, και, παρότι είχε προκύψει η ιδιότητά τους και ήταν δεδομένο ότι δεν θα παραπέμπονταν ενώπιον του αρμόδιου εφετείου κατά την αυτόφωρη διαδικασία, να διατάσσεται η κράτησή τους σε αστυνομικές υπηρεσίες για πολλές ώρες ή, ακόμη, και για ολόκληρη τη νύκτα. Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, μέσω της ως άνω Εγκυκλίου του, επεσήμανε ότι η πρακτική αυτή «δεν [ήταν] σύμφωνη με το νόμο»¹⁸⁰. Παρά ταύτα, εντός του ίδιου έτους, ο Άρειος Πάγος ανέκρουσε πρύμναν επί του ζητήματος αυτού¹⁸¹. Συγκεκριμένα, με τη ΓνωμΕισΑΠ [Διον. Κασιρέας] 8/2001¹⁸²

¹⁷⁶ Περί της φύσης της σύλληψης ως μέτρου δικονομικού χαρακτήρα, βλ. και Α. Δημάκη, *Το δικαίωμα των πολιτών για τη σύλληψη του δράστη*, ό.π., σελ. 545.

¹⁷⁷ Έτσι ο Β. Πετρόπουλος, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 155· Επίσης, Α. Καρράς, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 724, κατά τον οποίο στερείται νοήματος η σύλληψη προσώπων ιδιάζουσας δωσιδικίας, τα οποία καταλαμβάνονται να διαπράττουν αυτόφωρα πλημμελήματα, δεδομένου ότι στην περίπτωση αυτή είναι συνήθως αδύνατη η εφαρμογή της αυτόφωρης διαδικασίας ενώπιον των τριμελών εφετείων. Συνεπώς, όπως επισημαίνει ο Α. Καρράς, τυχόν τέτοια σύλληψη θα επέφερε «άσκοπη ταλαιπωρία» των προσώπων αυτών και «περιττή επιβάρυνση» των εισαγγελικών αρχών· Υπέρ της θέσης ότι, εν προκειμένω, δεν είναι επιτρεπτή η κράτηση δικηγόρων, η ΕγκΕισΑΠ [Π. Δημόπουλος] 1/2001, ΠοινΧρ 2001, 763.

¹⁷⁸ Βλ. ΔιατΕισΕφΔυτΕλλ [Γ. Τσιρώνης] 5/2013, ΠοινΔικ 2013, 1116 επ., ΔιατΕισΠλημΜεσολ [Ε. Βεργώνης] 13/2013, ΠοινΔικ 2013, 612 επ., ΔΠρωτΑθ 8512/2005, ΔΔικ 2008, 808.

¹⁷⁹ ΠοινΧρ 2001, σελ. 763·

¹⁸⁰ Όπως επισημαίνει ο Ε. Φυτράκης, ό.π., ΠοινΔικ 2005, 1000 επ., με την ΕγκΕισΑΠ 1/2001 έγινε δεκτό ότι «"δεν είναι σύμφωνη με το νόμο" η σύλληψη, προσαγωγή και κράτηση δικηγόρων για αυτόφωρα πλημμελήματα»· Πρβλ. όμως ΔιατΕισΕφΔυτΕλλ [Γ. Τσιρώνης] 5/2013, ΠοινΔικ 2013, 1116 επ., όπου δέχθηκε ότι από «προσεκτική ανάγνωση της ΕγκΕισΑΠ 1/2001 [...] δεν συνάγεται ο αποκλεισμός της αυτόφωρης σύλληψης των προσώπων ιδιάζουσας δωσιδικίας και της συνακόλουθης σύνταξης της έκθεσης σύλληψης. Εκείνο προς το οποίο προτρέπει τους αποδέκτες της Εισαγγελικούς Λειτουργούς η εγκύκλιος αυτή του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου, είναι η παράλειψη των περαιτέρω σταδίων της διαδικασίας, που τηρείται στα αυτόφωρα εγκλήματα και ειδικότερα της κράτησης για την προσαγωγή του συλληφθέντος στον αρμόδιο Εισαγγελέα και ασφαλώς και την προσαγωγή αυτή [...]».

¹⁸¹ Με την ΕγκΕισΑΠ [Δ. Παπαγεωργίου] 2/2021, ΠοινΧρ 2021, 72=ΠοινΔικ 2021, 142, επισημάνθηκε ότι η ΓνωμΕισΑΠ [Διον. Κασιρέας] 8/2001 ήταν «διευκρινιστική», και «στην πραγματικότητα οιονεί διορθωτική», της ΕγκΕισΑΠ [Π. Δημόπουλος] 1/2001.

¹⁸² ΠοινΔικ 2002, 147.

έγινε δεκτό ότι είναι η υποχρεωτική η σύλληψη και προσαγωγή στον εισαγγελέα των προσώπων ιδιάζουσας δωσιδικίας, τα οποία καταλαμβάνονται επ' αυτοφώρω να τελούν πλημμέλημα¹⁸³. Προσφάτως, ως προς το θέμα αυτό, εκδόθηκε η ΕγκΕισΑΠ [Δ. Παπαγεωργίου] 2/2021¹⁸⁴, η οποία, αφού δέχθηκε ότι οι διατάξεις του νέου ΚΠΔ, μολοντί μεταγενέστερες, δεν κατήργησαν την προγενέστερη ειδική διάταξη του άρθ. 39 του ν. 4194/2013 (Κώδικας Δικηγόρων)¹⁸⁵, κατέληξε στο ότι «κράτηση δικηγόρου συλληφθέντος για αυτόφωρο πλημμέλημα δεν είναι σύννομη, αλλά ο συλλαβών και διακριβώσας την ιδιότητα του συλληφθέντος ανακριτικός υπάλληλος δεν τον οδηγεί στο κρατητήριο, αλλά έχει νόμιμη υποχρέωση να ειδοποιήσει αυτοστιγμεί τον Εισαγγελέα Πρωτοδικών («Εισαγγελέα Υπηρεσίας»), ο οποίος (από υπηρεσιακό καθήκον) θα έχει ετοιμότητα, κάθε ώρα και κάθε μέρα, εργάσιμη ή γιορτινή, να δεχθεί τον συλληφθέντα δικηγόρο, που (πρέπει να) οδηγείται αμέσως ενώπιον του (χωρίς να είναι επιτρεπτή η εκδίκαση της σχετικής ποινικής υπόθεσής του κατά την αυτόφωρη διαδικασία), ενώ είναι δυνατή, και σύμφωνη με το νόμο, και η (τηλεφωνική) εισαγγελική εντολή να αφεθεί ελεύθερος (άμα τη συλλήψει), βασιζόμενη στην εκτίμηση της βαρύτητας του εγκλήματος και της προσωπικότητας του συλληφθέντος, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 279 ΚΠΔ, η

¹⁸³ Βλ. έτσι και το υπ' αριθ. 4147/18.11.2003 απαντητικό έγγραφο του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου [Δ. Λινού] προς τον Δικηγορικό Σύλλογο Αθηνών (σδημ.), κατά παραπομπή Ε. Φυτράκη, ό.π., Ποιν-Δικ 2005, υποσημ. 26.

¹⁸⁴ ΠοινΧρ 2021, 72 = ΠοινΔικ 2021, 142.

¹⁸⁵ Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθ. 39 του ν. 4194/2013 «Αυτόφωρη διαδικασία. Δεν ακολουθείται η αυτόφωρη διαδικασία στα πλημμελήματα που φέρεται να έχει διαπράξει δικηγόρος. Δικηγόρος, που συλλαμβάνεται οποιαδήποτε ημέρα και ώρα δεν κρατείται, αλλά οδηγείται αμέσως ενώπιον του αρμοδίου Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών», ενώ σύμφωνα με την παρ. 4 «Απαγόρευση σύλληψης δικηγόρου κατά τη διάρκεια λήψης απολογίας εντολέα του ενώπιον ανακριτή και κατά τη διάρκεια δίκης: α) Δεν επιτρέπεται η σύλληψη δικηγόρου, για οποιαδήποτε αιτία, όταν χειρίζεται υπόθεση στο ακροατήριο και μέχρι την ολοκλήρωση της ακροαματικής διαδικασίας, καθώς και κατά τη διάρκεια λήψης απολογίας εντολέα του ενώπιον ανακριτή, β) Στην περίπτωση, που δικηγόρος κατηγορείται για εξύβριση και δυσφήμιση του δικαστηρίου, ενώπιον του οποίου εκτελεί τα καθήκοντα του, ακολουθείται η διαδικασία της παραγράφου 2 του άρθρου 117 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η πράξη εκδικαστεί αμέσως, η απόφαση που εκδίδεται σε βάρος του δικηγόρου, εκτελείται μόνον όταν αυτός εκπληρώσει όλα τα καθήκοντά του στη δίκη κατά τη διάρκεια της οποίας κατηγορήθηκε κατά το προηγούμενο εδάφιο» Πρβλ. όμως Σ. Μπαλάτ, σε: Κ. Γώγο/Ι. Κωνσταντίνου (επιμ.), Κώδικας Δικηγόρων, Ερμηνεία κατ' άρθρο, 2019, σελ. 153, σύμφωνα με τον οποίο η διάταξη της παρ. 3 του άρθ. 39 του Κώδικα Δικηγόρων «εμφανίζει σοβαρά προβλήματα συνταγματικότητας ως πρώτιστα αντιβαίνουσα στο άρθ. 4 παρ. 1 Συντ. και η εφαρμογή της φαίνεται καταρχήν ότι πρέπει να αποκλειστεί κατ' άρθ. 93 παρ. 4 Συντ».

εφαρμογή του οποίου πρέπει να αποτελεί πρώτη προτεραιότητα»¹⁸⁶. Ανάλογη δε, σύμφωνα με όσα διέλαβε στην τελευταία ως άνω εγκύκλιό του ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, πρέπει να είναι και η δικονομική μεταχείριση σε σχέση με τα λοιπά πρόσωπα ιδιάζουσας δωσιδικίας¹⁸⁷.

- 45 Στην παρ. 3 του άρθ. 242 νέου ΚΠΔ ορίζεται ρητά, πάντως, ότι τα εγκλήματα που τελούνται από ανηλίκους δεν δικάζονται ως αυτόφωρα. Η ρύθμιση αυτή είχε εισαχθεί στον προϊσχύσαντα Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ως παρ. 4 του άρθ. 242, με τις διατάξεις του άρθ. 7 του ν. 3860/2010¹⁸⁸. Στο πλαίσιο της διάταξης αυτής γινόταν, και εξακολουθεί να γίνεται, δεκτό ότι η απαγόρευση εφαρμογής της αυτόφωρης διαδικασίας επί ανήλικων κατηγορουμένων δεν σημαίνει ότι αυτοί δεν συλλαμβάνονται όταν καταλαμβάνονται να τελούν αυτόφωρο έγκλημα ή ότι δεν προσάγονται ενώπιον του εισαγγελέα¹⁸⁹.
- 46 Το ενδιαφέρον του νομοθέτη επί των ζητημάτων αυτών είχε αποτυπωθεί και στις διατάξεις του άρθ. 32 του ν. 4596/2019, με τις οποίες είχε προστεθεί στο άρθ. 417 του προϊσχύσαντος ΚΠΔ εδάφιο Β΄, όπου ορίζετο ότι «στην περίπτωση των εγκλημάτων των άρθρων 361, 362 και 363 του Ποινικού Κώδικα, ακόμα και αν τελούνται διά του

¹⁸⁶ Βλ. και Σ. Μπουγιούκο, σε: *Πρακτική Εφαρμογή Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 213, ο οποίος, παραπέμποντας στην ΕγκΕισΑΠ 2/2021, καταλήγει στο ότι η άποψη, σύμφωνα με την οποία, η αυτόφωρη διαδικασία δεν εφαρμόζεται για τα πλημμελήματα, τα οποία καταλαμβάνονται επ' αυτοφώρω να τελούν πρόσωπα ιδιάζουσας δωσιδικίας, είναι πλέον κρατούσα.

¹⁸⁷ Όπως, μάλιστα, επί λέξει ανέφερε ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου «[...] αναφορικά με τα λοιπά πρόσωπα ιδιάζουσας δωσιδικίας (δικαστές, εισαγγελείς), η δικονομική μεταχείρισή τους πρέπει να είναι ανάλογη της προβλεπόμενης για τους δικηγόρους από το άρθρο 39 § 3 ΚΔ και εναρμονισμένη με τα οριζόμενα στη διάταξη του άρθρου 279 § 1 εδ. γ ΚΠΔ».

¹⁸⁸ Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του ν. 3860/2010 «η αυτόφωρη διαδικασία δεν μπορεί να τηρείται για τους ανηλίκους, εφόσον η ποινική τους μεταχείριση προϋποθέτει την προηγούμενη έρευνα των συνθηκών της ζωής τους και των παραγόντων που τους ώθησαν στο έγκλημα» (σελ. 2). Άξια μνείας τυγχάνουν, εν προκειμένω, και όσα εύστοχα είχαν επισημανθεί στην με ημερομηνία 30.06.2010 Έκθεση του Τμήματος Νομοτεχνικής Επεξεργασίας Σχεδίων και Προτάσεων Νόμων της Α΄ Διεύθυνσης Επιστημονικών Μελετών της Βουλής (με εισηγήτρια την Αθ. Διονυσοπούλου), όπου είχε, μεταξύ άλλων, σημειωθεί ότι «ίσως θα ήταν νομοτεχνικώς ορθότερο, αντί του άρθρου 242 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, να τροποποιηθεί το άρθρο 417 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ώστε να εξαιρεθούν τα επ' αυτοφώρω καταλαμβανόμενα εγκλήματα των ανηλικών από την εφαρμογή της συνοπτικής διαδικασίας» (σελ. 4).

¹⁸⁹ Βλ. Β. Αδάμπα/Μ. Παπαχρήστου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 1458, πλαιγάρ. 12, όπου επισημαίνεται ότι «είναι άλλο η σύλληψη και η προσαγωγή και άλλο η εφαρμογή της αυτόφωρης διαδικασίας». Υπό τον νέο ΚΠΔ, βλ. Μ. Παπαχρήστου, σε: *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1334, πλαιγάρ. 13· Έτσι και οι Δ. Φλωρίδης/Ε. Στουγιαννίδου, σε: *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1545, πλαιγάρ. 6.

τύπου, δεν ακολουθείται η διαδικασία των επόμενων άρθρων, εκτός αν συντρέχουν ιδιαίτερα σοβαροί λόγοι». Η ρύθμιση αυτή δεν επανελήφθη στον νέο ΚΠΔ¹⁹⁰. Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση, στις περιπτώσεις αυτές δεν συντρέχει, κατά κανόνα, «αποδεικτικά ξεκαθαρισμένη εικόνα», ώστε να είναι επιτρεπτή η εφαρμογή της αυτόφωρης διαδικασίας, και, συνεπώς, δεν υπάρχει ανάγκη εξαιρέσης των εν λόγω εγκλημάτων από την ως άνω διαδικασία¹⁹¹.

Ζ. Διαδικασία μετά τη σύλληψη

Στην παρ. 2 του άρθ. 6 Σ. ορίζεται ότι ο συλληφθείς, είτε η σύλληψη πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο αυτόφωρου εγκλήματος είτε σε εκτέλεση δικαστικού εντάλματος, προσάγεται στον «αρμόδιο ανακριτή» εντός 24 ωρών από τη σύλληψη ή εντός του απολύτως αναγκαίου χρόνου εάν η σύλληψη πραγματοποιήθηκε έξω από την έδρα αυτού. Επί τη βάση των οριζομένων στην ως άνω διάταξη θα μπορούσε κανείς να σκεφθεί ότι εγείρεται ζήτημα συμβατότητας αυτών με την πρόβλεψη της παρ. 1 του άρθ. 279 ΚΠΔ, σύμφωνα με την οποία ο συλλαμβανόμενος επ' αυτοφώρω ή σε εκτέλεση εντάλματος οδηγείται ενώπιον του «αρμόδιου εισαγγελέα» [κι όχι ενώπιον του «αρμόδιου ανακριτή»]¹⁹². Η υπαγωγή των εισαγγελικών λειτουργιών στις εγγυήσεις των άρθ. 87 επ. Σ., σε συνδυασμό με το σύντομο χρονικό διάστημα που μεσολαβεί από την προσαγωγή του συλληφθέντος στον εισαγγελέα μέχρι εκείνος (συλληφθείς) να οδηγηθεί ενώπιον του ανακριτή ή του δικαστηρίου, ενισχύουν την άποψη ότι η ως άνω ρύθμιση του άρθ. 279 παρ. 1 ΚΠΔ δεν μπορεί να θεωρηθεί αντισυνταγματική¹⁹³.

¹⁹⁰ Βλ. Θ. Δαλακούρα, *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 186, ο οποίος σημειώνει ότι η διάταξη του άρθ. 32 του ν. 4596/2019 «παρέμεινε προβληματική τόσο σε σχέση με τη σκοπιμότητά της όσο και σε σχέση με τη διακρίνουσα δικονομική αντιμετώπιση που προωθούσε για αυτά τα εγκλήματα».

¹⁹¹ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση νέου ΚΠΔ, σελ. 114.

¹⁹² Όμοια αναφορά σε «αρμόδιο εισαγγελέα» γίνεται και στην παρ. 1 του άρθ. 418 ΚΠΔ.

¹⁹³ Βλ. έτσι Ν. Ανδρουλάκη, *Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης*, ό.π., σελ. 320, υποσημ. 188· Έτσι και ο Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 208, πλαιγάρ. 400· Σύμφωνα, επίσης, οι Α. Ράικος, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 553· Α. Μάνσης, *Συνταγματικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 185· Α. Καρράς, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 503· Χ. Σεβαστίδης, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3299, παρ. 7 και Μ. Μαργαρίτης/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 719, παρ. 2· Πρβλ. όμως Β. Καράκωστα, *Το Σύνταγμα, Ερμηνευτικά σχόλια*, ό.π., σελ. 183, σύμφωνα με τον οποίο «[...] κατά το μέρος κατά το οποίο, στο άρθρο 279 (παρ. 1) του ΚΠΔ ορίζεται ότι ο συλλαμβανόμενος επ' αυτοφώρω ή με ένταλμα οδηγείται χωρίς αναβολή όχι στον αρμόδιο ανακριτή, όπως απαιτεί ρητά το άρθρο 6 (παρ. 2) του Σ., αλλά "στον αρμόδιο εισαγγελέα" υπάρχει σε κοινό νομοθέτημα, διαφοροποίηση ρύθμισης από την αντίστοιχη Συνταγματική διάταξη, η οποία διαφοροποίηση πρέπει και πάλι, εξαιτίας της ιεραρχίας των κανόνων του δικαίου να θεωρηθεί ότι υποχωρεί».

- 48 Κατά τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθ. 279 ΚΠΔ, ο συλλημβανόμενος πρέπει να οδηγηθεί ενώπιον του αρμόδιου εισαγγελέα, χωρίς αναβολή, το αργότερο εντός 24 ωρών από τη σύλληψη ή, εάν η σύλληψη πραγματοποιήθηκε έξω από την έδρα αυτού, στον απολύτως αναγκαίο χρόνο για τη μεταφορά του¹⁹⁴. Εκ της ίδιας της διατύπωσης των άρθ. 6 παρ. 2 Σ. και 279 παρ. 1 ΚΠΔ («το αργότερο», «χωρίς αναβολή»), καθίσταται προφανές ότι για την προσαγωγή του συλληφθέντος ενώπιον του αρμόδιου εισαγγελέα δεν πρέπει να εξαντλείται το προβλεπόμενο χρονικό όριο, αλλά αυτή θα πρέπει να λαμβάνει χώρα το συντομότερο δυνατό¹⁹⁵. Κατά τούτο, οποιαδήποτε καθυστέρηση της μεταγωγής, με τη δικαιολογία ότι δεν ολοκληρώθηκαν όλες οι ανακριτικές πράξεις για τη βεβαίωση του εγκλήματος, πρέπει να θεωρείται μη αποδεκτή, καθώς η προσαγωγή του συλλημβανομένου ενώπιον του εισαγγελέα πρέπει, όπως επισημαίνεται, να προηγείται οποιασδήποτε άλλης ενέργειας¹⁹⁶.
- 49 Κι ενώ για την περίπτωση της σύλληψης που πραγματοποιείται εντός της έδρας του εισαγγελέα προβλέπεται σαφώς ότι η προσαγωγή ενώπιον αυτού δεν μπορεί να υπερβεί τις 24 ώρες (χρονικό όριο το οποίο δεν μπορεί, φυσικά, να παραταθεί ούτε εξαιτίας του γεγονότος ότι η επόμενη ημέρα της σύλληψης είναι Κυριακή ή αργία ή εξαιρετέα¹⁹⁷), για τις συλλήψεις που διενεργούνται εκτός της έδρας του εισαγγελέα, η σχετική ρύθμιση διέλαβε απλώς ότι η προσαγωγή πρέπει να διεξαχθεί στον «απολύτως αναγκαίο» για τη μεταγωγή χρόνο. Πρόκειται, άλλωστε, περί πραγματικού μεγέθους, το οποίο εναπόκειται στην κρίση του αρμοδίου οργάνου¹⁹⁸. Στο πλαίσιο της πρόβλε-

¹⁹⁴ Βλ. και ΕγκΕισΑΠ [Δ. Παπαγεωργίου] 10/2019, ΠοινΧρ 2019, 713, όπου επισημάνθηκε, μεταξύ άλλων, ότι «η διάρκεια της κράτησης του προσώπου που συλλαμβάνεται πρέπει να είναι η ελάχιστη δυνατή και δεν νοείται χρονοτριβή εξαιτίας εισαγγελικής "αναβλητικότητας", οφειλόμενης σε τυχόν απομάκρυνση του εισαγγελέα από την έδρα του ή σε σύμπτωση μη εργάσιμης ημέρας. Οι προβλέψεις του νόμου και οι κατοχυρωμένες εγγυήσεις σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών στην ελευθερία και την ασφάλεια δεν υποχωρούν κατά τις εξαιρετέες ημέρες. Σάββατα και Κυριακές, εορτές και πανηγύρεις, δεν καταργούν τον εισαγγελέα και τον ανακριτή, ούτε αναστέλλουν την εισαγγελική και ανακριτική δραστηριότητα».

¹⁹⁵ Βλ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 504.

¹⁹⁶ Βλ. Β. Αδάμπα/Χ. Αθανασίου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 1675, πлагιάρ. 3.

¹⁹⁷ Βλ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 504.

¹⁹⁸ Βλ. Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3301, παρ. 17. Επίσης, ΣυμβΑΠ 1139/1998, ΠοινΧρ 1999, 657, το οποίο επικύρωσε ως αιτιολογημένο το Βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, όπου, μεταξύ άλλων, έγινε δεκτό ότι η μεταγωγή του κατηγορουμένου από την Πάτρα, όπου συνελήφθη δυνάμει εντάλματος του Ανακριτή Αθηνών, στην Αθήνα, μετά την παρέλευση δύο ημερών, έγινε εντός του «απολύτως αναγκαίου χρόνου». Συγκεκριμένα, στην περίπτωση αυτή, ο κατηγορούμενος, μετά τη σύλληψή του στο Ρίο Πατρών στις 13.06.1997, οδηγήθηκε αρχικά στον

της αυτής γίνεται δεκτό ότι ως «απολύτως αναγκαίος χρόνος» πρέπει να θεωρείται ο χρόνος εντός του οποίου ο κατηγορούμενος μπορεί να προσαχθεί ενώπιον του εισαγγελέα με το ταχύτερο μέσο, το οποίο διασφαλίζει, ταυτόχρονα, και την ασφαλή μεταφορά¹⁹⁹. Ας σημειωθεί ότι τέτοια υποχρέωση –προς παράδοση στον εισαγγελέα– δεν έχουν οι πολίτες που προβαίνουν, κατ' άρθ. 275 παρ. 1 ΚΠΔ, σε συλλήψεις, αλλά, στις περιπτώσεις αυτές, αρκεί οι τελευταίοι να παραδώσουν τον συλληφθέντα στην πλησιέστερη αστυνομική υπηρεσία ή απλώς να ειδοποιήσουν τα αστυνομικά όργανα προκειμένου να προσέλθουν στο σημείο της σύλληψης²⁰⁰.

Εάν πρόκειται περί αυτόφωρου πλημμελήματος, ο εισαγγελέας, σύμφωνα με το άρθ. 279 παρ. 1 εδάφ. β΄ ΚΠΔ, ενεργεί κατά τα οριζόμενα στις διατάξεις των άρθ. 43, 51, 246 παρ. 2β΄ και 417 επ. ΚΠΔ. Στις περιπτώσεις μάλιστα αυτές (της σύλληψης επ' αυτοφώρω για πλημμέλημα), οι ανακριτικοί υπάλληλοι, εντός 12 ωρών, ειδοποιούν με το ταχύτερο μέσο, σύμφωνα με το άρθ. 279 παρ. 1 εδάφ. γ΄ ΚΠΔ, τον εισαγγελέα, ο οποίος έχει τη δυνατότητα, αφού λάβει υπόψη τη βαρύτητα του εγκλήματος και την προσωπικότητα του δράστη, να δώσει εντολή να αφεθεί ελεύθερος και να μην εφαρμοσθεί σε βάρος του η αυτόφωρη διαδικασία. Η ρύθμιση αυτή είχε το πρώτον τεθεί στον Κώδικα Ποινικής Δικονομίας με τις διατάξεις του άρθ. 32 του ν. 4356/2015²⁰¹. Κατά τον τρόπο αυτόν είχε περιβληθεί το νομοθετικό μανδύα η μέχρι τότε –εφαρμοζόμενη στην πράξη– τακτική να δίδεται από τον εισαγγελέα, κατόπιν προφορικής ενημέρωσής του από τα αρμόδια όργανα, «προφορική-τηλεφωνική» παραγγελία για την απόλυση του συλλαμβανομένου.

Εάν η σύλληψη έγινε στο πλαίσιο αυτόφωρου κακουργήματος ή δυνάμει εντάλματος σύλληψης του ανακριτή, ο συλληφθείς, κατά το άρθ. 279 παρ. 1 εδάφ. β΄ ΚΠΔ, παραπέμπεται από τον εισαγγελέα στον ανακριτή. Ο τελευταίος, εντός του χρονικού πλαισίου που καθορίζεται στις διατάξεις του άρθ. 6 παρ. 2 Σ., υποχρεούται να αποφασίσει για την τύχη του συλλαμβανομένου. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθ. 6 Σ., ο ανακριτής οφείλει, εντός τριών ημερών από την προσαγωγή, είτε να απολύσει τον συλληφθέντα είτε να εκδώσει ένταλμα προσωρινής κράτη-

Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών Πατρών, ο οποίος, λόγω του ότι σε βάρος αυτού (κατηγορουμένου) είχε εκδοθεί ένταλμα σύλληψης του Ανακριτή Αθηνών, διέταξε την παραπομπή του στις δικαστικές αρχές της Αθήνας. Το Συμβούλιο δέχθηκε ότι η μεταγωγή «πραγματοποιήθηκε μέσα στον απολύτως αναγκαίο για τη μεταγωγή του χρόνο (13.6 - 15.06.97)».

¹⁹⁹ Βλ. Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., ό.π., σελ. 3302, παρ. 17.

²⁰⁰ Βλ. Α. Δημάκη, *Το δικαίωμα των πολιτών για τη σύλληψη του δράστη*, ό.π., σελ. 558.

²⁰¹ Όπως είχε επισημανθεί στην Αιτιολογική Έκθεση του ν. 4356/2015 (σελ. 7), η δυνατότητα αυτή αναγνωριζόταν ήδη στο άρθρο 417 ΚΠΔ.

σης. Σε περίπτωση που ζητηθεί από την πλευρά του συλληφθέντος παράταση της προθεσμίας, αυτή χορηγείται υποχρεωτικά από την ανακριτή, ο οποίος μπορεί να την παρατείνει για δύο ημέρες. Περαιτέρω παράταση της αρχικής (τριήμερης) προθεσμίας, πέραν των δύο ημερών, δεν είναι επιτρεπτή ακόμη κι αν το ζητά ή, έστω, συναινεί σε αυτή ο συλλαμβανόμενος²⁰².

Η Σύλληψη στο πλαίσιο της έκδοσης ή επί τη βάση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης

- 52 Πέραν των περιπτώσεων που ήδη αναφέρθηκαν, σύλληψη μπορεί να πραγματοποιηθεί και στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης. Στην περίπτωση αυτή, εάν δεν υφίσταται σύμβαση με το κράτος που αιτείται την έκδοση, η σύλληψη λαμβάνει χώρα κατά τη διαδικασία που ορίζεται στα άρθρ. 436 επ. ΚΠΔ²⁰³. Εάν, αντίθετα, υφίσταται διεθνής σύμβαση έκδοσης, στην οποία έχουν συμβληθεί τόσο η Ελλάδα όσο και η αιτούμενη την έκδοση χώρα, τότε εφαρμογής τυγχάνουν τα οριζόμενα στη σύμβαση αυτή, ενώ οι διατάξεις των άρθρ. 436 επ. ΚΠΔ. εφαρμόζονται, εν προκειμένω, συμπληρωματικά²⁰⁴.
- 53 Κατά το άρθρ. 445 παρ. 1 ΚΠΔ, μόλις παραληφθεί η αίτηση για την έκδοση και τα περιγραφόμενα στην παρ. 1 του άρθρ. 443 ΚΠΔ έγγραφα, η σύλληψη του εκζητούμενου (και η κατάσχεση των πειστηρίων) διατάσσεται με ένταλμα του προέδρου εφετών. Όπως γίνεται δεκτό, η έκδοση του εν λόγω εντάλματος δεν προϋποθέτει την πλήρωση των όρων που τίθενται στην παρ. 2 του άρθρ. 276 ΚΠΔ, δηλαδή δεν απαιτείται, εν προκειμένω, η συνδρομή των προϋποθέσεων της προσωρινής κράτησης, ούτε προηγούμενη γνώμη του εισαγγελέα (εφετών)²⁰⁵. Είναι δυνατόν, πάντως, να διαταχθεί (προσωρινή) σύλληψη και πριν από την υποβολή της αίτησης έκδοσης, κατόπιν σχετικής γραπτής εντολής του εισαγγελέα εφετών (χωρίς, δηλαδή, να εκδοθεί ένταλμα σύλληψης, κατά τα προλεχθέντα), εάν υφίσταται επείγουσα ανάγκη και, ιδίως, εάν συντρέχει βάσιμη υπόνοια φυγής. Σε αυτή την περίπτωση, βέβαια, εάν τα η αίτηση έκδοσης δεν υποβληθεί εντός 30 ημερών από τη σύλληψη, ο συλληφθείς απολύεται με διαταγή του εισαγγελέα εφετών. Συνεπώς, τυχόν σύλληψη του εκζητούμενου χωρίς ένταλμα σύλληψης του προέδρου εφετών (άρθρ. 445 παρ. 1 ΚΠΔ) ή δίχως γραπτή εντολή του εισαγγελέα εφετών (άρθρ. 445 παρ. 2 ΚΠΔ) θα ελέγχεται ως αντισυνταγματική, αντι-

²⁰² Βλ. Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3306, παρ. 31.

²⁰³ Στο άρθρ. 436 παρ. 1 του νέου ΚΠΔ ορίστηκε ρητώς ότι η έκδοση αλλοδαπών τελεί υπό τον όρο της αμοιβαιότητας.

²⁰⁴ Βλ. Δ. Μουζάκη, σε Λ. Μαργαρίτη (επιμ.), *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 2360, πλαγιάρ. 6-7. Επίσης, ενδεικτ. ΑΠ 369/2022 ΤΝΠ QUALEX και ΑΠ 1688/2019, ΠoinXp 2020, 350.

²⁰⁵ Βλ. Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, IV, ό.π., σελ. 1671, παρ. 8.

βαίνουσα τις διατάξεις του άρθρ. 6 Σ²⁰⁶. Αντιθέτως, εάν η σύλληψη διενεργηθεί κατά τους ως άνω νόμιμους τύπους, τότε, όπως γίνεται δεκτό, η στέρηση της προσωπικής ελευθερίας δεν αντιβαίνει τις διατάξεις της ΕΣΔΑ ή του ΔΣΑΠΔ²⁰⁷. Ο συλλαμβανόμενος (εκζητούμενος) οδηγείται, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρ. 446 παρ. 1 ΚΠΔ, «χωρίς αναβολή» ενώπιον του εισαγγελέα εφετών. Η προσαγωγή του πρέπει, κατ' ανάλογη εφαρμογή των άρθρ. 6 παρ. 2 Σ. και 279 παρ. 1 ΚΠΔ, να πραγματοποιηθεί το αργότερο εντός 24 ωρών από τη σύλληψη²⁰⁸.

Η σύλληψη και η κράτηση του εκζητούμενου, κατ' εφαρμογή του άρθρ. 445 ΚΠΔ, αποβλέπει στη διασφάλιση της παρουσίας του στο έδαφος του κράτους από το οποίο ζητείται να πραγματοποιηθεί η έκδοση²⁰⁹. Η κράτηση αυτή συνιστά, όπως επισημαίνεται, «ειδική μορφή» κράτησης, η οποία εξυπηρετεί τις ανάγκες της έκδοσης, διακρίνεται δε από την προσωρινή κράτηση που προβλέπει ο ημέτερος ΚΠΔ²¹⁰. Στο πλαίσιο αυτό, κρίθηκε από τη νομολογία ότι ο χρόνος κράτησης στην αλλοδαπή, στο πλαίσιο της διαδικασίας έκδοσης στην Ελλάδα, δεν προσμετράται, κατ' άρθρ. 292 ΚΠΔ, κατά τον έλεγχο για τη διαπίστωση του ανώτατου ορίου προσωρινής κράτησης, αλλά αφαιρείται από την ποινή που τυχόν επιβληθεί από τα ελληνικά δικαστήρια²¹¹. Πλέον, στο άρθρ. 456 παρ. 3 του νέου ΚΠΔ ορίζεται ρητώς ότι σε περίπτωση που «ο εκζητούμενος καταδικαστεί από ελληνικό δικαστήριο για την πράξη για την οποία εκδόθηκε στην Ελλάδα, ο χρόνος κράτησής του στο εξωτερικό αφαιρείται από την ποινή που του επιβάλλεται»²¹².

Σύλληψη μπορεί, επίσης, να πραγματοποιηθεί και σε εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Και στην περίπτωση αυτή, το κράτος που πραγματοποιεί τη σύλληψη δεν ενεργεί προς εξυπηρέτηση «ιδίας ποινικής αξίωσης», αλλά παρέχει απλώς την απαιτούμενη συνδρομή, ώστε να καταστεί ευχερής η άσκηση μίας «αλλοδαπής

²⁰⁶ Βλ. Α. Κονταξή, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 2582.

²⁰⁷ Βλ. Δ. Χρυσικό, *Η έκδοση ως θεσμός του ποινικού δικαίου*, 2003, σελ. 109.

²⁰⁸ Βλ. Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, IV, ό.π., σελ. 1679, παρ. 3.

²⁰⁹ Βλ. ΣυμβΑΠ 142/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ και ΣυμβΑΠ 352/2007, ΠοινΔικ 2007, 1474 (περίλ.).

²¹⁰ Βλ. Δ. Μουζάκη, σε Λ. Μαργαρίτη (επιμ.), *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 2393, πλαγιάρ. 1

²¹¹ Βλ. ΣυμβΕφΛαρ 334/2012 (με σύμφ. εισαγ. πρόταση Σ. Δασκαλόπουλου), ΠοινΧρ 2013, 219 και ΣυμβΠλημΠειρ 257/2005, ΠοινΧρ 2006, 268· Πρβλ. όμως Β. Πετρόπουλο, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 157-158, πλαγιάρ. 28, με περαιτέρω παραπομπές σε Δ. Βούλγαρη και ΔΕΕ [C-294/16 PPU], ο οποίος, σε ό,τι αφορά την προσωρινή κράτηση, επισημαίνει ότι, υπό το πρίσμα μίας «διεθνώς επιμερισμένης ποινικής διαδικασίας», μία τέτοια ερμηνεία κρίνεται ως μη πειστική.

²¹² Βλ. συναφώς άρθρ. 446 παρ. 3 νέου ΚΠΔ, όπου προβλέπεται ότι «αν ο εκζητούμενος καταδικαστεί από ελληνικό δικαστήριο για την πράξη για την οποία ζητείται η έκδοσή του, ο χρόνος κράτησης αφαιρείται από την ποινή που του επιβάλλεται».

δικαιοδοτικής εξουσίας»²¹³. Κατά το άρθρ. 1 του ν. 3251/2004, με τον οποίο ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη η Απόφαση-Πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ, το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης συνιστά απόφαση ή διάταξη «δικαστικής αρχής» κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης²¹⁴. Αντικείμενο συζήτησης αποτέλεσε το ζήτημα που είχε να κάνει με το ποιες αρχές, και κυρίως υπό ποια κριτήρια, δύνανται να υπαχθούν στην έννοια «δικαστική αρχή», κατά τα προεκτεθέντα²¹⁵. Στο πλαίσιο αυτό, ο Άρειος Πάγος έκανε δεκτό ότι η κρίση περί του αν μία αρχή μπορεί, εν προκειμένω, να θεωρηθεί «δικαστική» διαμορφώνεται με βάση το νομικό σύστημα του κράτους που εξέδωσε το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης²¹⁶. Όπως υποστηρίζεται στη θεωρία, μία «αρχή» δύνανται να θεωρηθεί «δικαστική» όταν, κατά το δίκαιο του κράτους που εξέδωσε το ένταλμα, ασκεί δικαστικές αρμοδιότητες²¹⁷. Κατά την άποψη αυτή, η ανάθεση έκδοσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης σε «αρχή» της εκτελεστικής εξουσίας δεν καθιστά άνευ ετέρου την «αρχή» αυτή «δικαστική». Κατά τη νομολογία του ΔΕΕ, το νόημα και το εύρος της έννοιας «δικαστική αρχή» δεν μπορούν να διαμορφώνονται από τα εκάστοτε κράτη μέλη κατά το δοκούν. Αντιθέτως, η έννοια αυτή πρέπει να ερμηνεύεται κατά τρόπο «αυτοτελή» και «ομοιόμορφο» σε ολόκληρη την Ένωση²¹⁸. Κατά τούτο,

²¹³ Έτσι η Ο. Τσόλκα, *Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης, Ένα «φιλόδοξο» μέσο για την προώθηση της δικαστικής συνεργασίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, ΠοινΧρ 2002, σελ. 103 επ. (107-108).

²¹⁴ Για την περίπτωση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης κατά ανηλίκου, βλ. ΔΕΕ [C-367/16], απόφ. της 23.01.2018 (*David Piotrowski*), ΠοινΔικ 2020, 115 επ., με παρατηρ. Γ. Δανιήλ· Επίσης, Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, *Νομολογία του ΔΕΕ και ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης: βασικές κατευθύνσεις και σύγχρονες τάσεις (ΜΕΡΟΣ Β΄)*, ΠοινΔικ 2019, σελ. 153 επ. (155).

²¹⁵ Βλ. σε Δ. Βούλγαρη, σε: Στ. Παύλου/Θ. Σάμιο, *Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης*, τόμος Ι, 2020, σελ. 50 επ.

²¹⁶ Βλ. ΣυμβΑΠ 1735/2005, ΠοινΧρ 2006, 504· Στη συγκεκριμένη περίπτωση, το Ακυρωτικό εξαφάνισε την απόφαση του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών, με την οποία είχε κριθεί ότι το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης δεν έπρεπε να εκτελεσθεί, καθώς η αρχή που το είχε εκδώσει, δηλαδή το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Δανίας, δεν αποτελούσε «δικαστική αρχή».

²¹⁷ Έτσι ο Α. Καμπλάρης, σε: Ένωση Ελλήνων Ποινικολόγων (επιμ.), *Η Ποινική Δικονομία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Τάσεις και Προκλήσεις)*, 2020, σελ. 227 επ. (230)· Βλ. και Δ. Βούλγαρη, σε: *Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι, Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης*, ό.π., σελ. 52, πλαγιάρ. 6, ο οποίος επισημαίνει ότι κρίσιμο παράγοντα, προκειμένου να λάβουμε απόφαση επί του επίμαχου ζητήματος, αποτελεί ο «ουσιαστικός ρόλος» που επιτελεί, κατά το κράτος έκδοσης του εντάλματος, η συγκεκριμένη αρχή («ανεξάρτητος ή μη λειτουργικά από την εκτελεστική εξουσία») κι όχι ο «τυπικός χαρακτηρισμός» της ως δικαστικής· Επί του ζητήματος αυτού, βλ. και Ν. Τσιακουμάκη, *Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης (Άρνηση εκτέλεσης του εντάλματος βάσει του Ν 3251/2004)*, 2019, σελ. 23-24.

²¹⁸ ΔΕΕ [συνεκδ. υποθ. C-508/18 και C-82/19 PPU], απόφ. της 27.05.2019, παρ. 48-49, ΤΝΠ QUALEX· Επίσης, ΔΕΕ [C-477/16 PPU], απόφ. της 10.11.2016, παρ. 31-33, ΠοινΔικ 2018, σελ. 910.

στην έννοια της «δικαστικής αρχής» δεν εμπίπτουν οι «αστυνομικές αρχές»²¹⁹. Επί του ζητήματος αυτού, στην υπόθεση C-477/16 PPU (*Ruslanas Kovalkovas*)²²⁰, το ΔΕΕ έκρινε ότι το λιθουανικό Υπουργείο Δικαιοσύνης δεν αποτελούσε «δικαστική αρχή». Ομοίως, ως μη «δικαστική αρχή», κρίθηκε από το ΔΕΕ, στην υπόθ. Υπόθ. C-452/16 PPU (*Krzysztof Marek Poltorak*), η Γενική Διεύθυνση Αστυνομίας της Σουηδίας²²¹.

Συναφής προς τη διάταξη του άρθ. 456 παρ. 3 ΚΠΔ τυγχάνει εκείνη του άρθ. 33 του ν. 3251/2004, σύμφωνα με την οποία, ο χρόνος κράτησης του εκζητουμένου στο κράτος εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης στο πλαίσιο της διαδικασίας προσαγωγής του στην αρμόδια ελληνική αρχή, αφαιρείται, σε περίπτωση καταδίκης, από τη συνολική διάρκεια στέρησης της ελευθερίας του στην Ελλάδα²²². Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει η ΑΠ 440/2022, με την οποία κρίθηκε ότι ο χρόνος κράτησης του εκζητουμένου στην Ελλάδα, σε περίπτωση που αυτός δεν εκδόθηκε τελικώς στο εκζητούν κράτος, πρέπει, κατ' αναλογική εφαρμογή των διατάξεων των άρθρων 82 ΠΚ και 33 του ν. 3251/2004, να αφαιρεθεί από την ποινή που επιβλήθηκε από ελληνικό δικαστήριο. Τούτο δε, σύμφωνα με το Ακυρωτικό, πρέπει να συμβεί τόσο για τις πράξεις για τις οποίες είχε εκδοθεί το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης όσο και για οποιεσδήποτε άλλες πράξεις, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές τελέστηκαν πριν από την κράτησή του²²³.

Αξίζει περαιτέρω να σημειωθεί ότι, με βάση το άρθ. 33 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939, ο ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας «*δύνатаι να διατάξει ή να ζητήσει τη σύλληψη ή την προσωρινή κράτηση του υπόπτου ή του κατηγορουμένου σύμφωνα με τις εθνικές*

²¹⁹ Βλ. Μ. Παπακωνσταντή, *Η Τρομοκρατία στον Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, 2019, σελ. 510, υποσημ. 1223· Επίσης, ΔΕΕ [C-804/21 PPU], απόφ. της 28.04.2022, παρ. 61-62, ΤΝΠ QUALEX· Πρβλ. ΔΕΕ [C-453/16 PPU], απόφ. της 10.11.2016, ΠοινΔικ 2018, 909, όπου έγινε δεκτό ότι αποτελεί «δικαστική απόφαση» το ένταλμα σύλληψης που εκδόθηκε από την αστυνομία κι, εν συνεχεία, επικυρώθηκε από την εισαγγελική αρχή, με σκοπό την άσκηση ποινικών διώξεων.

²²⁰ Βλ. σε ΠοινΔικ 2018, σελ. 910.

²²¹ Βλ. και Χρ. Νάιντο, *Παρατηρήσεις στην ΔΕΕ υπόθ. C-452/16 PPU*, απόφ. της 10.11.2016 και ΔΕΕ υπόθ. C-477/16 PPU, απόφ. της 10.11.2016 - *Η έννοια της δικαστικής αρχής έκδοσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης - Σκέψεις με αφορμή τις αποφάσεις του ΔΕΕ της 10.11.2016 στην υπόθεση C-477/16 PPU (Kovalkovas) και στην υπόθεση C-452/16 PPU (Poltorak)*, ΠοινΔικ 2018, σελ. 912 επ.

²²² Βλ. και Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, IV, ό.π., σελ. 1753, πλαγιάρ. 8. Για την έννοια της «κράτησης», κατά το άρθ. 26 παρ. 1 της Απόφασης-Πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ (το οποίο ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με τις διατάξεις του άρθ. 33 του ν. 3251/2004), βλ. ΔΕΕ [C-294/16 PPU], απόφ. της 28.07.2016, παρ. 46, 47, Αρμ. 2016, σελ. 1842 επ., με παρατηρ. Α. Τάκν.

²²³ Βλ. σε ΠοινΔικ 2023, σελ. 54 επ., με παρατηρήσεις Αικ. Μαρουλάκη.

διατάξεις που εφαρμόζονται σε αντίστοιχες εγχώριες περιπτώσεις» (παρ. 1), ενώ όταν το πρόσωπο για το οποίο είναι αναγκαία η σύλληψη και παράδοση δεν είναι παρόν στο κράτος μέλος στο οποίο εδρεύει ο επιληφθείς ευρωπαίος εντεταλμένος εισαγγελέας, ο τελευταίος «εκδίδει ή ζητεί από την αρμόδια αρχή του εν λόγω κράτους μέλους να εκδώσει ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης σύμφωνα με την απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου» (παρ. 2)²²⁴.

Θ. Εξαιρέσεις από τη σύλληψη

- 57 Πέραν όσων ήδη αναφέρθηκαν σε σχέση με την τήρηση (ή μη) της αυτόφωρης διαδικασίας, υπάρχουν περιπτώσεις όπου δεν είναι καν επιτρεπτή η πραγματοποίηση σύλληψης, δηλαδή περιπτώσεις, κατά τις οποίες δεν τυγχάνουν εφαρμογής οι προβλέψεις του άρθ. 275 ΚΠΔ. Στο πλαίσιο αυτό, όπως επισημαίνεται, σύλληψη δεν μπορεί να διενεργηθεί στην περίπτωση του Προέδρου της Δημοκρατίας, για πράξεις που ενεργεί ο ίδιος κατά την άσκηση των καθηκόντων του, παρά μόνο για εσχάτη προδοσία ή εκ προθέσεως παραβίαση του Συντάγματος (άρθ. 49 Σ.)²²⁵. Περαιτέρω, εκ της συλλήψεως εξαιρούνται τα πρόσωπα που, κατά το άρθ. 2 ΚΠΔ, απολαμβάνουν το προνόμιο της ετεροδικίας²²⁶, ενώ, σε ό,τι αφορά τους βουλευτές, από τις διατάξεις του άρθ. 62 Σ. προκύπτει ότι αυτοί μπορεί να συλληφθούν, κατά το άρθ. 275 παρ. 1 ΚΠΔ, μόνο όταν διαπράττουν αυτόφωρο κακούργημα²²⁷. Ας σημειωθεί ότι εξαίρεση από τη διαδικασία της σύλληψης θεσπίζεται και με σειρά ειδικών –διάσπαρτων σε διάφορα

²²⁴ Βλ. σχετικά με την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία και την εφαρμογή των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939, Ο. Τσόλκα, *Λειτουργικές αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και «δικαστικός έλεγχος», κατ' άρθρο 42 του Κανονισμού (ΕΕ) 2017/1939*, ΠοινΧρ 2022, 21 επ. [25]. Ιδemp, σε *novacriminalia* 18/2023, σελ. 4 επ., Το σύστημα της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας και η ελληνική προσαρμογή σε αυτό με τον ν. 5026/2023· Επίσης, Χρ. Μυλωνόπουλο, *Διεθνές & Ευρωπαϊκό Ποινικό Δίκαιο*, 3^η έκδ., 2021, σελ. 526 επ.· Συναφώς, βλ. τις διατάξεις του ν. 4786/2021 (μεταξύ άλλων και το άρθ. 16B του ν. 4786/2021, το οποίο προστέθηκε με το άρθ. 50 του ν. 5026/2023).

²²⁵ Βλ. Β. Πετρόπουλο, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 151, πλαγιάρ. 12· Περί της ποινικής ευθύνης του Προέδρου της Δημοκρατίας, βλ. Α. Βλαχογιάννη, «Άρθρο 49», σε: Σπ. Βλαχόπουλο/Ξ. Κοντιάδη/Γ. Τασόπουλο (επιμ.), *Σύνταγμα, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 7 επ.

²²⁶ Βλ. Β. Πετρόπουλο, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 151, πλαγιάρ. 12· Περί της νομικής φύσης της ετεροδικίας, βλ. Θ. Δαλακούρα, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, τόμος Ι, 2^η έκδ., 2019, σελ. 258-259, πλαγιάρ. 289, ο οποίος τάσσεται υπέρ της άποψης ότι η ετεροδικία συνιστά «διαρκή αρνητική δικονομική προϋπόθεση, που εμποδίζει την άσκηση της ελληνικής ποινικής δικαιοδοσίας».

²²⁷ Βλ. Α. Κωνσταντινίδη, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 375· Έτσι και οι Δ. Φλωρίδης/Ε. Στουγιαννίδου, σε: *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1546, πλαγιάρ. 9· Επίσης, ΕγκΕισΑΠ [Ι. Τέντες] 4/2012, ΠοινΔικ 2012, 732.

νομοθετήματα– διατάξεων²²⁸. Τέτοιες είναι, κυρίως, οι διατάξεις του άρθ. 41ΣΤ παρ. 9 του ν. 2725/1999 (: για διαιτητή οιοιδήποτε αθλήματος ή βοηθό αυτού ή αθλητή που έλαβε μέρος σε αθλητική συνάντηση, αν οι πράξεις που φέρονται να τέλεσαν είναι πλημμελήματα, τα οποία στρέφονται κατά της τιμής ή αφορούν σε εντελώς ελαφρά ή ασήμαντη σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας)²²⁹, του άρθ. 181 του ν. 4635/2019 (: για το ένστολο προσωπικό της Δημοτικής Αστυνομίας, εφόσον πρόκειται για κατ' έγκληση διωκόμενα αδικήματα που φέρονται να τέλεσαν κατά την άσκηση των καθηκόντων τους)²³⁰, του άρθ. 17 παρ. 7 του ν. 3996/2011²³¹, του άρθ. 89 παρ. 3 του ν. 2318/1995 (:για τους δικαστικούς επιμελητές και τα συμπράττοντα με αυτούς πρόσωπα, για πράξεις που λαμβάνουν χώρα κατά την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων των πρώτων και σχετίζονται με αυτά)²³², του άρθ. 33 παρ. 4 του ν. 4389/2016 (: για υπαλλήλους της

²²⁸ Βλ. σε Χ. Σεβαστίδη, *Ποινικός Κώδικας (Ν. 4619/2019) και Κώδικας Ποινικής Δικονομίας (Ν. 4620/2019)*, 6^ε έκδ., 2023, σελ. 716-718.

²²⁹ Σύμφωνα με την παρ. 9 του άρθρ. 41ΣΤ του ν. 2725/1999 «*Η διαδικασία των άρθρων 275 και 417 Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.) δεν εφαρμόζεται για πλημμελήματα, αν η πράξη στρέφεται κατά της τιμής ή αφορά εντελώς ελαφρά ή ασήμαντη σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας και φέρεται ότι διαπράχθηκε από διαιτητή οιοιδήποτε αθλήματος ή βοηθό του κατά την εκτέλεση των σχετικών με τον αγώνα καθηκόντων τους, ή από αθλητή κατά τη συμμετοχή του σε αθλητική συνάντηση*».

²³⁰ Σύμφωνα με το άρθρ. 181 του ν. 4635/2019 «*για τα αδικήματα που διώκονται κατ' έγκληση και φέρεται ότι διαπράχθηκαν από το ένστολο προσωπικό της Δημοτικής Αστυνομίας κατά την άσκηση των καθηκόντων του και εξαιτίας αυτών, δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 275 και 417 - 426 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας*»· Όμοιου περιεχομένου και οι διατάξεις του άρθρ. 19 του ν. 4058/2012, κατά τις οποίες «*για τα αδικήματα που διώκονται κατ' έγκληση και φέρεται ότι διαπράχθηκαν από αστυνομικό, λιμενικό ή πυροσβεστικό υπάλληλο ή από δασικούς υπαλλήλους της παρ. 1 του άρθρου 39 του ν. 1845/1989 (Α΄102) ή από υπαλλήλους των κλάδων ΥΕ Δασοφυλάκων και ΔΕ Γεωτεχνικών Δασοφυλάκων που μετατάχθηκαν στις Δασικές Υπηρεσίες από την Ελληνική Αγροφυλακή, κατ' εφαρμογή του άρθρου 21 του ν. 3938/2011 κατά την άσκηση των καθηκόντων τους και εξαιτίας αυτών δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 275, 409 - 413 και 417 - 429 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας*».

²³¹ Σύμφωνα με την παρ. 7 του άρθρ. 17 του ν. 3996/2011 «*για τα αδικήματα που διώκονται κατ' έγκληση και φέρεται ότι διαπράχθηκαν από υπαλλήλους του ΣΕΠΕ ή του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, κατά την εκτέλεση ή με αφορμή την εκτέλεση των υπηρεσιακών τους καθηκόντων, για τον έλεγχο εφαρμογής της εργατικής νομοθεσίας, δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 275, 409 έως 413 και 417 έως 424 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας*»· Βλ. πλέον και ν. 4808/2021, με τις διατάξεις του οποίου συνειστέθη ανεξάρτητη διοικητική Αρχή χωρίς νομική προσωπικότητα, με την επωνυμία «Επιθεώρηση Εργασίας» και σκοπό τον έλεγχο της εφαρμογής της εργατικής νομοθεσίας (άρθρ. 102)· Βλ. επ' αυτού και ΕγκΕισΑΠ [Π. Παναγιωτόπουλος] 2/2023, ΠοινΧρ 2023, 156.

²³² Κατά την παρ. 3 του άρθρ. 89 του ν. 2318/1995 «*σύλληψη δικαστικού επιμελητή και των συμπραττόντων με αυτόν προσώπων και παραπομπή τους στην αυτόφωρη διαδικασία δεν επιτρέπεται για πράξεις τους που λαμβάνουν χώρα κατά την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων του πρώτου και*

ΑΑΔΕ, σχετικά με κατ' έγκληση διωκόμενα αδικήματα που φέρονται να τέλεσαν κατά την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων τους και σχετίζονται με αυτά)²³³.

- 58 Όπως επισημαίνεται, πάντως, τέτοια εξαίρεση (από τη διαδικασία της σύλληψης) δεν θεσπίζουν οι διατάξεις του άρθ. 278 ΚΠΔ, το οποίο αναφέρεται αμιγώς στον τρόπο διενέργειας των συλλήψεων²³⁴. Συγκεκριμένα, με βάση την παρ. 1 του άρθ. 278 ΚΠΔ, σύλληψη δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί κατά τη διάρκεια της ιερουργίας, σε οίκημα που προορίζεται για τη θεία λατρεία, ούτε και κατά τη νύχτα σε ιδιωτική κατοικία, εκτός αν ο διαμένων σε αυτή το ζητήσει ρητώς ή εάν τηρηθούν οι διατυπώσεις του άρθ. 256 ΚΠΔ (οι οποίες αφορούν στη διεξαγωγή κατ' οίκον έρευνας). Γίνεται, ωστόσο, δεκτό ότι η διενέργεια σύλληψης στις περιπτώσεις αυτές δεν προκαλεί ακυρότητα, αλλά επιφέρει απλώς πειθαρχική ευθύνη, κατά τη ρητή πρόβλεψη της παρ. 1 εδάφ. τελευτ. του άρθ. 278 ΚΠΔ²³⁵.

2. Η προσωρινή κράτηση

Α. Φύση της προσωρινής κράτησης

- 59 Ως γνωστόν, η προσωρινή κράτηση αποτελεί το επαχθέστερο μέτρο δικονομικού καταναγκασμού²³⁶. Το μέτρο αυτό, όπως ευχερώς συνάγεται εκ των διατάξεων των άρθ. 282 παρ. 3 και 286 ΚΠΔ, τελεί σε σχέση *επικουρικότητας* ως προς τον κατ' οίκον περιορισμό με ηλεκτρονική επιτήρηση και τους περιοριστικούς όρους²³⁷. Όπως αναφέρθηκε και σε άλλο σημείο της παρούσας, τον «άχρωμο αξιολογικά τεχνικό»– όρο

έχουν σχέση με αυτά».

²³³ Σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρ. 33 του ν. 4389/2016 «για τα αδικήματα που διώκονται κατ' έγκληση και φέρεται ότι, διαπράχθηκαν από υπάλληλο της Α.Α.Δ.Ε. κατά την εκτέλεση των υπηρεσιακών καθηκόντων του και σε σχέση με αυτά, δεν έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 275, 409-413 και 417-424 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας».

²³⁴ Έτσι ο Β. Πετρόπουλος, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 151, πλαγιάρ. 13.

²³⁵ Βλ. Α. Κωνσταντινίδη, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 379· Επίσης, Δ. Φλωρίδη/Ε. Στουγιαννίδου, σε: *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1564, πλαγιάρ. 6· Έτσι και οι Β. Αδάμπας/Χ. Αθανασίου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 1672, πλαγιάρ. 4.

²³⁶ Βλ. από τη νομολογία ενδεικτ. ΣυμβΠλημΞανθ 57/2017, ΠοινΔικ 2018, 894· Επίσης, ΣυμβΕ-φαιγαίου 17/2013, ΠοινΔικ 2013, 406 επ., με παρατηρ. Στ. Παπαγεωργίου-Γονατά· Από τη θεωρία ενδεικτ. Λ. Μαργαρίτη, *Προσωρινή κράτηση: προσπάθεια εκλογικεύσεως των ορίων επιβολής της*, ΠοινΔικ 2013, σελ. 534 επ. [540], ο οποίος αναφέρει χαρακτηριστικά ότι πρόκειται για «το πλέον επαχθέστερο».

²³⁷ Έτσι και η Αιτιολογική Έκθεση νέου ΚΠΔ, σελ. 85· Βλ. ενδεικτ. και Γ. Πλαγάκο, *Ο ανακριτής*, ό.π., σελ. 655-656.

«προσωρινή κράτηση», αντί για «προφυλάκιση», καθιέρωσε ο ν. 1128/1981²³⁸. Ωστόσο, στο άρθ. 6 Σ. εξακολουθεί να γίνεται χρήση του όρου «προφυλάκιση»²³⁹. Η προσωρινή κράτηση, όπως γίνεται δεκτό, δεν έχει τιμωρητικό χαρακτήρα, δεν αποτελεί, δηλαδή, μορφή «προκαταβολικής ποινής» («προ-ποινής») ²⁴⁰. Ούτε, φυσικά, μέσω αυτής επιδιώκεται ο «καθησυχασμός της κοινής γνώμης»²⁴¹. Σκοπός της προσωρινής κράτησης (όπως άλλωστε και του κατ' οίκον περιορισμού και των περιοριστικών όρων) είναι, σύμφωνα με το άρθ. 282 παρ. 2 ΚΠΔ, η αποτροπή του κινδύνου τέλεσης νέων εγκλημάτων και η εξασφάλιση ότι εκείνος στον οποίο επιβλήθηκε θα παραστεί οποτεδήποτε στην ανάκριση ή στο δικαστήριο και θα υποβληθεί στην εκτέλεση της απόφασης²⁴². Όπως εύστοχα επισημαίνεται, η προσωρινή κράτηση δεν επιβάλλεται διότι είναι πιθανόν ο κατηγορούμενος να είναι ένοχος, αλλά προκειμένου, υπό τις εγγυήσεις της επ' ακροατηρίω διαδικασίας, να διαπιστωθεί εάν είναι πράγματι ένοχος²⁴³.

Προκειμένου οι ρυθμίσεις για την προσωρινή κράτηση να κριθούν ως συμβατές με τον σεβασμό που οφείλεται στο τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου (όπως αυτό κατοχυρώνεται στις διατάξεις των άρθ. 6 παρ. 2 ΕΣΔΑ, άρθ. 11 παρ.

²³⁸ Βλ. Ν. Ανδρουλάκη, *Θεμελιώδεις Έννοιες της Ποινικής Δίκης*, ό.π., σελ. 337, πλαγιάρ. 584· Βλ. και Χ. Βουρλιώτη, *Η στέρηση της ελευθερίας ως μέτρο δικονομικού καταναγκασμού και τα όρια επιβολής του*, ΠοινΧρ 2002, 395 επ., ο οποίος επισημαίνει ότι ο όρος *προφυλάκιση* αντικαταστάθηκε από τον «*διεθνώς αναγνωρισμένο και πιο δόκιμο*» όρο *προσωρινή κράτηση*. Επίσης, Η. Αναγνωστόπουλο, *Δικονομικές εγγυήσεις και «δημόσια αγανάκτηση»* [Σημειώσεις για την εμπλοκή της προσωρινής κράτησης σε ανταποδοτικές λειτουργίες], ΝοΒ 1983, σελ. 770 επ. (772), ο οποίος, αναφερόμενος στον ν. 1128/1981, επισημαίνει ότι «[...] η μετάβαση απ' την κατηγορική προφυλάκιση στην προσωρινή κράτηση δεν "ξεπέρασε" –παρά τις σημαντικές διαφορές των δύο ρυθμίσεων– την υπόθεση της *de facto* προ-ποινικής λειτουργίας του μέτρου».

²³⁹ Βλ. Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 743, παρ. 4.

²⁴⁰ Βλ. Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 322· Βλ. και Ι. Γιαννίδη, «Το ένταλμα συλλήψεως», ό.π., σελ. 74-75, ο οποίος υπογραμμίζει ότι τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού «*καθίστανται αυτομάτως αντισυνταγματικά όταν προσλαμβάνουν ουσιαστικό ανταποδοτικό χαρακτήρα*».

²⁴¹ Βλ. Γρ. Καλφέλν, *Οι τελευταίες τροποποιήσεις στο καθεστώς της προσωρινής κράτησης –και ιδιαίτερα στο μέγεθος της επικινδυνότητας– με το Ν 3811/2009*, ΠοινΔικ 2009, 1360.

²⁴² Βλ. Γ. Καραγιάννη, *Κύρια Ανάκριση*, ό.π., σελ. 192.

²⁴³ Βλ. Φ. Ανδρέου, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Κατ' άρθρο ερμηνεία-Νομολογία-Βιβλιογραφία*, Β' έκδ., 2005, σελ. 835· Επίσης, ΔιατΑνακρΧαλκίδας 1/2008, ΑρχΝ 2008, σελ. 569 επ. (571)· Έτσι και ο Η. Αναγνωστόπουλος, «*Επικίνδυνοι*» κατηγορούμενοι και δικονομικά προληπτικά μέτρα, Προσβάσεις και όρια της ειδικής πρόληψης στην ποινική διαδικασία, ΠοινΧρ ΛΓ', σελ. 769 επ. (778), ο οποίος σημειώνει ότι «*τα δικονομικά μέτρα δεν επιβάλλονται επειδή ο κατηγορούμενος είναι πιθανόν ένοχος, αλλά για να διαπιστωθεί αν είναι πραγματικά ένοχος. Δραστικές επεμβάσεις στην προσωπική του ελευθερία απλώς και μόνον επειδή είναι ύποπτος θ' αποτελούσαν προκαταβολική τιμώρηση αντίθετη με το τεκμήριο αθωότητας και την αρχή "ουδεμία ποινή άνευ ενοχής"*».

1 Οικουμενικής Διακήρυξης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, άρθ. 14 παρ. 2 ΔΣΑΠΔ, άρθ. 48 παρ. 1 ΧΘΔΕΕ και άρθ. 71 νέου ΚΠΔ), πρέπει το εν λόγω μέτρο δικονομικού καταναγκασμού να επιβάλλεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις²⁴⁴. Πάντως, το ΕΔΔΑ, στην υπόθ. *G.N. [Gianni Nerattini] κατά Ελλάδα*, δέχθηκε ότι υπήρξε, μεταξύ άλλων, παραβίαση του τεκμηρίου αθωότητας (παράβ. άρθ. 6 παρ. 2 ΕΣΔΑ), καθώς ο κίνδυνος τέλεσης νέων αξιόποινων πράξεων βασίστηκε εκ μέρους του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Σάμου σε πράξεις για τις οποίες ο κατηγορούμενος δεν έχει μέχρι τότε επίσημα κατηγορηθεί ή δικασθεί²⁴⁵.

Β. Προϋποθέσεις επιβολής προσωρινής κράτησης

- 61 Η επιβολή προσωρινής κράτησης είναι δυνατή υπό τους όρους των άρθ. 286 (για τους ενήλικους κατηγορουμένους) και 287 ΚΠΔ (για τους ανηλίκους). Υπό τον νέο ΚΠΔ, η προσωρινή κράτηση ανήλικων κατηγορουμένων αποτέλεσε αντικείμενο ξεχωριστής διάταξης, προκειμένου να καταστούν ευκρινέστερες οι ειδικότερες προϋποθέσεις επιβολής της²⁴⁶. Προσωρινή κράτηση, κατά το άρθ. 286 ΚΠΔ, μπορεί να επιβληθεί όταν πρόκειται περί κακουργήματος ή για το πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή, και μόνον εφόσον συντρέχουν οι περαιτέρω προϋποθέσεις που τίθενται με τις διατάξεις του άρθρου αυτού.
- 62 Ειδικότερα, σε περίπτωση *κακουργήματος*, η προσωρινή κράτηση, κατά την παρ. 1 του άρθ. 286 ΚΠΔ, δύναται να επιβληθεί, αντί για: (α) κατ' οίκον περιορισμό με ηλεκτρονική επιτήρηση, όταν το μέτρο αυτό δεν επαρκεί ή δεν μπορεί να επιβληθεί εξαιτίας του γεγονότος ότι ο κατηγορούμενος δεν έχει γνωστή διαμονή στη χώρα ή δεν έχει υποβληθεί

²⁴⁴ Βλ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 507. Έτσι και ο Α. Κωνσταντινίδης, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 382. Πρβλ. Η. Αναγνωστόπουλο, *Δικονομικές εγγυήσεις*, ό.π., σελ. 778, ο οποίος σημειώνει ότι «η προσωρινή κράτηση δε συγκρούεται αυτή καθαυτή με το τεκμήριο αθωότητας, αλλά μόνο στο μέτρο που επιβάλλεται ως προκαταβολική τιμωρία για την κατηγορούμενη πράξη». Επίσης, Κ. Φράγκο, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 958, πλαγιάρ. 6, κατά τον οποίο, η *παράταση* της προσωρινής κράτησης δεν αποκλείεται από το *τεκμήριο αθωότητας του κατηγορουμένου*, δεδομένου ότι αυτή συνιστά προσωρινό προληπτικό μέτρο, το οποίο βασίζεται στη συνδρομή σοβαρών ενδείξεων ενοχής και εντελώς εξαιρετικών περιστάσεων, και όχι ποινή η οποία προϋποθέτει ύπαρξη αποδείξεων και δικαστική απόφαση. Έτσι και ΣυμβΑΠ 1460/2003, ΠοινΧρ 2004, σελ. 359.

²⁴⁵ Βλ. σε ΠοινΔικ 2009, 303 επ., ιδίως παρ. 23-24.

²⁴⁶ Βλ. Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 749. Βλ. και Αιτιολογική Έκθεση νέου ΚΠΔ, σελ. 86, στην οποία αναφέρεται ότι «αναγκαία κρίθηκε η ξεχωριστή ρύθμιση της προσωρινής κράτησης ανηλίκων, ώστε να αναδειχθούν οι ιδιαιτερότητες κατά την επιβολή της και οι ειδικές προϋποθέσεις της».

από εκείνον σχετικό αίτημα για να του επιβληθεί το μέτρο αυτό²⁴⁷, (β) για περιοριστικούς όρους, εάν αιτιολογημένα κριθεί ότι τα ως άνω, υπό στοιχεία (α) και (β), μέτρα δεν επαρκούν, και μόνον όταν, αφενός συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παρ. 1 του άρθ. 282 ΚΠΔ (: διενέργεια κύριας ανάκρισης και ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων ενοχής του κατηγορουμένου²⁴⁸), αφετέρου συντρέχει σκοπός φυγής ή ενδεχόμενη υποτροπή του²⁴⁹. Οι δύο τελευταίες δε προϋποθέσεις (σκοπός φυγής/ενδεχόμενη υποτροπή) εξειδικεύονται στην παρ. 1 του άρθ. 286 ΚΠΔ, ως εξής: ο κατηγορούμενος να μην έχει γνωστή διαμονή στην χώρα ή να έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του ή κατά το παρελθόν να υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ή να κρίθηκε ένοχος για απόδραση κρατουμένου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής και από την συνδρομή των ανωτέρω στοιχείων να προκύπτει σκοπός φυγής του, ή να κρίνεται αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος είναι πολύ πιθανόν, όπως προκύπτει από προηγούμενες αμετάκλητες καταδίκες του για ομοειδείς αξιόποινες πράξεις, να διαπράξει και άλλα εγκλήματα. Βεβαίως, εάν η πράξη που αποδίδεται στον κατηγορούμενο απειλείται με ποινή ισόβιας κάθειρξης ή πρόσκαιρης κάθειρξης με ανώτατο όριο τα δέκα πέντε έτη ή αν το έγκλημα τελέστηκε κατ' εξακολούθηση ή στο πλαίσιο εγκληματικής ή τρομοκρατικής οργάνωσης ή υπάρχει μεγάλος αριθμός παθόντων από αυτό, τότε η προσωρινή κράτηση είναι δυνατό να επιβληθεί και όταν, με βάση τα συγκεκριμένα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της πράξης, κρίνεται αιτιολογημένα ότι αν αφεθεί ελεύθερος ο κατηγορούμενος, είναι πολύ πιθανό να διαπράξει και άλλα εγκλήματα. Σε κάθε περίπτωση, ας σημειωθεί ότι, σύμφωνα με το άρθ. 286 παρ. 1 εδάφ. τελευτ. ΚΠΔ, η βαρύτητα της πράξης, όπως τούτη προκύπτει εκ του πλαισίου ποινής που έχει τεθεί από τον νομοθέτη, δεν είναι αρκετή για την επιβολή προσωρινής κράτησης²⁵⁰.

Από την άλλη, σε εντελώς εξαιρετικές περιπτώσεις²⁵¹, είναι δυνατή, κατά το άρθ. 286 **63**

²⁴⁷ Σύμφωνα με το άρθ. 284 παρ. 5 εδαφ. β΄ ΚΠΔ, το μέτρο του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση δεν διατάσσεται χωρίς προηγούμενο σχετικό αίτημα του κατηγορουμένου. Ας σημειωθεί, βέβαια, ότι, κατά τα οριζόμενα στο τελευταίο εδάφιο της ως άνω παραγράφου, «μόνο το γεγονός της μη υποβολής τέτοιου αιτήματος από τον τελευταίο δεν τον καθιστά δίχως άλλο ύποπτο φυγής ή διάπραξης νέων εγκλημάτων και αυτό δεν αρκεί για την επιβολή της προσωρινής κράτησης».

²⁴⁸ Βλ. Γ. Πλαγάκο, *Ο ανακριτής*, ό.π., σελ. 655, πλαγιάρ. 110· Για τις «σοβαρές ενδείξεις», βλ. ενδεικτ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 509.

²⁴⁹ Βλ. Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 326, πλαγιάρ. 499.

²⁵⁰ Βλ. Γ. Πλαγάκο, *Ο ανακριτής*, ό.π., σελ. 659-660, πλαγιάρ. 117.

²⁵¹ Βλ. Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 332, πλαγιάρ. 506, ο οποίος επισημαίνει ότι, αν και η πρόκληση δύο θανάτων εμπίπτει, καταρχήν, σύμφωνα τη γραμματική ερμηνεία, στην περίπτωση του άρθ. 286 παρ. 2 ΚΠΔ, εντούτοις, ορθότερο θεωρεί να δεχθούμε ότι στην έννοια των «εντελώς εξαιρετικών περιπτώσεων» υπάγονται περιπτώσεις «πολύνεκρων δυστυχημάτων».

παρ. 2 ΚΠΔ, η επιβολή προσωρινής κράτησης για το *πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή*, εφόσον προηγουμένως αιτιολογημένα κριθεί ότι ο κατ' οίκον περιορισμός με ηλεκτρονική επιτήρηση και οι περιοριστικοί όροι δεν επαρκούν, και μόνον εάν, με βάση τα κριτήρια της παρ. 1 του άρθ. 286 ΚΠΔ, προκύπτει σκοπός φυγής του κατηγορουμένου²⁵².

- 64 Σημειωτέον ότι προσωρινή κράτηση μπορεί να επιβληθεί και στις περιπτώσεις των άρθ. 284 παρ. 6 εδάφ. α' (σε αντικατάσταση του κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση) και 286 παρ. 3 σε συνδ. με 296 ΚΠΔ (σε αντικατάσταση των περιοριστικών όρων), ενώ η επιβολή αυτής καθίσταται υποχρεωτική όταν, κατά το άρθ. 284 παρ. 6 εδάφ. β', ο κατηγορούμενος τελέσει το έγκλημα του άρθ. 173^Α ΠΚ («Παραβίαση περιορισμού κατ' οίκον με ηλεκτρονική επιτήρηση»), καθώς και όταν, σύμφωνα με το άρθ. 285 παρ. 3 ΚΠΔ, δεν προκαταβληθούν εντός της χορηγηθείσας από τον ανακριτή προθεσμίας τα σχετικά έξοδα επιτήρησης [εκτός εάν με ειδική αιτιολογία κριθεί ότι ο κατηγορούμενος δεν είχε την οικονομική δυνατότητα να τα καταβάλει, οπότε τα έξοδα επιβάλλονται στο δημόσιο²⁵³].
- 65 Σε ό,τι αφορά, πάντως, την παραβίαση περιοριστικών όρων, επισημαίνεται ότι η, κατά το άρθ. 286 παρ. 3 σε συνδ. με 296 ΚΠΔ, δυνατότητα επιβολής προσωρινής κράτησης δεν προϋποθέτει αυτοί (: περιοριστικοί όροι) να αφορούν σε κακούργημα ή στο πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή²⁵⁴. Σύμφωνα δε με την παρ. 4 εδάφ. β' του άρθ. 292 ΚΠΔ, μετά την παύση ισχύος του εντάλματος ή του βουλεύματος, βάσει του οποίου διατάχθηκε η προσωρινή κράτηση, είναι δυνατόν να επιβληθούν στον κατηγορούμενο περιοριστικοί όροι²⁵⁵. Ας σημειωθεί ότι με τις διατάξεις του άρθ. 182^Α, το οποίο είχε εισαχθεί στον προϊσχύσαντα Ποινικό Κώδικα με το άρθ. 102 παρ. 1 του ν. 4139/2013, είχε θεσπισθεί ποινική κύρωση σε περίπτωση παραβίασης περιορι-

²⁵² Βλ. Γ. Καραγιάννη, *Κύρια Ανάκριση*, ό.π., σελ. 197, πλαγιάρ. 17.

²⁵³ Ibidem, σελ. 210, πλαγιάρ. 57, ο οποίος επισημαίνει ότι η εν λόγω διάταξη «*συνιστά κενό γράμμα νόμου και ουδέποτε στα δικονομικά χρονικά έχει συμβεί αυτό, για ευνόητους λόγους*».

²⁵⁴ Βλ. Ε. Χριστοδουλόπουλο, σε Λ. Μαργαρίτη (επιμ.), *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1674, πλαγιάρ. 3· Επίσης, Γ. Καραγιάννη, *Κύρια Ανάκριση*, ό.π., σελ. 222-223, πλαγιάρ. 88· Περὶ της συζήτησης σχετικά με το αν ήταν επιτρεπτή η επιβολή περιοριστικών όρων σε περίπτωση που είχαν συμπληρωθεί τα ανώτατα χρονικά όρια της προσωρινής κράτησης, βλ. σε Β. Αδάμα, *Η διάρκεια της προσωρινής κράτησης και η διαδικασία ελέγχου της*, 2016, σελ. 341-343.

²⁵⁵ Βλ. Ε. Γάκη, σε: Σ. Παππά (επιμ.), *Ποινική Προδικασία (Από τη θεωρία στην πράξη)*, 2023, σελ. 168, η οποία σημειώνει ότι «*σε περίπτωση αντικατάστασης της προσωρινής κράτησης λόγω συμπλήρωσης των ανώτατων ορίων της, είτε με περιοριστικό όρο, είτε με ηλεκτρονική επιτήρηση, σύμφωνα με το άρθρο 292 παρ. 4 ΚΠΔ και ο κατηγορούμενος παραβίασε τον περιοριστικό όρο, τότε δεν επιτρέπεται η προσωρινή κράτηση κατά το άρθρο 296 ΚΠΔ, διότι έχουν εξαντληθεί τα όρια αυτής*».

στικών όρων, που είχαν επιβληθεί επί συγκεκριμένων κακουργημάτων, εφόσον είχε αρχίσει η εκδίκαση της υπόθεσης στο ακροατήριο και δεν είχε περατωθεί²⁵⁶. Το άρθρο αυτό καταργήθηκε με τον νέο ΠΚ²⁵⁷.

Σε σχέση με τους ανήλικους κατηγορούμενους, προσωρινή κράτηση, σύμφωνα με το άρθ. 287 ΚΠΔ, είναι δυνατή, υπό τους όρους του άρθ. 286 ΚΠΔ, μόνο εάν εκείνοι έχουν συμπληρώσει το 15^ο έτος της ηλικίας τους, και μόνο εφόσον κατηγορούνται για πράξη από τις αναφερόμενες στο άρθρο 127 ΠΚ. Πάντως, τυχόν παραβίαση εκ μέρους του ανηλικού των περιοριστικών όρων που του έχουν επιβληθεί, δεν επιτρέπεται, κατά την παρ. 1 εδάφ. γ΄ του άρθ. 287 ΚΠΔ, να οδηγήσει από μόνη της σε επιβολή προσωρινής κράτησης²⁵⁸. Σε ό,τι αφορά τον κατ' οίκον περιορισμό με ηλεκτρονική επιτήρηση, στις διατάξεις του άρθ. 284 παρ. 7 εδάφ. δ΄ ΚΠΔ ορίζεται ότι είναι δυνατή η αντικατάσταση του μέτρου αυτού με προσωρινή κράτηση εάν ο ανήλικος δεν συμμορφώνεται με τις υποχρεώσεις που του επιβλήθηκαν σχετικά με το μέτρο αυτό ή εάν τελέσει το έγκλημα του άρθρου 173^Α ΠΚ²⁵⁹.

Κατά την παρ. 1 του άρθ. 288 ΚΠΔ, η επιβολή προσωρινής κράτησης προϋποθέτει ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένο ένταλμα, το οποίο εκδίδεται από τον ανακριτή, αφού προηγουμένως, και σε κάθε περίπτωση, λάβει τη *σύμφωνη* γνώμη του εισαγγελέα. Τυχόν δε διαφωνία μεταξύ αυτών επιλύεται από το δικαστικό συμβούλιο. Σημειώτεον ότι, ακόμη και στην περίπτωση αυτή, δηλαδή ακόμη και όταν η σχετική διαφωνία ανάμεσα στον εισαγγελέα και τον ανακριτή αίρεται από το δικαστικό συμβούλιο, το ένταλμα προσωρινής κράτησης εκδίδεται από τον τελευταίο (κι όχι από το συμβούλιο)²⁶⁰. Σε περίπτωση διαφωνίας, η πρόταση του εισαγγελέα υποβάλλεται εντός 3 ημερών, ενώ το δικαστικό συμβούλιο αποφαινεται μέσα σε 5 ημέρες. Στο διάστημα δε που μεσολαβεί μέχρι να αρθεί η διαφωνία, με διάταξη του ανακριτή επιβάλλεται, κατ' άρθ. 288 παρ. 1 εδάφ. τελευτ., ο κατ' οίκον περιορισμός του κατηγορουμένου, η

²⁵⁶ Ως προς τις επιφυλάξεις που είχαν εκφρασθεί σε σχέση με τις διατάξεις του άρθ. 182Α προσχύσαντος ΠΚ, βλ. Β. Πετρόπουλο, σε: *Σύνταγμα, κατ' άρθρο ερμηνεία*, ό.π., σελ. 160-161, πλαγιάρ. 40-43.

²⁵⁷ Σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του νέου ΠΚ «τα άρθρα 182 και 182Α τυποποιούν σήμερα ως αξιόποινες πράξεις τις παραβιάσεις περιορισμού διαμονής "που έχουν επιβληθεί νόμιμα". Όμως η παραβίαση τέτοιων περιορισμών αντιμετωπίζεται επαρκώς με την ανάκληση της απόφασης που τους έθεσε είτε ως περιοριστικούς όρους στην ποινική προδικασία, είτε ως όρους αναστολής της ποινής» (σελ. 41).

²⁵⁸ Βλ. Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 749, παρ. 4.

²⁵⁹ Βλ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 511.

²⁶⁰ Βλ. Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 334, πλαγιάρ. 508.

αφαίρεση διαβατηρίου ή άλλου ισοδύναμου ταξιδιωτικού εγγράφου του, καθώς και η απαγόρευση εξόδου του από τη χώρα.

- 68 Σε αντιδιαστολή με το άρθρ. 276 παρ. 3 ΚΠΔ, όπου, όπως προαναφέρθηκε, ορίζεται ότι στο ένταλμα σύλληψης αναγράφεται, μεταξύ άλλων, «σημείωση» για το έγκλημα για το οποίο κατηγορείται το πρόσωπο που πρόκειται να συλληφθεί, στο άρθρ. 288 παρ. 2 ΚΠΔ προβλέπεται ότι το ένταλμα προσωρινής κράτησης (ή η διάταξη επιβολής κατ' οίκον περιορισμού με ηλεκτρονική επιτήρηση ή η διάταξη επιβολής περιοριστικών όρων), εκτός των τυπικών στοιχείων που αναφέρονται στην παρ. 3 του άρθρ. 276 ΚΠΔ, περιέχει την «ακριβή σημείωση» για το κακούργημα ή το πλημμέλημα. Αντίστοιχου περιεχομένου πρόβλεψη υπήρχε και στο άρθρ. 283 παρ. 2 του προϊσχύσαντος ΚΠΔ. Στο πλαίσιο αυτό γινόταν δεκτό ότι η νομοθετική αυτή επιλογή «δεν ήταν τυχαία», αλλά βασιζόταν στο δεδομένο ότι η έκδοση του εντάλματος προσωρινής κράτησης, σε αντίθεση με το ένταλμα σύλληψης, λάμβανε χώρα σε μεταγενέστερο δικονομικό στάδιο, κατά το οποίο είχε διερευνηθεί επαρκέστερα η υπόθεση, είχε απολογηθεί ο κατηγορούμενος (ή, έστω, του είχε δοθεί τέτοια δυνατότητα), ενώ και οι συνέπειες αυτού (του εντάλματος προσωρινής κράτησης) ήταν σοβαρότερες²⁶¹. Στον αντίποδα, είχε υποστηριχθεί ότι η επίμαχη διαφορά στη διατύπωση (μεταξύ «σημείωσης» και «ακριβούς σημείωσης») στερείτο «νομικής σημασίας», καθώς το ένταλμα σύλληψης θα έπρεπε, ούτως ή άλλως, να είναι ειδικά και εμπειριστατωμένα αιτιολογημένο²⁶².

Γ. Διάρκεια της προσωρινής κράτησης

- 69 Τα ανώτατα όρια που μπορεί να διαρκέσει η προσωρινή κράτηση διαγράφονται ήδη εκ του Συντάγματος²⁶³. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρ. 6 παρ. 4 Σ., η προσωρινή κράτηση δεν μπορεί να υπερβεί το ένα έτος στα κακούργηματα και τους έξι μήνες στα πλημμελήματα. Σε εντελώς δε εξαιρετικές περιπτώσεις, τα όρια αυτά μπορούν να παραταθούν για έξι μήνες, όταν πρόκειται περί κακούργηματος, και για τρεις μήνες στην περίπτωση των πλημμελημάτων. Η διαδικασία ελέγχου της διάρκειας της προσωρινής κράτησης εξειδικεύεται στον κώδικα ποινικής δικονομίας²⁶⁴. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρ. 292 παρ. 1 ΚΠΔ, σε περίπτωση που η προσωρινή κράτηση διαρκέσει έξι μήνες, ή στην εντελώς εξαιρετική περίπτωση της ανθρωποκτονίας από

²⁶¹ Βλ. Β. Αδάμπα/Χ. Αθανασίου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 1712, πλαγιάρ. 8.

²⁶² Βλ. Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., ό.π., σελ. 3270, παρ. 20.

²⁶³ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 210, πλαγιάρ. 405.

²⁶⁴ Βλ. έτσι και Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 764, παρ. 1, οι οποίοι επισημαίνουν ότι με τις διατάξεις του άρθρ. 292 ΚΠΔ «υλοποιείται η εφαρμογή» του άρθρ. 6 παρ. 4 Σ.

αμέλεια κατά συρροή τρεις μήνες, το δικαστικό συμβούλιο, με ειδικά αιτιολογημένο βούλευμά του, αποφαινεται για την *εξακολούθηση* ή μη της κράτησης²⁶⁵. Σε εντελώς δε εξαιρετικές περιπτώσεις, κι εφόσον πρόκειται περί εγκλήματος για το οποίο προβλέπεται ποινή ισόβιας κάθειρξης ή πρόσκαιρης κάθειρξης με ανώτατο όριο τα δεκαπέντε έτη, η προσωρινή κράτηση μπορεί, υπό τις προϋποθέσεις της παρ. 2 του άρθ. 292 ΚΠΔ, να παραταθεί για έξι το πολύ μήνες (στην τελευταία αυτή περίπτωση, η προσωρινή κράτηση μπορεί να φθάσει μέχρι τους 18 μήνες)²⁶⁶.

Αντίθετα, στο πλημμέλημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή, η προσωρινή κράτηση δεν μπορεί, σύμφωνα με το άρθ. 286 παρ. 2 εδάφ. β΄ ΚΠΔ, να υπερβεί τους έξι μήνες²⁶⁷. Ομοίως, τους έξι μήνες δεν μπορεί να υπερβεί και η προσωρινή κράτηση που επιβάλλεται σε ανηλίκους, κατά το άρθ. 287 παρ. 1 ΚΠΔ²⁶⁸. Ως χρόνος έναρξης της προσωρινής κράτησης θεωρείται, σύμφωνα με την παρ. 1 του άρθ. 289 ΚΠΔ, η ημέρα που έγινε η παράδοση του καθ' ου το ένταλμα προσωρινής κράτησης στις φυλακές υποδίκων, εκτός εάν ο ίδιος είχε κρατηθεί πριν από την ημέρα αυτή, στο πλαίσιο επ' αυτοφώρω σύλληψης ή δυνάμει εντάλματος, οπότε η προσωρινή κράτηση θεωρείται ότι ξεκίνησε από την ημέρα αυτή²⁶⁹. Σχετικά πρόσφατα, πάντως, με την υπ' αριθ. 13/2021 Εγκύκλιό του, ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου επέστησε την προσοχή των αρμόδιων εισαγγελέων, προκειμένου να αποφεύγεται «η *“αναγκαστική” αποφυλάκιση του κατηγορουμένου λόγω συμπλήρωσης του 18μήνου πριν από τη δημοσίευση της απόφασης του πρωτοβαθμίου δικαστηρίου*»²⁷⁰.

Ιδιαίτερα κρίσιμο είναι το ζήτημα καθορισμού της διάρκειας της προσωρινής κράτησης στο πλαίσιο *συρροής* εγκλημάτων. Στις περιπτώσεις αυτές, προκειμένου η διαδοχική επιβολή προσωρινών κρατήσεων να μην καταλήγει σε υπέρβαση των ανώτατων ορίων που τίθενται εκ του Συντάγματος, στην παρ. 4 του άρθ. 6 Σ. προστέθηκε, με την αναθεώρηση του 2001, εδάφ. γ΄, σύμφωνα με το οποίο «απαγορεύεται η υπέρβαση των ανώτατων ορίων της προφυλάκισης με τη διαδοχική επιβολή του μέτρου αυτού για επί

²⁶⁵ Όπως επισημαίνεται από τον Β. Αδάμπα, *Η διάρκεια της προσωρινής κράτησης και η διαδικασία ελέγχου της*, ό.π., σελ. 71-72, στις διατάξεις του άρθ. 6 παρ. 4 Σ κατοχυρώνεται μόνο ο έλεγχος της «παράτασης» της προσωρινής κράτησης, κι όχι αυτός της «εξακολούθησης».

²⁶⁶ Βλ. Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 346.

²⁶⁷ Βλ. Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3546, παρ. 63. Επίσης, Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 347-348, πλαγιάρ. 524-525.

²⁶⁸ Βλ. Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 349, πλαγιάρ. 528.

²⁶⁹ Βλ. Σπ. Παππά, *Πρακτική Εφαρμογή Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 144. Επίσης, Ε. Χριστοδουλόπουλο, σε Λ. Μαργαρίτη (επιμ.), *Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 1617, πλαγιάρ. 2.

²⁷⁰ Βλ. ΕγκΕισΑΠ [Δ. Παπαγεωργίου] 13/2021, ΠoinΧρ 2021, 750.

μέρους πράξεις της ίδιας υπόθεσης»²⁷¹. Ως «ίδια υπόθεση» του «ιδίου δράστη» λογίζεται, όπως γίνεται δεκτό, «το χωροχρονικά προσδιορισμένο ιστορικό συμβάν, δηλαδή, μια συγκεκριμένη εγκληματική δραστηριότητα ως αυτοτελές ιστορικό γεγονός»²⁷². Υπό αυτά τα δεδομένα, στην παρ. 1 του άρθ. 293 ΚΠΔ ορίζεται ότι σε περίπτωση κατ' ιδέαν συρροής εγκλημάτων ή κατ' εξακολούθηση εγκλήματος, η προθεσμία που αναφέρεται στις διατάξεις του άρθ. 292 ΚΠΔ υπολογίζεται από τότε που για πρώτη φορά κρατήθηκε ο κατηγορούμενος είτε για ένα εκ των κατ' ιδέαν συρρεόντων εγκλημάτων είτε για μια από τις μερικότερες πράξεις τού κατ' εξακολούθηση εγκλήματος. Στην περίπτωση αυτή, τα ανώτατα χρονικά όρια της προσωρινής κράτησης υπολογίζονται με βάση το βαρύτερο συρρέον (κατ' ιδέαν) έγκλημα²⁷³.

- 72 Αντιθέτως, οι περιπτώσεις αληθινής πραγματικής συρροής ρυθμίζονται στις διατάξεις της παρ. 2 του άρθ. 293 ΚΠΔ²⁷⁴. Ειδικότερα, σύμφωνα με το εδάφ. α' της παρ. 2 του άρθ. 293 ΚΠΔ, κατά το χρονικό διάστημα από την επιβολή της προσωρινής κράτησης έως την έκδοση οριστικής απόφασης δεν είναι δυνατό να «διαταχθεί νέα προσωρινή κράτηση του ίδιου κατηγορουμένου για άλλη πράξη για την οποία, με βάση τα στοιχεία της δικογραφίας, ήταν δυνατό να ασκηθεί ποινική δίωξη ή να απαγγελθεί κατηγορία, ταυτόχρονα με την ποινική δίωξη συνεπεία της οποίας επιβλήθηκε η προηγούμενη προσωρινή κράτηση ή μέσα σε εύλογο διάστημα από αυτήν». Η ερμηνεία του –αόριστου– όρου «εύλογο διάστημα» αποτέλεσε αντικείμενο διαφωνίας στους κόλπους της επιστήμης²⁷⁵. Κατά την κρατούσα στη θεωρία άποψη, ως «εύλογο διάστημα» θεωρείται εκείνο των έξι μηνών, με το σκεπτικό ότι σε εκείνο το χρονικό σημείο είναι, κατά το άρθ. 292 παρ. 1 ΚΠΔ, επιβεβλημένος ο έλεγχος της διάρκειας της προσωρινής κράτησης, και η λήψη απόφασης ως προς την

²⁷¹ Βλ. Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 211, πλαισίω. 405^ο, ο οποίος υπογραμμίζει ότι η προσθήκη αυτή, μολονότι ορθή, δεν δικαιολογούσε αναθεώρηση του Συντάγματος · Βλ. και Κ. Χρυσόγονο, *Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 351, κατά τον οποίο με «την αντισυνταγματική αυτή μεθόδευση επερχόταν ουσιαστικά ένας πολλαπλασιασμός του προβλεπόμενου από το Σύνταγμα ανώτατου χρονικού ορίου» προσωρινής κράτησης. Συνεχίζοντας δε ο Κ. Χρυσόγονος καταλήγει στο ότι «κατέστη επομένως απαραίτητη η προσθήκη εδαφίου στην παρ. 4 του άρθρου 6 Συντ. με την αναθεώρηση του 2001 [...]».

²⁷² Βλ. έτσι Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 355, πλαισίω. 536· Κατά τον Κ. Φράγκο, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 964, πλαισίω. 3, περί «ίδιας υπόθεσης» γίνεται λόγος όταν οι επιμέρους πράξεις του κατηγορουμένου είναι συναφείς, συναρτώνται με το ίδιο βιοτικό συμβάν και εντάσσονται στο συνολικό εγκληματικό σχέδιο αυτού, ασχέτως εάν τελούν σε σχέση κατ' ιδέαν ή πραγματικής συρροής.

²⁷³ Βλ. Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 526.

²⁷⁴ Βλ. Χ. Σεβαστίδη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3580, παρ. 1.

²⁷⁵ Ibidem, σελ. 3586, παρ. 15.

εξακολούθηση ή μη αυτής²⁷⁶. Στον αντίποδα, στη νομολογία κρατεί η θέση ότι η κρίση περί του εάν το διάστημα μπορεί να θεωρηθεί πράγματι «εύλογο», κατά το νόημα της ως άνω διάταξης, σχηματίζεται κατά περίπτωση²⁷⁷.

Κατ' εξαίρεση, σύμφωνα με το εδάφ. β' της παρ. 2 του άρθ. 293 ΚΠΔ, νέα προσωρινή κράτηση κατά του ίδιου κατηγορουμένου είναι δυνατόν να διαταχθεί για άλλη πράξη, εφόσον η ποινική δίωξη γι' αυτήν την πράξη «δεν μπορούσε να ασκηθεί παρά μόνο μέσα στους τρεις τελευταίους μήνες πριν από την πάροδο του χρονικού ορίου της διάρκειας της προηγούμενης προσωρινής κράτησης ή την τυχόν απόλυση του κρατουμένου». Στην περίπτωση αυτή, όπως ρητώς αναφέρεται στην ως άνω διάταξη, η προσωρινή κράτηση δεν μπορεί να διαρκέσει πέραν του έτους, ούτε να παραταθεί. Στο πλαίσιο αυτής της ρύθμισης ανέκυψε διαφωνία, σχετικά με το εάν είναι δυνατή η επιβολή προσωρινής κράτησης στην περίπτωση που η ποινική δίωξη μπορεί να ασκηθεί (ή η κατηγορία μπορεί να απαγγελθεί) μετά την πάροδο του «εύλογου», κατά τα προεκτεθέντα, διαστήματος και, πάντως, πριν από τους τελευταίους τρεις μήνες της προσωρινής κράτησης. Κατά μία άποψη, στον «ενδιάμεσο» αυτόν χρόνο (μεταξύ «εύλογου διαστήματος» και τελευταίου τριμήνου της προσωρινής κράτησης) δεν είναι δυνατή, κατ' εφαρμογή της αρχής «*in dubio pro reo*», η επιβολή νέας προσωρινής κράτησης κατά του ίδιου κατηγορουμένου²⁷⁸. Αντιθέτως, υποστηρίχθηκε και η άποψη ότι νέο ένταλμα προσωρινής κράτησης δεν μπορεί να εκδοθεί εντός του «εύλογου διαστήματος», ενώ πέραν του διαστήματος αυτού τέτοιο ένταλμα εκδίδεται επιτρεπτά²⁷⁹.

73

VI. ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Κατά το άρθ. 6 παρ. 3 εδάφ. α' Σ., «κάθε δεσμοφύλακας ή άλλος, είτε πολιτικός υπάλληλος είτε στρατιωτικός, στον οποίο έχει ανατεθεί η κράτηση εκείνου που έχει

74

²⁷⁶ Βλ. Έτσι Β. Αδάμπα/Χ. Αθανασίου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 1767, πλαγιάρ. 4· Επίσης, Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 357, πλαγιάρ. 539· Α. Καρρά, *Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 526-527· Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 775, παρ. 7.

²⁷⁷ Βλ. ενδεικτ. ΣυμβΕφΑθ 1292/2012, ΠοινΧρ 2012, 458επ.· Επίσης, ΣυμβΠλημΚαλαμ 108/2011, ΠοινΔικ 2012, 963 επ.· Υπέρ της θέσης που γίνεται δεκτή στη νομολογία και ο Χ. Σεβαστίδης, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3586, παρ. 15.

²⁷⁸ Βλ. έτσι Α. Παπαδαμάκη, *Ποινική Δικονομία*, ό.π., σελ. 359, πλαγιάρ. 539, ο οποίος, επικαλούμενος την αρχή «*in dubio pro reo*», επισημαίνει, εν προκειμένω, την ανάγκη προστασίας του κατηγορουμένου από «δικονομικούς μετεωρισμούς»· Υπέρ της θέσης αυτής και ο Χ. Σεβαστίδης, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 3589, παρ. 17.

²⁷⁹ Βλ. Β. Αδάμπα/Χ. Αθανασίου, σε: *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο*, ό.π., σελ. 1768, πλαγιάρ. 4.

συλληφθεί, οφείλει να τον απολύσει αμέσως» όταν παρέλθει άπρακτη καθεμία από τις αναφερόμενες στην παρ. 2 του ιδίου άρθρου προθεσμίες. Ως τέτοιες νοούνται η προθεσμία προσαγωγής του συλλαμβανομένου ενώπιον του «αρμόδιου ανακριτή» (ή, με βάση όσα προπαρατέθηκαν, ενώπιον του αρμόδιου εισαγγελέα), καθώς και η προθεσμία απόλυσης ή έκδοσης εντάλματος για προσωρινή κράτησή του²⁸⁰. Σε βάρος εκείνων που παραβιάζουν τα προεκτεθέντα, δηλαδή σε βάρος όσων «παραλείπουν να απολύσουν τον συλληφθέντα»²⁸¹, επιβάλλονται, σύμφωνα με το άρθρ. 6 παρ. 3 εδάφ. Β΄ Σ., κυρώσεις ποινικού και αστικού χαρακτήρα. Επιπλέον, σε βάρος των παραβατών, μολοντί δεν γίνεται τέτοια αναφορά στις ως άνω διατάξεις, θα συντρέχει και πειθαρχική ευθύνη, καθώς η εκ μέρους τους παραβίαση των συνταγματικών επιταγών θα συνιστά συγχρόνως και παραβίαση του πειθαρχικού τους κώδικα²⁸².

- 75 Σε ό,τι αφορά τις ποινικές κυρώσεις, με τις διατάξεις του νέου Ποινικού Κώδικα καταργήθηκε το άρθρ. 326 («Κατακράτηση παρά το Σύνταγμα»), το οποίο, πριν από την κατάργησή του, όριζε ότι «*όποιος παραβαίνει μια από τις διατάξεις του άρθρου 6 του Συντάγματος τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών*». Όπως εύστοχα είχε επισημανθεί στην επιστήμη, το άρθρ. 326 πΠΚ ανήκε στις ρυθμίσεις εκείνες που αποσκοπούσαν στο «*να ελέγξουν την κατάχρηση των εξουσιών και ευχερειών τις οποίες ο υπάλληλος αποκτά λόγω της ένταξής του στον κρατικό μηχανισμό*»²⁸³. Πλέον, σύμφωνα με την Αιτιολογική Έκθεση του νέου ΠΚ, η «κατακράτηση» που συντελείται κατά παράβαση του άρθρ. 6 Σ. «*ενσωματώθηκε ως διακεκριμένη μορφή*» στις διατάξεις του άρθρ. 325, επ' αυτής, δε, απειλείται σήμερα ποινή φυλάκισης τουλάχιστον δυο ετών και χρηματική ποινή²⁸⁴. Σε περιπτώσεις κατακράτησης, κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρ. 6 Σ., δεν μπορούν να τύχουν εφαρμογής οι περί

²⁸⁰ Βλ. Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 557.

²⁸¹ Βλ. Χ. Χρυσανθάκη, *Εισηγήσεις*, ό.π., σελ. 222.

²⁸² Βλ. Κ. Γεωργόπουλο, *Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 520· Επίσης, Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 562.

²⁸³ Βλ. Θ. Παπακυριάκου, *Το καθεστώς ειδικής-αυξημένης ευθύνης των δημοσίων υπαλλήλων στο ισχύον ελληνικό ποινικό δίκαιο. Βασικά χαρακτηριστικά και κριτική αποτίμηση*, ΠοινΔικ 2009, σελ. 1126 επ. (1132).

²⁸⁴ Βλ. Αιτιολογική Έκθεση νέου ΠΚ, σελ. 64· Περί της κατακράτησης, κατά παράβαση του άρθρ. 6 Σ., υπό το πρίσμα του νέου ΠΚ, βλ. ενδεικτ. Κ. Χατζιωάννου, σε: Α. Χαραλαμπίκη (επιμ.), *Ο Νέος Ποινικός Κώδικας, Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4619/2019*, ΙΙ, 2021, σελ. 2433 επ· Για τα ζητήματα που αφορούν στο άρθρ. 259 (Παράβαση καθήκοντος), βλ. ενδεικτ. Α. Κωστήρα, *Ποινικό Δίκαιο, Επιλογές Ειδικού Μέρους*, 2020, σελ. 271 και Μ. Μαργαρίτη/Α. Μαργαρίτη, *Κώδικας Ποινικής Δικονομίας*, ό.π., σελ. 734, παρ. 26.

προσταγής διατάξεις του άρθ. 21 ΠΚ²⁸⁵. Άλλωστε, στην παρ. 2 του άρθ. 21 του νέου ΠΚ ορίστηκε πλέον ρητά ότι «η διάταξη δεν εφαρμόζεται αν η προσταγή είναι προδήλως αντισυνταγματική ή παράνομη»²⁸⁶.

Σε σχέση με την ανακύπτουσα, εν προκειμένω, αστική ευθύνη των υπαλλήλων, γίνεται δεκτό ότι οι διατάξεις του άρθ. 38 παρ. 1 του ν. 3528/2007 («Υπαλληλικός Κώδικας»), με τις οποίες καθιερώνεται το «αστικώς ανεύθυνο» αυτών έναντι τρίτων, υποχωρούν μπροστά στην ως άνω «ρητή» διάταξη του Συντάγματος²⁸⁷. Επιπλέον, στην περίπτωση της κατακράτησης, κατά παράβαση των διατάξεων του άρθ. 6 Σ., καθίσταται υποχρεωτική η επιδίκαση χρηματικής ικανοποίησης λόγω ηθικής βλάβης (και, συνεπώς, δεν τυχάνει, εν προκειμένω, εφαρμογής η διάταξη του άρθ. 932 εδάφ. α΄ ΑΚ)²⁸⁸. Άξιος μνείας, ως απολύτως συναφείς, είναι και οι διατάξεις της παρ. 4 του άρθ. 7 Σ. (ως προς την αστική ευθύνη του κράτους)²⁸⁹, των άρθ. 535-544 ΚΠΔ, της παρ. 5 του άρθ. 5 της ΕΣΔΑ, του άρθ. 3 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ (το οποίο κυρώθηκε με τον ν. 1705/1987), καθώς και του άρθ. 9 παρ. 5 του ΔΣΑΠΔ²⁹⁰.

76

²⁸⁵ Βλ. Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 561.

²⁸⁶ Ως προς το ζήτημα αυτό, στην Αιτιολογική Έκθεση του νέου ΠΚ αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι «[...] Ο άδικος χαρακτήρας της πράξης δεν αίρεται όταν η προσταγή είναι προδήλως αντισυνταγματική ή παράνομη. Βεβαίως ο περιορισμός αυτός συνάγεται και σήμερα ερμηνευτικά, ωστόσο κρίθηκε ότι θα πρέπει να οριστεί με απόλυτη σαφήνεια στον Ποινικό Κώδικα, ώστε κάθε υπάλληλος να γνωρίζει πως δεν δεσμεύεται να εφαρμόζει διαταγές που αντιβαίνουν προδήλως στο Σύνταγμα ή στους νόμους [...]» (σελ. 11).

²⁸⁷ Βλ. Η. Καμπίση, σε: Ε.-Ε. Κουλουμπίνη (επιμ.), *Το Ελεγκτικό Συνέδριο στο σύγχρονο δημοσιονομικό περιβάλλον (Οι νομοθετικές και νομολογιακές εξελίξεις μετά τους Ν 4700/2020 και 4820/2021)*, 2023, σελ. 614-615· Επίσης, Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 213, πλαγιάρ. 411 και Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 163, πλαγιάρ. 49.

²⁸⁸ Βλ. Κ. Γεωργόπουλο, *Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 519-520· Βλ. επίσης Α. Ράικο, *Γενική Πολιτειολογία*, ό.π., σελ. 562, ο οποίος επισημαίνει χαρακτηριστικά ότι «η συνταγματική διάταξη καθιερώνει πρόδηλα αμάχητο τεκμήριο ηθικής βλάβης εκείνου που στερήθηκε την ελευθερία του»· Σύμφωνα και η Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 163, πλαγιάρ. 52.

²⁸⁹ Όπως επισημαίνει ο Π. Δαγτόγλου, *Συνταγματικό Δίκαιο*, ό.π., σελ. 214, πλαγιάρ. 412, το Σύνταγμα προβλέπει, εν προκειμένω, και αστική ευθύνη του κράτους, δοθέντος ότι «οι παραβάτες υπάλληλοι δεν είναι πάντοτε φερέγγυοι».

²⁹⁰ Βλ. και σε Ε. Γαλάνη, σε: Σπ. Βλαχόπουλος (επιμ.), *Θεμελιώδη Δικαιώματα*, ό.π., σελ. 163, πλαγιάρ. 51, υποσημ. 30.